

OPINNÄYTETYÖ

Parrasvaloista tuottajaksi ja takaisin korkealle c:lle

- Taiteilija-tuottajan kaksoisrooli oopperaproduktioissa ja konserteissa

Johanna Fiskaali

Kulttuurituottajan koulutus (yamk)

(60 op)

12/2021

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kulttuurituottajan koulutus (yamk)

Tekijät: Johanna Fiskaali
Opinnäytetyön nimi: Parrasvaloista tuottajaksi ja takaisin korkealle c:lle
Taiteilija-tuottajan kaksoisrooli oopperaproduktioissa ja konserteissa
Sivumäärä: 82 ja 19 liitesivua
Työn ohjaaja(t): Oona Tikkaaja
Työn tilaaja(t):

Opinnäytetyössäni tarkastelen taiteilija-tuottajan kaksoisroolia. Kaksoisroolia toteuttava taiteilija vastaa taiteellisen toteutuksen lisäksi produktion koko tuotantoprosessista. Produktiossa hän kantaa vastuuta niin esiintyjänä kuin tuottajana.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä olen käyttänyt kokemuksen tutkimusta narratiivisella tutkimusotteella. Haastattelin neljää taiteilija-tuottajaa Jyrki Anttilaa, Jenni Kinnusta, Angelika Klasia ja Leena Malkkia. Teemahaastatteluiden kautta keräsin aineistoa heidän työstään taiteilija-tuottajan kaksoisroolissa. Esittelen opinnäytetyön johtopäätökset käyttämällä komparatiivista menetelmää vertailemalla asiantuntijoiden kokemuksia aiheesta kirjoitettuun tutkimukseen ja kirjallisuuteen. Taiteilijoiden kokemuksista tuli esille kutsumus taiteelliseen työhön, taiteellisen vision toteuttaminen sekä esiintyjän ja tuottajan roolien vaihtaminen työprosessin aikana. Tuotannollisen prosessin osa-alueista tuli esille talous ja rahoitus, markkinointi ja myynti sekä tiimin johtaminen. Taiteilija myy oman produktionensa tai konserttinsa, taiteellisen elämystuotteensa, ja toiminnallaan asettuu taiteen vapaan kentän toimintaympäristöön. Taiteilija-tuottajan kaksoisroolissa korostuvat työmäärä ja vastuu yksittäisten produktioiden kohdalla sekä organisaation koko taiteellisessa toiminnassa.

Tämän opinnäytetyön kehittämistehtävänä syntyi *Taiteilija-tuottajan taskukirja*, joka sisältää katsauksen taiteellisen työn vaiheista sekä tuotantoprosessista ja lisäksi pohdinnallista tietoa taiteilijan ja tuottajan rooleista. Taskukirja on tarkoitettu taiteilijalle, joka haluaa tai käytännön syistä joutuu tuottamaan omaa työtään.

Asiasanat: Taiteilija, tuottaja, kaksoisrooli, esiintyminen, tuottaminen

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Cultural Management (Master's Degree)

Author: Johanna Fiskaali

Title: From the Spotlight to producer and back to the High C
Artist-producer's double role in Opera productions and concerts

Number of Pages: 82 and 19 attachment pages

Supervisor(s): Oona Tikkaaja

Commissioned by:

In this thesis I analyse the double role of an artist and a producer. The double role occurs when an artist takes responsibility for the artistic work besides the production process of a performance. The artist-producer brings the project from the beginning until the end taking full responsibility for the content of the event as well as its technical and financial planning and team leading.

The methods of this thesis are experience research with narrative approach, thematic interviews for data collection and comparative analysis of the observations and findings. For collecting data I interviewed four artist-producers, who were Jyrki Anttila, Jenni Kinnunen, Angelika Klas and Leena Malkki. In their interviews came out some experiences of the artists, their personal vocations for artistic work and their responses to them by implementing their visions and producing performances. In the double role of an artist-producer a person has to manage two roles, after planning their product eg. a concert they are responsible for selling this artistic experience product. The work of artist-producers is settled in the private sector in the cultural field.

The results of this thesis show that the double role as an artist-producer demands a large amount of work and full responsibility of the whole organisation. Based on the results of this theses I wrote a manual called *Artist-producer's pocket book*. In this booklet there is reflective knowledge based on the literature and the interviews made within the framework of this thesis. The pocket book is intended to be used by an artist who wants or needs to produce his own work.

Keywords: artist, producer, double role, performing, producing

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
1.1	Tutkimusmenetelmät ja kehittämistehtävä	8
1.2	Tutkimuskysymykset	8
1.3	Aikaisemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt aiheesta	8
2	TAITEELLINEN TYÖ.....	10
2.1	Taiteellisen työn sisältö ja luonne.....	10
2.2	Oopperalaulajan työn sisältö ja luonne.....	12
2.3	Taiteilijan asema yhteiskunnassa.....	15
3	TUOTANNOLLINEN TYÖ	18
3.1	Kulttuuritapahtuman tuottaminen	19
3.2	Kulttuurituottajan positio tuotantoprosessissa	22
3.3	Kulttuurituottajan työn vastuualueita.....	23
3.4	Talous ja rahoitus.....	25
3.5	Markkinointi ja myynti	27
3.6	Kulttuurituottaja tiimin johtajana.....	29
4	TUTKIMUSMENETELMÄT	32
4.1	Kokemuksen tutkimus ja narratiivinen lähestymistapa	32
4.2	Teemahaastattelu	34
4.3	Komparatiivinen menetelmä.....	35
5	TAITEILIJAJA-TUOTTAJAN KAKSOISROOLI.....	37
5.1	Asiantuntijoiden esittelyt	37
5.1.1	Jyrki Anttila.....	37

5.1.2	Jenni Kinnunen	37
5.1.3	Angelika Klas	38
5.1.4	Leena Malkki	38
5.2	Asiantuntijoiden toimintamuodot ja -ympäristöt	39
5.2.1	OperArt Oy.....	39
5.2.2	Pohjoinen oopperakomppania ry.....	40
5.2.3	A-Klas music.....	41
5.2.4	Operafabriken.....	42
5.3	Taiteellinen työ	42
5.3.1	Taiteellisen työn tavoitteet ja sisällöt.....	43
5.3.2	Taiteellisen työn toteutus	44
5.3.3	Taiteilijan rooli.....	46
5.4	Tuotannollinen työ	47
5.4.1	Tuottajan positio ja vastualueet tuotantoprosessissa.....	48
5.4.2	Talous ja rahoitus	50
5.4.3	Markkinointi ja myynti	51
5.4.4	Tuottaja tiimin johtajana	53
5.4.5	Kulttuurialan järjestöt.....	54
5.5	Taiteilija-tuottajan kaksoisrooli	55
5.5.1	Kaksoisroolin sisältö ja luonne	56
5.5.2	Kaksoisroolin parhaat puolet ja haasteet sekä työn vaatimukset	58
5.5.3	Neuvoja taiteilija-tuottajaksi haluaville	60
5.6	Yhteenveto	63
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	64
6.1	Taiteellinen työ	64
6.2	Tuotannollinen työ	65

6.3 Taiteilija-tuottajan kaksoisrooli	67
7 KEHITTÄMISTEHTÄVÄ: TAITEILIJATUOTTAJAN TASKUKIRJA JA MUISTILISTA.....	70
8 POHDINTA	73
LÄHTEET	77
LIITTEET	

Liite 1 Teemahaastattelu

Liite 2 Teemaintervju

Liite 3 Taiteilija-tuottajan taskukirja

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni lähtökohta on tutkia taiteentekijöitä, jotka tuottavat omaa taiteellista työtään. Heille muodostuu kaksoisrooli taiteilija-tuottajana. Opinnäytetyössäni haastattelen neljää taiteilija-tuottajaa, jotka kertovat oman elämäntyönsä sisällöistä, merkityksestä ja työn käytännöistä. He kertovat työnsä toimintamuodosta, tuotannon toteuttamisesta sekä toimintaympäristöstä, johon heidän työnsä asettuu. Lisäksi he pohtivat miksi he tekevät työtään, mikä motivoi heitä työssään ja mitä neuvoja he antaisivat taiteilijalle, joka haluaa tuottaa omaa taiteellista työtään.

Opinnäytetyön kehittämistehtävänä olen koennut opinnäytetyön pohjalta syntyneistä havainnoista *Taiteilija-tuottajan taskukirjan* (liite 3). Se on opas taiteilijoille, jotka haluavat tai käytännön syistä päätyvät tuottamaan omaa taiteellista työtään. Opas sisältää produktion tai konsertin tuottamisessa huomioitavat pääkohdat. Sen tarkoitus on auttaa taiteilijaa löytämään hänelle sopivin toimintamuoto, joka asettuu toimintaympäristöön. Olen koennut oppaaseen taiteellisen työn, tuotannollisen työn ja taiteilija-tuottaja kaksoisrooliin kuuluvat osa-alueet ja niiden hahmottamisen kautta toivon, että kynnyks tuottaa omaa taiteellista työtä madaltuu taiteilijalle. Tavoitteenani on jalkauttaa kehittämistehtävä esittelemällä taiteilija-tuottajan taskukirjaa suomalaisissa korkeakouluissa, erityisesti musiikin, mutta myös muiden taiteenalojen opiskelijoiden keskuudessa.

Opinnäytetyöni kulttuurituottajan (yamk) koulutuksessa keskittyy taiteilija-tuottajan kaksoisrooliin. Olen ammatiltani oopperalaulaja ja kesällä 2018 työskentelin yhdistyksessä nimeltä *Operafabriken*, Malmössä Ruotsissa. Esitimme Vincenzo Bellinin oopperan *Norma*. Produktiomme pääroolin esittäjä, oopperalaulaja Leena Malkki, toimi myös produktion tuottajana. Työryhmän jäsenenä seurasin hänen työskentelyään ja ihmettelin suurta vastuuta, jota hän kantoi taiteellisessa ja tuotannollisessa prosessissa. Hämmästelin miten yksi ihminen voi hoitaa produktion liittyvät käytännön järjestelyt, tiimin johtamisen ja lisäksi esittää vaativan prima donna -roolin. Tästä kokemuksesta minulle syntyi halu tutkia taiteilija-tuottajan kaksoisroolia tarkemmin ja ottaa selvää mitä taiteellisen työn tuottaminen vaatii.

1.1 Tutkimusmenetelmät ja kehittämistehtävä

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä käytän kokemuksen tutkimusta narratiivisella lähestymistavalla. Aineistonkeruumenetelmänä käytän teemahaastattelua. Haastatteluissa pyrin hahmottamaan taiteilijan työtä, tuottajan työtä ja taiteilija-tuottajan kaksoisroolia. Johtopäätösten esittelyssä käytän vertailevaa eli komparatiivista menetelmää. Vertailen asiantuntijoiden kokemuksia aihealueesta kirjoitettuun kirjallisuuteen ja tutkimukseen. Haastatteluihin sekä taustakirjallisuuteen viitaten kokoan johtopäätöksiin tärkeimmät huomiot taiteellisesta työstä, tuotannollisesta työstä sekä taiteilija-tuottajan kaksoisroolista. Johtopäätöksistä olen koonnut *taiteilija-tuottajan muistilistan*, johon olen listannut tärkeimpiä huomioita taiteellisen työn tuottamiseen liittyen. Opinnäytetyön kehittämistehtäväksi olen laajentanut muistilistan *Taiteilija-tuottajan taskukirjaksi*.

1.2 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyössäni tutkin seuraavia kysymyksiä:

- 1) Mitä osa-alueita sisältyy taiteilijan työhön?
- 2) Mitä osa-alueita sisältyy tuottajan työhön?
- 3) Minkälaisia kokemuksia taiteilija-tuottajilla on kaksoisroolista?
- 4) Mitä taiteilijoiden täytyy ottaa huomioon tuottaessaan omaa taiteellista työtään?

1.3 Aikaisemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt aiheesta

Taiteelliseen työhön liittyvänä lähdeaineistona käytän taiteilijan työhön keskittyviä väitöskirjoja, kuten Jenni Lättilän (2016) *Oopperalaulajan tunnetyö*, Maria Sandgrenin (2004) *Becoming and being an opera singer: Health, personality and skills*, Lena Dahlénin (2012) *Jag går från läsning till gestaltning* sekä Sven Kristerssonin (2010) *Sångaren på den tomma spelplatsen – en poetik*.

Taiteilijan työn tutkimusta Suomessa toteuttaa aktiivisesti *Cupore* Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus yhteistyössä *Taiken*, Taiteen edistämiskeskuksen, kanssa. Vuodesta 2015 alkaen he

ovat teettäneet vuosittain barometrin, jossa asiantuntijaryhmä on valmistellut ja teettänyt kyselyn taiteilijoille heidän työstään. Cuporen julkaisemat barometrit pureutuvat taiteilijan työhön myös tuotannollisesta näkökulmasta. Erityisesti tarkastellen taiteilijan toimeentuloa, työn rahoitusta sekä toimintaympäristöä, jossa taiteilija toteuttaa työtään. (Rautiainen P. & Roiha T. & Rensujeff K. 2015, 7, 52.) Barometrien on tarkoitus olla ajankohtaisten asenteiden ja näkemysten ”puntari”, jonka kautta voi seurata pidempiä aikasarjoja ja tarkastella taiteen kentällä tapahtuvia muutoksia. (Hirvi-Ijäs M. & Rensujeff K. & Sokka S. & Koski E 2016, 10–11.) Pia Houni on tutkinut taiteilijan asemaa ja hyvinvointia artikkelissa *Moneen suuntaan kurottautuva taiteilijan työ* (2016) sekä artikkelikokoelmassa *Taiteilijan työ* (2013), johon on koottu artikkeleita teemalla taiteilijan hyvinvointi taidetyön muutoksessa. Artikkelikokoelman ovat toimittaneet Pia Houni ja Heli Ansio ja sen on julkaissut työterveyslaitos.

Tuotannolliseen työn osa-alueiden hahmottamiseen käytän lähdeaineistona Juha Iso-Ahon ja Joni Kinnusen toimittamaa *Tapahtumatuotannon palapeli* (2011) julkaisua, Helena Vallon ja Eija Häyrisen (2018) teosta *Tapahtuma on tilaisuus, tapahtumamarkkinointi ja tapahtuman järjestäminen*, Marja-Liisa Niinikosken ja Kaisa Sibeliuksen (2003) toimittamaa teosta *Kulttuuribusiness* sekä Elina Saksalan (2015) yleisteosta *Tuottajan käsikirja*. Käytän lähteenä myös Katri Halosen (2011) väitöskirjaa *Kulttuurituottajat talouden ja taiteen risteyskohdassa* sekä Saara Rautavuoman (2015) artikkelia *Teatterituottajan puheenvuoro* teoksessa *Avoin näyttämö – käsikirja teatterin uudistajille*.

Opinnäytetyöni aihepiiriin liittyviä opinnäytetöitä on tehty suomalaisissa korkeakouluissa. Katri Naukkarisen (2018) pro gradu tutkielma *Käytännöstä kuratointiin: esitystaiteen tuottajan rooli taiteellis-tuotannollisessa dialogissa*, Sibelius-Akatemiasta. Anna Vesénin (2012) *Tuottaja taidetoimikunnassa, taiteenedistäjä ja luovien alojen kehittäjä* ammattikorkeakoulu Metropolista. Sekä tuorempi aiheeseen liittyvä opinnäytetyö Katja Honkasen *Tuottajan opas, teatterituottajalle laadittu opas* (2021) Humanistisesta ammattikorkeakoulusta.

2 TAITEELLINEN TYÖ

Tässä luvussa pyrin hahmottamaan taiteellisen työn osa-alueita. Tarkastelen taiteilijan työn sisältöä ja luonnetta, oopperalaulajan työn sisältöä ja luonnetta sekä taiteilijan asemaa yhteiskunnassa.

Taiteilijan työn ytimessä on ainutkertainen luova työ, joka perustuu henkilön lahjakkuuteen, kykyihin, taitoihin ja ominaisuuksiin. Taiteellisessa työssä mielikuvituksen vaaliminen on tärkeää. Työ on ainutkertaista eikä sitä voi monistaa, kopioida tai jäljentää. Nämä piirteet erottavat taiteen työnä lähes kaikesta muusta työstä. Taiteilijan ammatissa suhde työhön on syvä, kiinnostuva ja merkityksellinen, usein taiteilijat eivät tunne ”eläkeikää” vaan jatkavat työtään niin kauan kuin se on mahdollista. (Houni 2016.)

Taiteilijan työ muistuttaa olemassaolollaan ihmisyyden syvästä inhimillisyydestä ja ihmisenä olemisesta. Työn ydin rakentuu erityiselle kyvyille ja herkkyydelle nähdä asioiden välisiä suhteita sekä ratkaista ongelmia uusilla tavoilla. (Houni 2016.) Sanan taide, ruot. *konst*, saks. *Kunst*, merkitys on alun perin *osaaminen* tai *taito*. Käsite vakiintui 1600- ja 1700-luvuilla valistuksen aikakautena filosofisissa keskusteluissa, joissa Immanuel Kant oli yksi keskeinen ajattelija. (Nykivist 2018, 49.) Taiteellisessa työssä työn ydintä muokkaa säännöllinen ja kurinalainen harjoittelu, opiskelu, eteenpäin pyrkiminen ja rohkeus (Ansio & Houni 2013, 11).

2.1 Taiteellisen työn sisältö ja luonne

Cuporen (2019) teettämässä barometrissa pohditaan taiteellisen työn sisältöjä. Taiteilijan työtä on taiteellinen toiminta, taidetyö tai siihen liittyvä työ. Työn keskiössä on taiteellinen luominen sekä työ, jolla taiteen luomisen mahdollistetaan. (Hirvi-Ijäs 2019, 6.) Taidealan töissä työ hallitsee ihmisen elämää ja persoonallisuutta kokonaisvaltaisesti. Taiteilijaksi kouluttautuminen on hyvin vaativaa ja kovan työn lisäksi vaaditaan synnynnäistä lahjakkuutta. Ammattiin valmistumisen jälkeen taiteilija joutuu kilpailemaan ankarasti menestyäkseen. Taiteilijan on

laitettava koko sielunsa peliin jokaista uutta taiteellista työtä aloittaessa. Tärkein palkinto vaativasta työstä on suunnaton voitonriemu taiteilijan onnistuttua työssään tai saadessaan tunnustusta työstään. Taiteelliseen työhön liittyy kunnianhimo, joka altistaa taiteilijan ottamaan riskejä. Kunnianhimoisessa taiteellisessa työssä ei ole tilaa kompromisseille. Taiteellisella työllä taiteilija tulkitsee maailmaa ja työnsä välityksellä tekee sen ymmärrettäväksi taiteen vastaanottajille. Tulkittavasta maailmasta tulee osa taiteilijan sielua ja se tekee taiteilijan työstä kuormittavaa. (Kasvio 2018, 26.)

Taiteellista työtä voi tutkia prosessikuvauksella, jossa taiteilija itse reflektoi ja kertoo miten hän on toteuttanut taiteellisen työnsä. Teatterimonologien harjoitusprosesseja väitöskirjassaan tarkasteleva Lena Dahlén kertoo taiteilijan työhön liittyvästä prosessista. Taiteellinen prosessi lähtee liikkeelle ja etenee, vaikka taiteilija ei tietäisi vielä minne tai mikä on lopputulos. Matka kulkee kohti esitystä ja prosessin edetessä on havaittavissa signaaleja, että jotain tapahtuu ajan kuluessa. Työ vaatii tilaa ja produktio kehittyy ja jalostuu. Välissä tulee otettua harha-askelia, mutta tie vie kohti harjoituksia ja esityksiä. (Dahlén 2012, 27–28.) Tekstejä valmistellessa työvaiheita ovat tekstin etsiminen ja valitseminen. Valitut tekstit tuovat esiin taiteilijaa motivoivia teemoja ja hahmoja. Dahlén kertoo, että hänelle merkityksellisiä ovat vähemmän huomiota saaneet tekstit, erityiset esiintymispaikat sekä yleisön läheisyys esityksissä. (Ibid., 18–19.)

Taiteilijan työn ymmärtäminen vaatii taiteellisen työn luonteen hahmottamista. Tärkeä kysymys on, miten taidetta tehdään. Professori Sven Kristersson on väitöskirjassaan *Sångaren på den tomma spelplatsen – en poetik* tarkastellut taiteellisen tiedon ja kokemuksen synteesiä, laulajan laajennettua roolia kääntäjänä ja taiteellisen kokonaisuuden suunnittelijana ja toteuttajana. Hänen toteuttamissaan produktioissa yhdistyy runous, teatteri, musiikki ja reflektio. Taiteellisen prosessin tutkimisessa tarvitaan taiteilijan omaa ammattitaitoa ja kokemusta käytännön työstä. Menetelmä voi olla kokeileva tai tulkitseva tai niiden yhdistelmä. (Kristersson 2010, 5, 30–31.)

Taiteellista tutkimusta kokemuksellisesta näkökulmasta ovat tarkastelleet Taneli Tuovinen ja Riikka Mäkikoskela (2018) artikkelissa *Taiteellinen toiminta kokemuksen koettelun paikkana*.

Esittävän taiteen toimintatavat ovat osa kehollista suhdetta maailmaan. Keho on tekijälleen paikka taidon ja tiedon tunnistamiselle taiteilijan työssä. Kokemuksen merkitys taiteellisessa tutkimuksessa on tutkia ja osoittaa alue, jossa taide ja ymmärrys voivat kohdata. Näkökulmana ei tällöin ole ainoastaan taiteen tuottaminen. Taiteen tutkimisen tavoitteet ja välineet voivat olla osin samoja kuin taiteellisessa toiminnassa, mutta ne esitetään uudessa merkityssuhteessa, jota ei tehdä pelkästään oman kokemuksen ja taiteellisen toiminnan piirissä vaan esittämällä asioita uudessa valossa, käsitteellistämällä ja tuomalla esille uusi lukutapa ja uusi kieli. Ammattitaidon harjoittaminen ei tapahdu tyhjiössä vaan keskustellen. (Tuovinen & Mäkikoskela 2018, 227, 229.)

2.2 Oopperalaulajan työn sisältö ja luonne

Maria Sandgren (2004) tutkii väitöskirjassaan *Becoming and being an opera singer: Health, personality and skills* oopperalaulajan työn luonnetta taiteilijana ja työn asettamia vaatimuksia sekä laulajan ammatillista kehittymistä psykologisesta näkökulmasta. Hän kertoo oopperalaulajan työn vaativasta luonteesta. Pitkä koulutus, luontainen sopivuus alalle sekä taiteellinen ilmaisu ovat lähtökohdat sille, että taiteilija voi työskennellä korkeatasoisesti vuosien ajan. Korkea taso pitää saavuttaa ja säilyttää koko uran ajan, joka voi parhaimmillaan kestää vuosikymmeniä. Samalla tavalla kuin urheilijoille on laulajille oma keho instrumentti, jolla tuloksia saavutetaan. Laulajan paineinen asema muodostuu omien vaatimusten, kollegion esittämien vaatimusten sekä yleisön odotusten ja palautteen keskellä. (Sandgren 2004, 1–2.)

Sandgren viittaa Manturzewskan (1990) tutkimukseen laulajan elinikäisestä matkasta ja motivaatiosta musiikin harjoitteluun. Lapsuuden ajan kiinnostuksesta ja musiikista nauttimisesta nuoruuden ajan musiikin valintavaiheeseen, jossa sen sijaan, että pitää harjoitella tulee halu harjoitella. Nuorena aikuisena etsitään musiikillisia esikuvia ja halutaan jakaa omia taiteellisia ideoita, aikuisena oma taiteellinen työ asettuu; aktiiviura, repertuaarin laajentaminen ja näkökulman laajentuminen omasta tekemisestä koko alaan ja opettajana toiminen nuoremille sukupolville. Lopulta seuraa aktiiviuran lopettaminen, esitysten väheneminen, mutta kuitenkin aktiivinen vaikuttaminen musiikkielämässä jatkuu opettajana, lautakuntien jäsenenä ja

kilpailujen tuomaristossa. Nämä tehtävät voivat jatkua vielä laulajan jäädessä eläkkeelle. (Sandgren 2004, 21–22.)

Jenni Lättilä (2016) tarkastelee väitöskirjassaan oopperalaulajan tunnettyötä. Hän kuvailee suhdetta omaan instrumenttiinsa ja laulamiseen. Samalla kun hän käyttää aktiivisesti kehoaan äänen tuottamiseen, syntyy ääni kuin itsestään. Oopperalaulajana hänellä on yhteys omaan kehoonsa, musiikkiin jota hän laulaa sekä oopperan tapahtumiin ja toisiin roolihenkilöihin lavalla sekä yleisöön. Esiintyjänä hän kokee yleisön läsnäolon. (Lättilä 2016, 19–21.)

Kristersson (2010) painottaa laulajan laajennettu roolia ja monipuolista näyttämöllistä työskentelyä. Laajennettu rooli sisältää käännöstyötä, dramaturgin työtä sekä taiteellisen johtajan työtä. Monipuolinen näyttämötyöskentely sisältää roolin rakentamista ja tulkitsemista, näyttelijän työtä, jossa laulajan äänestä tulee kertojan ääni rooli takana. Se sisältää erityisen suhteen niin esitettävään tekstiin kuin yleisöön. Laulaja tavoittelee jatkuvasti yhteyttä, hänen täytyy olla koko ajan avoinna runon, kertomuksen ja laulun suuntaan. (Kristersson 2010, 334.)

Lättilä kertoo, että musiikin ilmaisussa ja tulkinnassa esiintyjän oman työn lisäksi ovat ohjaaja ja kapellimestari ratkaisevassa osassa. Illuusio, joka esitetään näyttämöllä, syntyy jo harjoituksissa. Ohjaaja vaikuttaa teoksen näyttämöllisyyteen lavastuksen ja puvustuksen ideoinnilla sekä näyttelijöiden ohjaamisella. Kapellimestari kontrolloi musiikin voimaa ja sävyä sekä reagoi tempoihin ja tempomuutoksiin. Oopperalaulaja tulkitsee omaa rooliaan, työskentelyn kautta ja ohjaajan avulla rooli asettuu lopulliseen muotoonsa. Lopulta esitys on työryhmän ponnistelun tulos. (Lättilä 2016, 22–23.)

Kristersson kertoo erityisestä suhteesta esitettävän teoksen, taiteilijan ja yleisön välillä. Taiteilijan on kuunneltava yleisöä herkeämättä, sillä laulun kuvallinen resonanssi soi heissä, katsojissa ja kuuntelijoissa. Näin taiteilija saa yhteyden yleisöön, kuuntelemalla heitä. Lisäksi Kristersson painottaa, että esiintyvien taiteilijoiden on kuunneltava toisiaan, sillä jos he eivät kuuntele toisiaan, lakkaa yleisökin kuuntelemasta heitä. Näin ollen laulajalla on kolme suuntaa, johon hän kommunikoi esityksen aikana: tekstiin ja esitettävään teokseen, kanssamuusikoihin ja

yleisöön. (Kristersson 2010, 334–335.) Esiintyvä taiteilija on tietoinen yleisöstä ja pystyy aistimaan, ainakin jossain määrin, miten yleisö suhtautuu esitykseen. (Lättilä 2016, 74.)

Oopperalaulaja esiintyy yleisölle hahmon kautta, jolloin laulajan saama palaute heijastaa jossain määrin hahmon tekoja. Oopperalaulaja vaikuttaa hahmoon ja hahmo vaikuttaa yleisön tunnereaktioon ja tunneilmaukseen. Laulaja eriyttää oman persoonansa näyttelemästään roolihahmosta. Lättilä korostaa rooliasun merkitystä laulajan muuttuessa roolihahmoksi. Rooliasu on kuin suojavaate, joka erottaa laulajan ja roolin toisistaan. Lavan ulkopuolella kuten väliajalla lämpiössä hän on yksityishenkilö. (Lättilä 2016, 39–40.) Kristersson kertoo, että hän toteuttaa kertomusta sisäisillä kuvilla ja hahmoilla. Hän esiintyy useammassa eri teoksissa Orfeuksen hahmossa, jota hän väitöskirjassaan tutkii. Hän kertoo, että hahmoon meneminen on hahmon toteuttamista, ei sen esittämistä. (Kristersson 2010, 334.)

Oopperalaulajan työhön kuuluu virittäytyminen ja energian purkautuminen. Esitysprosessin toistaminen, muuttaminen, kertaaminen ja jälleen toistaminen on oopperalaulajan työtä. Se saattaa vaikuttaa kevyeltä ja hauskalta työltä, mutta se on väsyttävää. Esityksen jälkeen vireys-tila on korkealla ja olo on energinen, mutta seuraavana päivänä virittyneisyys purkautuu ja produktiota seuraavat viikot voivat mennä horroksessa. Kuormittavuuden taustalla on psyykinen stressi aikataulu- ja suorituspaineista sekä emotionaalinen kuorma tunteiden kokemisesta ja esittämisestä. (Lättilä 2016, 23–24.)

Huumori on oopperalaulajalle selviytymiskeino. Oopperan tekeminen on hauskaa ja yhdessä toimiessaan työryhmä ns. laskee suojauksensa ja tekee asioita yhdessä, jotka voisivat normaalisti todellisuudessa olla omituisia. Työryhmä voi nauraa kyyneleet silmissä, hihitellä yllätyksen, hermostumisen tai nolostumisen vuoksi tai yleisöltä tietämättä pelleillä ja vitsailla toisilleen lavalla näytellessä keskinäistä kohtausta, joiden äänet tai kommentit eivät kantaudu yleisölle asti. Produktion päätyttyä työryhmä hajoaa ja kollegat, joiden kanssa on vietetty aikaa tiiviisti matkustavat muualle. Työyhteisön jäsenten tuki ja työryhmän keskinäinen huumori eivät olekaan enää laulajan käytettävissä. Myös roolihahmo, jota laulaja on työstänyt kuukausien

ajan lakkaa tavallaan olemasta. Tähän luomisprosessiin liittyy merkittävä tunnekuorma, johon liittyy olennaisena osana suru. (Lättilä 2016, 96, 105–106.)

2.3 Taiteilijan asema yhteiskunnassa

Kulttuuripoliittisessa artikkelissa Nykvist (2018) pureutuu sanoihin ammatti ja ammattimainen taiteilijan ammattia pohtiessaan. Ammatillisuus erotetaan amatöörimäisestä ja epäammattimaisuudesta viittaamalla taiteilijan asiantuntijuuteen ja parhaimmistoon ammatissaan. Ammatillisuutta voi perustella myös henkilön koulutustaustalla, työllistymisellä, osaamisella ja näkyvyydellä. Ammatinharjoittaminen on keskiössä, mutta tunnustus yhteisön keskuudessa on merkittävä asia. Ala on autonominen ja alan käytännöt määrittyvät hyvin pitkälti sisältäpäin. Aseman saavuttamiseksi jäsenen tulee nauttia yhteisön luottamusta ja tunnuksen avulla saada hyväksyntää ammatinharjoittajien keskuudessa. Kulttuuria ei tehdä vakuuissa, eristyksissä yhteiskunnasta, vaan osana yhteiskuntaa. Kulttuuri antaa osaltaan sisältöä yhteiskunnalle ja sillä on yhteiskunnallinen arvo. (Nykvist 2018, 49, 76–77.)

Työn määrittely on usein muodollisesti kytketty tuloihin ja elannon ansaitsemiseen, jolloin osaaminen on tavalla tai toisella muunnettu taloudelliseksi arvoksi. Taiteellinen työ tulolähteenä ei ole varma vaan taidetta ylläpitävää toimintaa tehdään alkuinvestoinnin jälkeen omalla riskillä. Taiteelliselle osaamiselle ja tulosten kehittämiseksi on löydettävä rahoitus. Rahoitusmuotoja voivat olla valtion rahoitus tai vapaat markkinat sekä näiden väliin jäävät välimuodot ja yhdistelmät. Taiteilijan työstään saama tulo perustuu tavallisesti useisiin tulolähteisiin, joita ovat palkat, palkkiot, korvaukset, käyttöluvut ja apurahat. Taiteilijan työssä suurin epäsymmetria liittyy työn ja tulon välillä ajankäyttöön. Harjoittelusta, suunnittelusta, ennakkovalmisteluista tai ideoinnista saa harvoin korvausta, jolloin se on palkatonta työtä. Rahaa ei makseta tarpeeksi suhteessa työn määrään eikä yhteiskunnassa tunnusteta taiteilijan työn arvoa samalla tavalla kuin muiden alojen tekijöiden. Lisäksi taiteilijan työhön liittyy usein vähättelyä ja enakkoluuloja. Taiteellista työtä voidaan pitää hupina, kutsumuksena tai huomion hakemisena. (Hirvi-Ijäs 2019, 6–7.)

Cuporen (2019) teettämän barometrin mukaan on Suomen työmarkkinoilla määritelty kaksi pääasiallista työmuotoa taiteilijoille; palkansaaja ja yrittäjä. Ne eivät kuitenkaan ole riittäviä, sillä järjestelmä osoittaa joustamattomuutensa, kun taiteilija työllistää itsensä monista eri tulolähteistä. TE-keskuksen, Kelan ja verottajan tulkinnat ovat erilaisia liittyen useamman tulolähteen yhdistelmään ja se osoittaa ymmärtämättömyyttä ja joustamattomuutta taiteilijan työtä kohtaan. Taiteilijan työ sisältää tyypillisesti eripituisia työjaksoja ja työsuhteita, jotka aiheuttavat epäsäännöllisyyttä tuloissa. Hiljaisempina työkausina taiteilija joutuu turvautumaan työttömyyskorvauksiin. (Hirvi-Ijäs 2019, 8–9.)

Taiteilijan työssä lähiympäristön ja turvaverkoston tuki on erityisen merkityksellinen. Yhteisön ja perheen henkinen tuki ja kannustus työtä kohtaan on ensisijaisen tärkeää. Taloudellisista haasteista ja vaativista olosuhteista huolimatta taiteilijuus houkuttaa. Taiteilijat kokevat taiteen tekemisen intohimona ja oman vision jakamisen muille merkityksellisenä. Taiteilijan työ ammattina koetaan niin kutsumusammattina kuin työnä muiden ammattien joukossa. Taiteilijan ammatti on yhteiskunnallisesti merkittävä ja taiteilijakoulutukseen on myös huomattavan vaikeaa päästä. (Hirvi-Ijäs 2019, 10–11.)

Vuoropuhelu taiteen- ja työn tutkimuksen välillä voivat edistää ymmärrystä taiteellisen työn luonteesta, nykymuodoista ja tulevaisuuden näkymistä. Työmarkkinoilla tulisi ottaa huomioon taiteilijan työn erityispiirteet, kuten projektiluontoisuus, liike yrittäjyyden ja palkkatyöläisyyden välillä, vaihtuvat roolit taideprosesseissa ja kollektiiveissa sekä työn hybridimäinen luonne. Hybridimäisyys taiteilijan työssä tarkoittaa moniammatillista työnkuvaa, jossa taiteen tekemiseen lomittuu muita töitä, kuten tuotannollisia työtehtäviä, tai taiteellinen osaaminen yhdistetään osaksi työtehtäviä muilla työaloilla. (Jakonen & Jonker-Hoffrén & Kontturi & Tiainen 2021, 96–97; Houni & Ansio & Piispa 2018.)

Pyykkönen, Sokka ja Kurlin (2021) ovat tehneet tutkimuksen alle 35-vuotiaiden taiteilijoiden suhtautumisesta yrittäjyyteen yhteistyössä Jyväskylän yliopiston ja Cuporen kanssa. Tutkimuksessa selvisi, että nuoret suhtautuvat yrittämiseen positiivisesti ja ajattelevat työn määrän vaihtelevuuden liittyvän osana yrittäjän elämää. He ovat omaksuneet hybridimallin, jossa

tulolähteitä on useampia ja toimeentuloa haetaan useista eri lähteistä. Toimeentuloon liittyvää riskiä kompensoidaan työn myönteisillä puolilla, kuten omalla motivaatiolla ja palkitsevuudella siitä, että työssä saa itse valita mitä tekee ja mihin aikansa käyttää. (Pyykkönen & Sokka & Kurlin 2021, 75.)

Hounin ja Ansion teettämä kyselytutkimus vuodelta 2013 kartoittaa 476 taiteenalalla työskentelevän suomalaisen taiteilijan hyvinvointia ja työpolkuun liittyviä haasteita. Taiteilijan työhön vaikuttavat erilaiset olosuhteet sekä taidetyön henkilökohtaisuus ja yksityisyyden luonne. Taiteilija on sisällöntuottaja, jonka ilmaisuvoima muotoutuu taiteeksi. Taiteilijan työpolkuun vaikuttaviksi haasteiksi mainitaan kilpailu, oman paikan etsiminen, taloudellisen toimeentulon haasteet, epävarmuus ja epäsuotuisat työolosuhteet. Taiteilijan ammatin erityisyys tulee esille työn lopputuloksen vaikutuksesta ihmisen kasvuun esteettisen kauneuden kokemisen kautta, joka rakentaa ihmisen osaksi toisia ja osaksi yhteiskuntaa. (Houni & Ansio 2013, 11–12.) Yhtenä teemana Hounin ja Ansion tutkimuksessa on tyytyväisyys omaan työhön. Taiteilijan työhön kuuluu lähtökohtaisesti pyrkimys jatkuvasta kehittämisestä ja sen vuoksi taiteilijan voi olla vaikeaa mieltää olevansa koskaan tyytyväinen työhönsä. (Ibid., 87.)

Taiteilijan työhön liittyy taiteellisen työn lisäksi esittäytyminen ja myyminen. Oopperalaulaja osallistuu koelauluihin ja myy esityksiä, joko agentuurien välityksellä tai omatoimisesti. Produktiossa laulajalle on annettu suunniteltu aikataulu, mutta produktioiden välissä laulaja joutuu itse vastaamaan omasta aikataulustaan ja johtamaan itseään. Produktion aikana laulaja on työyhteisön jäsen, mutta produktioiden välissä hän jää ulkopuoliseksi työyhteisöstä. Oopperalaulajan ammatti on julkinen ammatti, jossa palautekeskusteluja ei käydä vain työntekijän ja esimiehen kesken, vaan julkisuudessa, kuten sanomalehdissä, blogeissa tai internetin keskustelupalstoilla. Tämä laulajantyön osa-alue voi kuormittaa laulajaa emotionaalisesti. Julkisuudella on sekä hyvät että huonot puolensa. Kuormituksesta huolimatta voi julkisuus auttaa töiden saamisessa. (Lättilä 2016, 110–111.)

3 TUOTANNOLLINEN TYÖ

Tässä luvussa tarkastelen kulttuurituottajan tuotannollista työtä, kulttuuritapahtuman tuottamista, tuottajan positiota tuotantoprosessissa sekä tuottajan työn vastuualueita ja lisäksi tuottajan asemaa tiimin johtajana.

Saara Rautavuoma (2015) kertoo, että taiteilijat ovat tehneet tuotannollista työtä teostensa valmistamiseksi niin kauan kuin taidetta on tehty. Tuottajan työnkuva on erityisesti vapaalla kentällä monimuotoinen. Se on suoraa seurausta rajallisista resursseista. Yksi ihminen hoitaa kaiken, koska ei ole varaa palkata useampia työntekijöitä, eikä varaa ole välttämättä edes yhteen työntekijään. (Rautavuoma 2015, 60.) Mitä pienemmästä teatterista on kyse, sitä monimuotoisemmaksi tuottajan työ muuttuu (Saksala 2015, 21).

Tuottajan työssä olennaista on tuotantojen toteuttaminen ja toimiminen taiteellisen työskentelyn parhaaksi. Tuottajan työtä määrittelevät erilaiset reunaehdot, kuten taiteelliset, toiminnalliset, rakenteelliset ja taloudelliset. Vapaan kentän tuotannoissa reunaehdot ovat yleensä löyhemmät kuin instituutioissa, sillä vakiintuneita käytäntöjä on vähemmän ja tuottajalla on enemmän vaikutusmahdollisuuksia. Keskustelu tuotannon ja taiteellisen työn välillä on asioiden tarkistamista, luvan kysymistä ja lisäresurssien pyytämistä. Reunaehdot luovat turvallisuutta taiteelliselle työskentelylle, jolloin taiteen tekijä voi keskittyä olennaiseen eli taiteelliseen työhön. (Rautavuoma 2015, 76–79.)

Halonen (2011) tuo väitöskirjassaan esille Bourdieun ajatuksen kulttuurisen pääoman korostamisesta ja taloudellisen merkityksen vähättelystä. Tätä ns. suppean tuotannon kenttää leimaa kulttuurisen pääoman korostaminen ns. ”puhtaat” taiteelliset tuotteet, joiden myötä kaupallisuus suljetaan ulkopuolelle kuten myös taloudellinen voitto lyhyellä tähtäimellä. Olennaista on se, etteivät teoksen tekijät tee mitään myönnytyksiä menestymisen edesauttamiseksi. ”Taidetta taiteen vuoksi” -ajattelu liittyy oleellisena osana suppeaan tuotantoon. Suppean tuotannon

vastakohta on massatuotanto. Näiden näkökulmien lisäksi Pohjoismaissa on vallalla kulttuurin kautta hyvinvointiin vaikuttavat näkökulmat. (Halonen 2011, 23, 26.)

Kulttuurituottaja toimii jatkuvasti muuttuvassa työkentässä. Julkisen sektorin kulttuurituotannon vähentyminen ja yksityisen kentän toiminnan lisääntyminen sekä rahoituspohjan monipuolistuminen tuovat mukanaan liiketoiminnalliseen osaamiseen liittyviä kehittämispaineita. Liiketaloudellinen työ jää välittäjäammattin harteille. Kulttuurialan kasvu on keskittynyt viihde- ja elämysteollisuuden kentälle enemmän kuin perinteiselle taidesektorille. Massatuotannon markkinavetoiset päämäärät ovat levinneet yritys-kentän ohella laajemmin suppean kentän arvoja korostaneisiin tuotantoihin. Kulttuurituottaja toimii suppean kentän ihanteiden ja massatuotannolta omaksuttujen toimintamallien ja päämäärien törmäyskohdassa. (Halonen 2011, 27.)

3.1 Kulttuuritapahtuman tuottaminen

Tarkastellessa kulttuuritapahtumia voi niitä luokitella järjestävän tahon toimintaympäristön mukaan. Yhteiskunnalliselta näkökannalta kulttuuritapahtumien tuottajina toimivat yrittäjät, järjestöt tai yhdistykset, jotka luokitellaan taiteen vapaan kentän toimijoiksi sekä kulttuuri-instituutiot ja -laitokset, jotka ovat julkisen puolen toimijoita. (Humanistinen ammattikorkeakoulu.)

Kulttuuritapahtumat ovat osa alueellista ja paikallista kulttuuritarjontaa ja vapaa-ajan palveluja. Tapahtumien merkitys on kulttuurinen ja sosiaalinen. Tapahtumat palvelevat paikallista väestöä, alueen julkisuuskuvaa sekä alueen matkailua ja matkailun kehittämistä. Tapahtumilla on vaikutusta alueen taloudelliseen tilanteeseen sekä imagoon. (Iso-Aho 2011, 11–12.) Tapahtuma asettuu toimintaympäristöönsä ja alueelle, jossa se järjestetään. Tapahtumasta voi kasvaa kansallinen tai kansainvälinen festivaali, joka rakentaa kuntalaisten identiteettiä ja paikkakunnan imagoa. Pienilläkin tapahtumilla voi olla suuri merkitys, arjen keskellä tapahtuukin jotain joka kokoaa paikalliset yhteen ja yhdessä he kokoavat voimansa tapahtuman järjestämiseksi. (Ibid., 15.)

Joni Kinnunen (2011) määrittelee teoksessa *Tapahtumatuotannon palapeli* kuusi osa-alueutta tapahtuman tuottamisessa. Osa-alueet ovat tuote, organisaation toiminta, talous, markkinointi ja tiedottaminen, tekniset järjestelyt sekä verkostot. Tuote tarkoittaa tapahtumaa itsessään, sen sisältöä, sisällön laatua, ajankohtaa, kohderyhmää, pääsylipun hintaa sekä tunnelmaa. Organisaation toiminta sisältää tapahtuman järjestäjän asiantuntemuksen ja motivaation, resurssit ja käytännön toimintasuunnitelman. Tapahtuman talous on vakaalla pohjalla, kun rahoituspohja on koottu useasta lähteestä ja pohjautuu realistiseen suunnitelmaan, jossa riskianalyysi on huomioitu. Markkinointi ja tiedottaminen sisältävät sisäisen ja ulkoisen tiedottamisen. Markkinointi tavoittaa kohdeyleisön ja mainonta sekä myynti ovat tuloksellisia. Markkinointi on suunnitelmallista ja pohjautuu asiakkaista kerättyyn tietoon. Tekniset järjestelyt sisältävät riittävät turvajärjestelyt sekä laadukkaat tapahtumajärjestelyt. Verkostoihin sisältyvät yhteydet paikallisiin toimijoihin, julkiseen sektoriin ja yrityksiin sekä lisäksi alueen ulkopuolisiin verkostoihin ja kattojärjestöihin. (Kinnunen 2011, 33.)

Helena Vallo ja Eija Häyrinen (2018) kuvaavat teoksessa *Tapahtuma on tilaisuus* tapahtuman suunnittelun perustavanlaatuisia suuntaviivoja. He jakavat tapahtuman järjestämisen kannalta oleelliset kysymykset strategisiin ja operationaalisiin kysymyksiin. Strategiset kysymykset ovat miksi, kenelle ja mitä. Näillä kysymyksillä pystytään hahmottamaan miksi ja kenelle tapahtuma järjestetään sekä mitä, missä ja milloin järjestetään. Kysymys miksi viittaa tapahtuman tavoitteeseen ja viestiin, kun taas kenelle viittaa kohderyhmään ja mitä, missä ja milloin viittaa tapahtuman järjestämisen lähtökohtiin. Operatiiviset kysymykset ovat miten, millainen ja kuka. Tapahtumaprosessi vastaa kysymykseen miten tapahtuma järjestetään. Kysymys millainen viittaa tapahtuman sisältöön ja ohjelmistoon ja kuka tai ketkä tarkoittavat tapahtuman vastuhenkilöitä. (Vallo & Häyrinen 2018, 121–122, 125–126.)

Tapahtumatuotanto on jaettu perinteisesti kolmeen osa-alueeseen: sisällön tuotantoon, tekniseen tuotantoon ja kaupalliseen tuotantoon. Sisällön tuotanto sisältää strategisen suunnittelun, tavoitteet, tapahtuman konseptin, viestit, palvelut ja tuotteet, visuaalisen ilmeen ja tapahtuman käsikirjoituksen. Teknistä osa-alueutta suunnitellessa tulee ottaa huomioon tapahtumapaikan valinta, tekniikka, tapahtuman rakenne, ympäristösuunnittelu, luvat, turvallisuusasiat, rakentaminen, purkaminen ja tapahtuman aikataulutus. Kaupallinen tuotanto sisältää suunnitelman

budjetoinnista, tunnusluvuista, tavoitteista, mittareista, kohderyhmästä ja sen segmentoinnista, verkkosivuista, markkinointisuunnitelmasta, yhteistyökumppaneista sekä sosiaalisen median käytöstä. (Vallo & Häyrynen 2018, 192–193.)

Tapahtuman järjestämisen prosessi on myös jaettu kolmeen vaiheeseen: suunnitteluvaihe, toteutusvaihe ja jälkimarkkinointivaihe. Suunnitteluvaiheeseen sisältyy projektin käynnistys, resursointi, ideointi, vaihtoehtojen tarkistaminen, päätökset, varmistaminen sekä käytännön organisointi. Toteutusvaiheeseen, joka on suunnitteluun nähden ajallisesti huomattavasti lyhyempi sisältyy rakennusvaihe, itse tapahtuma sekä purkuvaihe. Kolmanteen ja viimeiseen vaiheeseen jälkimarkkinointiin sisältyy kiitokset asianosaisille, materiaalin toimitus, palautteen kerääminen ja työstäminen, yhteydenottopyyntöjen hoitaminen ja lupauksen lunastamisen aloittaminen, yhteenveto sekä tapahtuman jatkaminen sosiaalisessa mediassa. (Vallo & Häyrynen, 2018, 189.)

Tapahtuman järjestäminen vaatii organisointikykyä ja resurssienhallintaa. Täytyy pitää huolta, että aikataulu ja budjetti pitävät, työntekijöiden motivaatio ja osaaminen optimoidaan, tiedotus, logistiikka, sopimukset ja materiaalien hankinta hoituu luontevasti ja ajallaan. On myös huomioitava riskienhallinta, turvallisuus- ja vakuutusasiat. Lopputuloksen laatu pitää olla taattu. Projektin omistaja tai tapahtuman tilaaja määrittelee tavoitteet, aikataulun, resurssit ja sisällön. Projektin vetäjä, tapahtumahankkeissa tuottaja, johtaa työryhmää ja pitää huolen, että projekti pysyy annetuissa tavoitteissa. Projektia tuotettaessa on tärkeää huomioida realistisesti tavoitteet ja resurssit. Projektiin ei kannata sitoutua jos aika tai resurssit ovat vähäiset ja riskit liian suuret. (Rautavuoma 2015, 169–170.)

Tapahtumatuotannon erityispiirteiksi Kinnunen luokittelee tapahtumatuotannon organisaation poikkeuksellisen toimivuoden; organisaation koko vuoden toiminta tähtää muutaman päivän mittaiseen tapahtumaan, jossa työ tehdään pääasiassa vapaaehtoistyönä vain muutaman palkollisen työntekijän voimin. Toiminta perustuu taloudellisesti tuki- ja kohdeavustusten varaan, eikä toiminnasta itsestään synny tuloja, jotka kattaisivat toiminnan kulut. Tapahtumaa järjestettäessä suuri yhteistyökumppaneiden määrä on tyypillinen. Paikalliset yritykset toimivat

tapahtuman järjestäjän yhteistyökumppaneina. Yhteistyökumppaneilla tulisi olla pääpiirteisään yhtenevä kuva tapahtuman tulevaisuudesta tapahtuman järjestäjän kanssa. Näiden erityispiirteiden toteuttaminen asettaa haasteita toimintaympäristölle. (Kinnunen 2011, 24–26.)

Tapahtuman kehittämiseksi on tärkeää arvioida tapahtuman onnistumista ja tapahtumalle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tapahtumalle asetetut tavoitteet kehittävät tapahtumaa järjestelmällisesti. Ilmankin tavoitteita tapahtuma toistuessaan kehittyi, mutta ei järjestelmällisesti. Tapahtuman jälkeen tehtävä yhteenveto antaa vastauksia käytännön järjestelyiden toimivuudesta. Käytännön ongelmien ratkaisemiseksi on tarkasteltava asioita niin tapahtuman järjestäjän kuin tapahtumaan osallistujan näkökulmista ja pohtia miten ongelmat voitaisiin ratkaista pysyvämmiin. Tämä vaatii paneutumista organisaation toimintaan ei pelkästään reagoimista yksittäisiin asioihin. (Kinnunen 2011, 23.)

3.2 Kulttuurituottajan positio tuotantoprosessissa

Kulttuurituottaja sijoittuu yleisön ja taiteilijan toiveiden, halujen ja haaveiden risteyskohtaan, johon kuuluvat myös taiteen ja talouden välisten arvomaailmojen värittämät jännitteet. Kulttuurituottajan ammatillinen toiminta keskittyy taiteilijan ja kuluttajan väliin. Toimintaan kuuluu tuotteistaminen, konseptointi, markkinointiviestintä ja jakelu. Kulttuurituottaja punoo taiteilijan ja kuluttajan välistä kuilua. On olennaista, että tälle tuottajan ns. väliportaalle raivautuu omaa toimintatilaa arvoketjussa. Kulttuurituottaja jättää oman jälkensä taiteilijan luomaan sisältöön tuotteistamis- ja paketoitiprosessin kautta. Sisältöä artikuloidaan markkinointiviestintän kannalta sopivaksi ja paketoidaan eri kohderyhmille. (Halonen 2011, 13–14, 70.)

Tuottajan työ on palveluammatti (Saksala 2015, 43). Sekä taiteellinen työ että tuotannollinen työ vaikuttaa ja tähtää taiteelliseen lopputulokseen. Tuottaja vaikuttaa suoraan taiteelliseen lopputulokseen määrittelemällä ja mahdollistamalla reunaehdot. Tuottaja on taiteilijan työpari, jolloin tasavertaista taiteellis-tuotannollista dialogia voidaan käydä siinä missä dialogia kahden taiteilijan välillä. Jos tuottaja pyritään jättämään taiteellisen työn ulkopuolelle on syynä luultavammin pelko etteikö hän ymmärtäisi taiteellisia lainalaisuuksia. Tuottajan tekemät päätökset

aikatauluista, harjoitustiloista ja muista käytännön asioista vaikuttavat suoranaisesti taiteelliseen työhön. (Rautavuoma 2015, 110–111.)

Kulttuurituottajan ammattia voi kutsua välittäjäammattiksi. Tuotantoprosessin kautta taide välittyy asiakkaille. Kulttuurituotannossa on sidoksissa eri ammattikuntia ja toimijatahoja, tuottaja asettuu verkostojen solmukohtaan ja häntä ympäröi toimintaverkosto. Tuottajan positio rakentuu näiden ”tuotannollisten lankojen yhteen punonnasta.” Kulttuurituottaja-ammatin yksi tärkeä tukijalka on ammatillinen järjestäytyminen. Välittäjäammatin ammatti-identiteetissä keskeinen halu on kuulua kulttuuriammattien joukkoon. (Halonen 2011, 17–19.)

Tuottajaksi voi kouluttautua Suomessa ammattikorkeakouluissa sekä yliopistojen maisteriohjelmassa sekä täydennyskoulutuksissa. Mutta ammattiin tullaan monesta eri koulutustaustasta ja työtä tehdään ilman nimenomaista tuottajakoulutusta. (Halonen 2011, 20–21.) Tuottajan ammatissa korostuvat organisaation tunteminen, verkostot sekä organisaation toimintaympäristöön asettuminen. Vapaan ammattikentän teatterituottaja on moniosaaja, jonka työ teatteritoiminnan kannalta on elintärkeää. Teatterituottajan tehtävänä on luoda ja taata olosuhde, jossa taiteellinen sisältö voi kasvaa valmiiksi teokseksi. Tuottaja pyörittää arkea, on työryhmän jäsen sekä oleellinen linkki teosten ja yleisön välissä. (Rautavuoma 2015, 60, 62.)

3.3 Kulttuurituottajan työn vastuualueita

Rautavuoma kertoo teatterituottajan työn vastuualueista, joita ovat tuotantosuunnittelu, produktiotuotannot, taloushallinto, henkilöstöhallinto, muu hallinto, tiedotus, markkinointi ja myynti sekä muut tehtävät. Tuotantosuunnitteluun kuuluu aikataulutus ja resursointi, produktiotuotantoon ennakkosuunnittelu, sisältöön perehtyminen, budjettiseuranta, sopimukset ja luvat. Muihin tehtäviin kuuluu muun muassa yhteydenpito sidosryhmiin, käytännön järjestelyt ja kehittämistehtävät. Vapaan kentän tuottajan työkuva sisältää usein kaikki nämä osa-alueet. Työnkuva on laaja ja jokainen vastuualue tulee hallita riittävässä laajuudessa. (Rautavuoma 2015, 66.)

Elina Saksala (2015) kuvaa teoksessaan *Tuottajan käsikirja* tuottajan tehtäviä. Tuottaja on kaiken tekemisen taustalla, hän varaa tilat, vastaa rahoituksesta ja tiimin kokoamisesta sekä tiedottamisesta. Hänen työnsä on organisoimista, neuvottelemista ja toisten motivointia sekä tiimin ja työn johtamista. Jotta tuottaja pysyy ajan hengessä tulee hänen seurata yhteiskunnallisia muutoksia, kuten poliittisia ja taloudellisia muutoksia. Muutoksia tapahtuu jatkuvasti sekä valtavirrassa että hiljaisena virtauksena. (Saksala 2015, 14.)

Tuottajan työn perusasia on, että osaa ratkoa käytännön asioita, kuunnella ja reagoida syntyviin tarpeisiin. Käytännön ja arkisen työn lisäksi työhön liittyy vallan ja vastuun kysymyksiä. Tuottajan täytyy tapauskohtaisesti määritellä sopimuksia ja pohtia mihin asti hänen valtansa ylittää, mitkä työtä ohjaavat asiat ovat rakenteellisia, mitkä tuotantokohtaisesti määriteltyjä ja mahdollisesti ratkaistavissa olevia. Taiteilijan ja tuottajan välinen dialogi on jatkuvaa. Pohditaan mitkä ovat taiteellisia kysymyksiä ja taiteen ja tuotannon rajapinnalle sijoittuvia asioita. Jos organisaatio- tai tuotantorakenne ei ole selkeästi hahmoteltu on tärkeää sopia etukäteen tuottajan roolista ja vallasta. Kommunikointi on avainasemassa virheellisten oletusten ja vahinkojen välttämiseksi. (Rautavuoma 2015, 73–74.)

Tuottaja on tärkeässä asemassa välittäjänä ja toteuttajana vastaamaan yleisön odotuksiin kulttuurisesta tuotteesta. (Saksala 2015, 159.) Kuluttajan näkökulma on alalle merkityksellinen ja tuottaja pyrkiikin tuotteistamaan ja kehittämään palveluja asiakkaalle sopivaksi. Kulttuurin tuotantoprosessin yksi näkökulma on arvoketjuajattelu, jolla taiteellisen luomisprosessin myötä syntyvä artefakti saatetaan yleisön saataville. Kulttuurituottajan huomio kääntyy entistä enemmän asiakaslähtöiseen kulutuskäyttäytymisajatteluun markkinoinnin yleistymisen myötä. ”Omaehtoinen tuotanto, välittäjäportaan toiminta sekä taiteellinen sisällöntuotanto liittyvät tiiviisti toisiinsa.” (Halonen 2011, 28–30.)

Tuottajalle tärkeää on neuvottelutaito. Parhaimmillaan neuvottelun tulos on ”win-win-tilanne”, jolloin molemmat osapuolet ovat tyytyväisiä. Neuvotteluissa täytyy löytyä neuvotteluvaraa, jolloin molempien pitää tinkiä. Kompromissiratkaisussa molemmat osapuolet menettävät jotain,

mutta tyytyvät lopputulokseen. Jos neuvottelut kariutuvat molemmat osapuolet häviävät. (Saksala 2015, 212, 215–216.)

Keskeistä tuottajan työssä on tunnistaa omat rajat kuten jaksamisen voimavarat ja paineensietokyky sekä oman osaamisen tai sen puutteen hahmottaminen ja kyky korjata puutteita. Tuottajan työresurssit ovat rajalliset, vaikka työmäärä on suuri. Tuottajan täytyy olla tarkka mitä hän pystyy lupaamaan ja suunnitella ajankäyttöä ja tehtävien jakamista tai kouluttautumista eri osalueiden tehtäviin, esimerkiksi myyntityöhön. (Rautavuoma 2015, 74–75.)

Rautavuoma kertoo, että mielekkäintä hänelle on tuotannollinen työ, jossa on mahdollisimman vähän reunaehtoja. Hän lukee reunaehdoiksi omassa työssään *Avoimessa teatterissa 2.0*. aikataulutukseen, tiloihin, henkilöstöön, työskentelyyn ja talouteen liittyvät näkökulmat. Tavoitteena on mahdollisimman toimiva taiteellis-tuotannollinen synergia prosessin alkumetreiltä asti mahdollisimman hyvään lopputulokseen saakka. Kyse on unelmasta, vapaasta ja rajoittamattomasta ideoinnista ja suunnittelusta sekä otollisesta asenteesta sekä avoimen ja hengittävän tilan luomisesta, josta tuotanto saa alkunsa. Ensin unelmoidaan mitä, miksi, mihin, kenen kanssa ja milloin, jonka jälkeen tuotannollisesta näkökulmasta vastataan näihin samoihin kysymyksiin. Tärkeää on, että kysymyksiä pohtiessa läsnä on sekä taiteellinen että tuotannollinen ajattelu. Hyvä dialogi sisältää läsnäoloa, kommunikaatiota, ymmärrystä ja luottamusta. (Rautavuoma 2015, 79–81.)

3.4 Talous ja rahoitus

Tuottajan vastuulla ovat hallintoon liittyvät tehtävät, kuten rahoitus, sopimuksen teko sekä lakeihin liittyvät asiat. Kulttuurialan toimijat voivat saada valtiontukea tai tukea yksittäisiltä säätiöiltä. Rahoitusvaihtoehtoja ovat myös joukkorahoituspalvelut tai apurahat. (Saksala 2015, 208–209, 218.) Taloudellinen pääoma ja rahoituksen hankkiminen sekä resurssien hallinnoiminen ovat kulttuurituottajan työn keskiössä. Hän järjestää rahoitusta hakemalla apurahoja, hoitamalla sponsoriyhteistyötä sekä tavoittelemalla hyvää lipunmyyntiä. (Halonen 2011, 26.)

Luovalla alalla liiketoiminnan toteuttaminen ei liiketaloudellisesti eroa muiden alojen yrityksistä. Yksinkertaisesti esitettynä se sisältää arvoketjun, joka voidaan jakaa neljään eri vaiheeseen, josta vastaa neljä tekijää: idean luoja, kehittäjä-paketoija (tuottaja), jakelija ja lopulta kuluttaja. Kulttuurisen tuotteen ideointiin liittyy tekijänoikeuskysymyksiä, sillä ideoija omistaa tuotteen oikeudet. Tuottaja paketoii ja kehittää ideasta tuotteen. Jakeluvaiheessa jakelija markkinoi tuotetta ja rakentaa tuotteelle brändin. Lopulta kuluttaja käyttää tuotetta ja maksaa siitä. (Noronen 2003, 62.)

Vapaalla kentällä toimivalla tuottajalla rahoituksen ja resurssien hankkiminen on toiminnan mahdollistumisen edellytys. Tuottaja hakee vuosittaisia kunnan ja valtion toiminta-avustuksia, laatii projektikohtaisia apurahahakemuksia ja hankkii lipputuloja myyntityöllä. Tämä tuottajan työn osa-alue on yksi työn paineisimmista osa-alueista vapaan kentän puolella. (Rautavuoma 2015, 70.) Sponsorien hankkiminen on yksi rahoitusmahdollisuus. Sponsorointi on vastikkeellista avustamista rahallisesti tai muiden resurssien kautta. Kommunikaation takana voidaan ajatella olevan merkitysten vaihdanta. (Tikkanen 2005, 121, 131.)

Rahoitus on aloittelevalla yritykselle haaste, sillä toiminnan alkuvaiheessa rahaa tarvitaan tuotekehittelyyn, markkinoille pääsyyn, investointien rahoitukseen, tulorahoitukseen, toiminnan jatkuvuuden turvaamiseen ja maksuvalmiuksien ylläpitämiseen. Toimintaa käynnistäessä yritykseen tuleva rahavirta on pientä ja menot realisoituvat ennen tapahtuman järjestämistä, ennen tulojen saamista, joka myöskin tapahtuu pienellä viiveellä. Yritys joutuu odottamaan kassavirran kääntymistä positiiviseksi ja samaan aikaan toiminnan kasvu asettaa vaatimuksia yrityksen rahoitusjärjestelyille. (Vaihekoski 2003, 127–129.)

Kulttuurisisältöisen festivaalin budjetin tulisi rakentua kolmen taloudellisen tuen tai lähteen varaan, joista jokainen olisi suunnilleen samanlaisella vahvuudella tukemassa tapahtumaa. Nämä kolme tulon tai tuen lähdettä ovat: julkinen tuki, joka on kunnalta, valtiolta tai EU:lta saatua tukea, lipputulot ja muut tulot, joihin sisältyy sponsorien tuki, satunnaiset myyntitulot sekä satunnaiset lahjoitukset ja avustukset. (Iso-Aho 2007, 125.)

3.5 Markkinointi ja myynti

Markkinoinnin keskiössä on tuotteen ja potentiaalisen kohderyhmän välinen suhde. Tuottajan tulee heti projektin alussa miettiä kenelle tapahtuma tehdään, mitä ja miten sitä tehdään. Ilman kohderyhmän määrittelyä ei voi tietää miten kohderyhmää lähdetään tavoittelemaan. Markkinoinnilla pyritään asiakassuhteen luomiseen sekä asiakkaan tarpeiden tyydyttämiseen. (Saksala 2015, 187, 195–196.) Markkinointi on asiakkaiden sitouttamista ja tuottavan asiakassuhteen hallintaa. Markkinointi ei ole ainoastaan mainostamista ja myyntiä vaan siihen kuuluu oleellisena osana asiakkaan tarpeiden tyydyttäminen ja luottamuksen synnyttäminen asiakassuhteissa. Markkinoinnin lähtökohta eroaa myynnin lähtökohdasta siinä, että sen ensisijainen painopiste on asiakkaan tarpeissa, eikä tuotteen myynnissä. (Kotler & Armstrong 28–29, 36.)

Markkinoinnissa pitää ottaa huomioon toimijan strateginen suunnittelu ja tavoitteet, kuluttajien toiveet sekä markkinointikeinojen käyttö, jotta mahdolliset asiakkaat saavat tietää yrityksen toiminnasta. Myös markkinointiviestinnän ajoitus on mietittävä tarkkaan. (Saksala 2015, 187, 195–196). Tapahtumaa suunnitellessa markkinointi kohdistetaan tietyille kohdeyleisölle. Kohdeyleisöä voi kartoittaa miettimällä mikä on tapahtuman tai tuotteen tavoite. Onko tavoitteena koota yhteen samanmielisiä ihmisiä vai tavoittaa mahdollisimman laaja joukko ihmisiä. (Ibid., 156.)

Markkinointiin sisältyy kaikki viestintä, jota yritys tai yhteisö levittää toimintaympäristössään. Tuottaja valmistelee otolliset olosuhteet toiminnalle ja eliminoi esteitä. Hän vastaa yhteisön sisäisestä ja ulkoisesta viestinnästä. Viestintä on taitolaji, joka vaatii hyvää ilmaisukykyä, suunnitelmallisuutta ja kohderyhmäntuntemusta. Internet on avannut uuden ulottuvuuden kaikkeen viestintään. Se on moninkertaistanut viestitulvan. Sosiaalinen media on tiedotuksessa nopea ja monipuolinen ja sen kautta voi tavoittaa suuriakin ihmisjoukkoja. Se kehittyy myös nopeasti ja haasteena onkin pysyä mukana kehityksessä. (Saksala 2015, 185–187.)

Markkinointiviestinnän tavoitteena on lisätä kysyntää. Markkinoinnin tulisi viestiä asiakkaille tapahtumasta tai tuotteesta: mitä, missä, milloin ja mihin hintaan. Markkinointiin sisältyy mainokset, julisteet, esitteet, suoramainonta, lehdistötiedotteet, sähköpostitiedotteet, tapahtuman

verkkosivut ja sosiaalisen median kanavat. (Saksala 2015, 190.) Mainonta on maksettua tilaa tai aikaa tiedotusvälineissä. Sen keinoin pyritään edistämään markkinointiviestin perillemenoä kohderyhmille. Markkinointiviestin sisällön lisäksi tulee valita viestintäkanavat. (Tikkanen 2005, 125–126.) Markkinoinnin vaikuttavuus on markkinoinnin tehtävien, prosessien ja osa-alueiden summa (Tikkanen & Aspara & Parvinen 2007, 87). Markkinointihenkisyys koskee yleisasennetta, joka liiketoiminnassa tulisi olla menestyksen saavuttaminen, erityisesti painotus tulisi olla asiakkaita, markkinoita ja toimintaympäristöä koskevan tiedon kerääminen, tuottaminen ja levittäminen. (Ibid., 93.)

Markkinointistrategia koostuu markkinoinnin tehtävien toteuttamisesta markkinoinnin perusprosessien kautta (Tikkanen & Aspara & Parvinen 2007, 42). ”Markkinoinnin toimintaprosessit koostuvat vaihdannasta, koordinoinnista, sopeuttamisesta sekä asiakas- ja markkinatiedon johtamisesta” (Tikkanen 2005, 184). Perusprosesseja ovat: 1) vaihdanta ja kommunikaatio, jossa tavaroiden, palvelujen ja rahan vaihdannan lisäksi huomioidaan tiedon, teknologian, merkitysten ja elämysten vaihdannan roolit. 2) Koordinaatio eli tuotannon ja vaihdannan organisointi ja johtaminen. 3) Sopeutus, jossa resurssi-, kyvykkyys- ja osaamis pohja sopeutetaan niin, että se tuottaa asiakkaille ja verkostokumppaneille lisäarvoa. 4) Asiakas- ja markkinatieto, jonka suhteen yritys määrittelee sisäiset ja ulkoiset tietotarpeensa sekä tapansa kerätä, tulkita ja jakaa verkostossaan liiketoiminnalleen tärkeää tietoa. (Tikkanen & Aspara & Parvinen 2007, 47, 50, 52, 57.)

Onnistunut markkinointi edellyttää brändinhallintaa. Brändi on aineettomien ominaisuuksien muodostamia kokonaisvaltaisia mielikuvia, johon sisältyy useita mielleyhtymiä. Brändi luodaan tietoisesti ja sitä pyritään hallitsemaan. Jotta brändi kantaa pitkälle ja pysyy yllä on sen oltava kohtuullisessa määrin totuudenmukainen. Se on eettinen ja esteettinen identiteetin kiteytys, joka toimii lupauksena yleisölle. Brändin tarkoitus on voimistaa asiakkaan ja tuotteen suhdetta. Markkinointi auttaa brändin tunnettavuudessa näkyvyyden kautta, jolloin asiakkaan on helpompi löytää itselleen sopiva tuote. Brändille merkityksellistä on sen tunnistettavuus, laadullisuus, mielleyhtymät, jotka siihen liitetään sekä brändille uskolliset asiakkaat. (Saksala 2015, 188, 190.)

Hinta on yksi keskeinen markkinoinnin keino. Oikea hinta esimerkiksi konserttilipulle täytyy miettiä, jotta tulot peittäisivät menot ja jotta yleisö osallistuisi konserttiin. Jos tuotteen hinta on liian alhainen voi syntyä mielikuva halpatuotannosta. Myös tuotteen jakelu on osa markkinointia, täytyy pyrkiä optimoimaan logistiikkaan ja aikatauluun liittyvät asiat. (Saksala 2015, 190.) Hinnasta muodostuu usein asiakassuhteen yksi tärkein kysymys, sillä markkinoinnin johtamisessa on kyse kaupankäynnistä. Ostaja maksaa tuotteesta tai palvelusta hinnan, jota hän peilaa arvontuotantoon eli kokemaansa hyötyyn. Myyjälle hinta on markkinointiparametri, jolla hän pystyy ansaitsemaan tuottoa asiakkaalle tuottamastaan lisäarvosta. Hinta on myös vaarallinen markkinointiparametri, sillä sen muuttamisella voi olla merkittäviä vaikutuksia yrityksen kannattavuuteen. Hinnoittelumallina ovat markkinaperusteinen ja asiakkaan arvontuotantoon perustuva malli. Hinnoittelua voi säätää asiakaskohtaisesti. (Tikkanen 2005, 112–113.) Hinnoitteluun vaikuttaa asiakkaan kokema arvo, markkinointi, myynnin tehokkuus ja brändi (Karlöf 2004, 75).

3.6 Kulttuurituottaja tiimin johtajana

Johtajan tehtävänä on johtaa tiimiä tai organisaatiota niin, että heille asetettu tavoite saavutetaan. Johtaminen on perinteisesti jaettu ihmisten johtamiseen ja asioiden johtamiseen. Ihmisten johtamisessa esimies vastaa rekrytointiprosesseista ja tiimin työskentelystä. Tiimiin valituissa jäsenissä on nähtävä jokaisen vahvuudet ja henkilön merkitys tiimille, sekä heikkoudet, jossa työntekijä tarvitsee erityisesti tiimin ja esimiehen tukea. Johtamista voi toteuttaa erilaisilla strategioilla ja malleilla. Johtaja voi saavuttaa tuloksia yhdessä tiimin kanssa tai johtaja voi toiminnallaan vaikuttaa tiimin siten, että he saavat tuloksia aikaan. (Aronsson 2012, 324, 328–329.)

Tiimi on pienryhmä, jossa jokaisella jäsenellä on oma roolinsa ja jokainen jäsen on sitoutunut organisaation toimintaan. Tiimin keskinäinen jännite, kiinnostus ja tunteet ruokkivat ja luovat energiaa. Yksilöstä toiseen virtaa erilaisia jännitteitä. Sosiaalisuus on yksi ihmisen perustarpeista. Hän haluaa olla osallisena ja kuulua porukkaan. Toisaalta ihminen haluaa säilyttää tietyn määrän itsenäisyyttä ja mahdollisuuden valita mihin ryhmään hän kuuluu. (Saksala 2015, 80–81, 85.)

Tiimin johtajalla voi olla vastuu projektista, mutta hän ei välttämättä ole tiimin esimies (Übelacker 2019, 15). Näiden kahden termin esimiehen ja johtajan erottamisella voi pohtia mikä tekee johtajasta johtajan ja voiko tiimiä johtaa ilman tiimin antamaa luottamusta ja tunnustusta johtajuudesta. Luottamus liittyy vahvasti myös tiimin sisäiseen työskentelyyn. Turvallisessa ympäristössä tiimin välille syntyy luottamus. Pelko siitä, ettei tule nähdä tai hyväksytyksi tiimin jäsenenä jättää henkilön tiimin ulkopuolelle. Johtaja on vastuussa siitä, että kaikki jäsenet pääsevät osaksi tiimiä ja jokaisella on yhtäläillä oikeus tulla nähdä ja kuulla ja tunnustetuksi tiimin sisällä. (Lundberg 2019, 26, 32–33, 59.)

Yhteinen visio vaikuttaa tiimin johtamiseen. Se yhdistää ihmiset saman tavoitetilan taakse ja helpottaa viestintää tiimin sisällä sekä lisää tarmokkuutta työssä. Vision tunteminen on tärkeää motivoinnin ja sitouttamisen kannalta. Käsitteiden muodostaminen tulevaisuudesta, ympäristön kehittymisestä ja organisaation asemasta antavat uusia näkökulmia ja yhteiseen tulevaisuuskuvaan päätyminen palvelee monia tarkoituksia. Karlöf nimittää tällaista prosessia nimellä *Oikeudenmukainen prosessi*. Se sisältää motivoitumista ja sitoutumisen kasvamista, perusteltuja toimintatapoja, selkeämpiä odotuksia liittyen työsuorituksiin, ilman painostusta syntyvää tavoitetason nousua, kollektiivista oppimista ja lojaaliutta tehtyjä päätöksiä kohtaan. (Karlöf 2004, 63–64, 81.)

Saksalan (2015) mukaan hyvä johtaminen on hyvinvoinnin johtamista, johon kuuluu työntekijöiden innostamista ja sparraamista. Johtaminen perustuu siihen, että johtaja tietää omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa, pitää itsestään huolta ja osaa rajata omaa työtään. Tuottajalla tulee olla johtajaosaamista. Rooli ihmisten johtajana pitää sisäistää ja sitä pitää haluta. (Saksala 2015, 41, 43.)

Työterveyslaitoksen mukaan hyvää johtamista voidaan tarkastella viidestä eri näkökulmasta. Näkökulmat ovat 1) luottamus ja arvostus: työpaikka koetaan turvalliseksi ympäristöksi, toiminta on läpinäkyvää, jokaista työntekijää arvostetaan ja johtaja koetaan oikeudenmukaiseksi. 2) Yhteistyö ja verkostot: johtaja, henkilöstö ja palvelun käyttäjät tekevät yhteistyötä, toiminta on tavoitteellista ja toimintatavat sovitaan yhdessä ja niihin sitoudutaan. 3) Monimuotoisuus ja

yksilöllisyys: henkilöstön monimuotoisuus nähdään voimavarana ja otetaan huomioon myös työssä jaksamisessa. Johtaja kohtelee alaisiaan yhdenvertaisesti, jolloin heillä on myös yhdenvertaiset mahdollisuudet, oikeudet ja velvollisuudet. 4) Osaaminen ja kehittyminen on jokaisen tiimin jäsenen vastuulla ja toimintaa kehittävää palautetta annetaan jatkuvasti. 5) Uudistuminen ja osallisuus: toimintaa uudistetaan ja henkilöstön ideat ja kokemukset huomioidaan, kuten myös käyttäjien kokemukset. (Työterveyslaitos.)

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytän kokemuksen tutkimusta narratiivisella lähestymistavalla, aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua ja johtopäätösten esittelyssä komparatiivista eli vertailevaa menetelmää. Näkökulma taiteellisen työhön ja työn tuottamiseen sisältää hahmotusta työn luonteesta, sisällöstä, työprosessin merkityksestä sekä huomioita siitä mitä käytännön valmiuksia taiteellisen työn tuottaminen vaatii. Valitsin menetelmäksi kokemuksen tutkimuksen, sillä opinnäytetyössäni merkityksellisiä ovat taiteilija-tuottajien kokemukset ja heidän kertomuksensa kokemastaan. Vertailemalla näitä kokemuksia pyrin hahmottamaan taiteilija-tuottajien työn osa-alueita sekä taiteilijoiden syitä tuottaa omaa työtään. Osana narratiivista lähestymistapaa pyrin siihen että opinnäytetyössä taiteilijoiden ääni tulee kuuluviin ja heidän työnsä tulee näkyväksi.

4.1 Kokemuksen tutkimus ja narratiivinen lähestymistapa

Kokemus on monimerkityksellinen käsite, mutta samaan aikaan arkielämässä vaivattomasti käytössä. Kokemus liittyy moneen asiaan kuten elämyksiin, tapahtumiin, tuntemuksiin ja ajatuksiin. Sillä voi viitata myös kompetensseihin eli taitoihin ja kykyihin. Kokemustutkimuksen tarkastelun kohteena ovat kokemusten sisällöt, niiden jäsenitys ja teemoittelu. Tutkimusaineistoa luokitellaan ja jäsennetään, jolloin aineiston pohjalta tuotettu systemaattinen kuvaus heijastelee asiaan tai teemaan liittyviä kokemuksia, sisältöjä, yhteyksiä ja rakenteita. (Kukkola 2018, 41–42.)

Kokemuksen tutkimus sisältää käytännön kokemuksen tai tapahtuneen kuvausta, kokemuksen jäsentämistä luokitteluna, tiiviinä kuvauksena tai kokemuksen kuvauksena sellaisenaan. Kokemuksen tutkimus pyrkii jäsentämään ja selventää sitä kokemusta, jota tutkitaan. Näin ollen kokemustutkijan työ on eräänlaista toimittajan tai kirjeenvaihtajan työtä, jossa todistetaan, kuvataan ja tiivistetään mitä on tapahtunut. (Kukkola 2018, 46.)

Narratiivinen lähestymistapa kokemuksen tutkimuksessa on fenomenologisen ja hermeneuttisen lähestymistavan lisäksi vakiintunut tutkimussuuntaus. Merkityksellistä narratiivisessa lähestymistavassa on kokemuksen rakentuminen kertomusmuotoisena sekä kertomuksien vaikutus. Kertomukset luovat tapahtumille mielekkyyttä tapahtumien syy-yhteyksien ja henkilöiden motiivien kautta. Kertomukset eivät kerro objektiivisesti totuuksista vaan ne kertovat koetuista asioista, jotka heijastavat tositahtumia tai ovat fiktiivisiä. Kun narratiivista lähestymistapaa käytetään kokemuksen tutkimuksessa, oletetaan että kertomuksilla on yhteys kokemuksiin. Kokemusten kertomisessa monipuolinen reflektointi on toivottavaa, jotta tutkimuksen kautta voi ymmärtää henkilön kokemusta. (Tökkäri 2018, 68–69.)

Narratiivisen analyysin muoto on temaattinen analyysi (Tökkäri 2018, 76 ;Riessman 2008). Teemoista nousevat esille kehittyvät avainteemat, jotka kertovat merkittävistä tapahtumista. Tyypitarinoiden kautta esitellään polkuja, joiden kautta kokemukset rakentuvat. Narratiivisessa analyysin kuvauksessa analysoitavat kertomukset ovat tyypillisesti pidempiä kuvauksia, joihin sisältyy muutoksia ja useita merkityksiä. (Tökkäri 2018, 78.) Vaikka yksilöllinen ja yhteisöllinen ulottuvuus asettavat kokemuksen tutkimukselle haasteita, on ihmisen kokonaisvaltaisen ymmärtämisen vuoksi tärkeää, että kokemuksellinen näkökulma on mukana ihmistutkimuksessa (Ibid., 81).

Valitsin kokemuksen tutkimuksen tutkimusmenetelmäksi, sillä tutkin taiteilijoiden kokemuksia oman työnsä tuottamisesta. Kokemuksia tutkimalla pääsen tarkastelemaan asiantuntijoiden kokemuksia ja kuulemaan heidän kertomaansa. Narratiivisuus opinnäytetyössäni tulee esille siinä, että kerron asiantuntijoiden kokemuksia kertomuksellisesti esittäen heidän kommenttejaan aineistoanalyysissä ja johtopäätöksissä. Olen koonnut asiantuntijoiden kommentteja aineistoluukuun (luku 5) siten, että ne muodostavat pienimuotoisia keskusteluja yksittäisistä teemoista. Aineiston keräämisen ja esittelyn kautta taiteilijoiden äänet pääsevät kuuluviin opinnäytetyössäni. Opinnäytetyöni kehittämistehtävä *Taiteilija-tuottajan taskukirja* on koottu asiantuntijoiden kokemuksista kertoman tiedon perusteella.

4.2 Teemahaastattelu

Keräsin tutkimusaineiston haastatteleamalla neljää taiteilija-tuottajaa. Haastattelu on aineistonkeruumenetelmä, jossa tutkija osallistuu vuorovaikutteisesti aineiston hankintaan (Jyväskylän yliopisto 2020). Teemahaastattelu rakentuu teemojen varaan, jotka ovat kaikille haastateltaville samoja. Teemahaastattelu on haastattelumuotona joustava, sillä haastattelu ei etene yksityiskohtaisten kysymysten kautta, vaan teemojen ja keskustelun mukaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka.)

Taiteilija-tuottajille tekemässäni teemahaastattelussa (liitteet 1 & 2) on neljä teemaa: 1) esittely, toimintamuoto ja -ympäristö 2) taiteilija-tuottajan kaksoisrooli 3) oopperaproduktion tai -esityksen tuottaminen ja 4) muut teemat. Pyrin haastattelun alussa hahmottamaan taiteilijan toimintaa, toimintamuotoa ja toimintaympäristöä. Nämä tiedot kertovat pääpiirteissään mitä taiteilijan työ on ja missä ja miten hän toteuttaa työtään. Toinen teema keskittyy taiteilija-tuottajan kaksoisrooliin. Haluan tietää miten taiteilija itse hahmottaa oman työnkuvansa taiteilijana ja tuottajana ja miten hän vaihtaa asemaansa näiden kahden roolin välillä ja jakaa kahden eri työn työtehtävät omassa toiminnassaan. Kolmas teema on produktion tuottaminen. Haluan selvittää mikä motivoi taiteilijoita tuottamaan oman työnsä, mitä tuotantoprosessin toteuttaminen ja läpi vieminen vaatii ja mitä täytyy ottaa huomioon käytännössä. Lopuksi kysyn minkälaisia neuvoja taiteilija haluaa antaa toiselle taiteilijalle, joka haluaisi tuottaa oman taiteellisen työnsä. Neljännessä teemassa, muut teemat, taiteilijat saavat vapaasti kertoa mitä heillä tulee mieleen aiheeseen liittyen tai he voivat vielä reflektoida kertomaansa.

Haastattelemani asiantuntijat ovat Jyrki Anttila (OperArt Oy), Jenni Kinnunen (Pohjoinen oopperakomppania ry), Angelika Klas (A-Klas music) ja Leena Malkki (Operafabriken). Halusin löytää haastateltavaksi asiantuntijoita, jotka vastaavat sekä taiteellisesta että tuotannollisesta työstä ja siten toteuttavat kaksoisroolia. Pyrin löytämään haastateltavia eri työmuodoilla ja eri alueilta. Pääpaino opinnäytetyössäni on oopperamusiikin alalla. Kuitenkin asiantuntijoiden taiteellisen työn moninaisuus ja monipuolisuus on työssäni rikkaus, enkä halunnut rajata opinnäytetyötäni koskemaan pelkästään oopperaproduktioita. Kolme haastattelusta tehtiin suomen kielellä ja yksi ruotsin kielellä. Ruotsinkielisen haastattelun ja haastatteluluvan käännöksen kanssa sain apua suomalaiselta kollegaltani baritoni MuM Robert Näseltä, jonka äidinkieli on ruotsi.

Etenin haastatteluissa suunnittelemani rungon mukaan ja pyrin pitämään huolta, että kaikki haastattelun teemat käydään läpi. Annoin haastateltavien kuitenkin kertoa vapaasti asioita, joita he halusivat mainita ja jotka ovat heille tärkeitä. Pyrin hahmottamaan asiantuntijoiden työssä taiteilijan roolia, tuottajan roolia sekä vaihtelua ja tasapainottelua näiden roolien välillä. Halusin tietää miten ja miksi taiteilijat ovat alkaneet tuottamaan omaa työtään ja mitä siitä on heille seurannut uran varrella. Lisäksi halusin tietää suosittelivatko he tätä työmuotoa toisille taiteilijoille.

Lähetin kaikille haastateltaville kirjoitetun version haastattelusta ja pyysin, että he huomauttavat ja korjaavat jos mukana on asiavirheitä tai epäselvyyksiä tai jos he haluavat, että jokin asia esitetään eri valossa kuin miten se on haastattelussa tullut ilmi. Pidän tärkeänä että taiteilijalla on oikeus täsmentää tai korjata haastatteluaan, jos jokin asia on hänen mielestään tullut ilmi väärällä tavalla tai jos olen haastattelijana ymmärtänyt jonkin asian väärin. Kun tutkin ihmisten elämäntyötä, on minun tärkeää kunnioittaa sitä ja tuoda esiin niitä asioita, joita taiteilija-tuottajat itse haluavat kertoa. Erityisesti myös sen vuoksi, että he esiintyvät opinnäytetyössäni omilla nimillään.

4.3 Komparatiivinen menetelmä

Vertaileva tutkimus on tutkimusstrategia, jolla hahmotetaan valittujen sosiaalisten yksiköiden välisiä yhtenäisyyksiä ja eroja. Tutkimuskohteena voivat olla tapaukset, prosessit tai yksiköt, jotka ovat jollain tavalla vertailukelpoisia ja yhteismitallisia keskenään. Tutkimus voi perustua joko määrällisiin aineistoihin tai laadullisiin aineistoihin. (Jyväskylän yliopisto 2015.) Laadullinen vertaileva tutkimus ei mahdollista todennäköisyystulkintoja, vaan identifioi syy- ja seuraussuhteita tapausten kohdalla. Tutkijan tutustuessa aineistoon voi hän löytää tapauksia yhdistäviä piirteitä sekä eroavaisuuksia. Tapauksia tarkastellaan kokonaisuuksina. (Luoma 2006.)

Komparatiivinen eli vertaileva menetelmä on sosiaalitieteissä käytetty tutkimusmenetelmä. Menetelmää voi soveltaa alalle, jossa on kyse tapauskohtaisesta tutkimuksesta ja halutaan

verrata kokemuksia tai tapahtunutta toisiinsa. Vertailussa tarkastellaan ja täsmennetään niitä eroavaisuuksia, joita tapausten tai henkilöiden välillä ilmenee. Vertailumenetelmä on joustava menetelmä, jonka kautta voidaan tehokkaasti saada esiin hiljaista tietoa tai asenteita. Tutkija voi päättää, mitkä ovat ne piirteet tai ominaisuudet, jotka hän asettaa vertailun kohteeksi. (Routio 2007.) Komparatiivinen metodi on ollut käytössä jo antiikin ajalla, mutta menetelmän tieteellistäminen on tapahtunut 1800-luvulla, jolloin Émile Durkheim, sosiologian uranuurtaja, nosti vertailevan metodin esille halutessaan selittää sosiaalisia faktoja, jotka vallitsevat yhteiskunnassa. (Myllyntaus 1995.)

Opinnäytetyössäni käytän vertailevaa menetelmää johtopäätösten esittelyssä. Valitsin vertailevan menetelmän johtopäätösten esittelyyn, sillä sen kautta pystyn kokoamaan keräämäni aineiston tulokset. Tämän opinnäytetyön tulokset ovat aineiston pohjalta johdettuja laadullisia tuloksia, pääkohtia ja merkittäviä huomiota asiantuntijoilta keräämästäni aineistosta. Vertailevan menetelmän kautta vertailen saamiani tuloksia luvussa 2 ja 3 viittaamiini kirjallisiin tutkimuksiin ja julkaisuihin. Johtopäätökset ovat siis taustakirjallisuuden ja haastatteluilla keräämäni aineiston keskustelua ja yhteenvetoa. Kokoan johtopäätökset opinnäytetyöni pääteemojen mukaisesti taiteelliseen työhön, tuotannolliseen työhön ja taiteilija-tuottajan kaksoisrooliin.

5 TAITEILIJA-TUOTTAJAN KAKSOISROOLI

Tässä luvussa esittelen asiantuntijoiden kokemuksia taiteilija-tuottajan kaksoisroolista. Teema-haastatteluista koostetussa aineistossa tuon esille teemoittain asiantuntijoiden näkemyksiä ja kokemuksia taiteellisesta työstä, tuotannollisesta työstä sekä taiteilija-tuottajan kaksoisroolista. Alalukujen lopuksi reflektoin asiantuntijoilta saamaani tietoa. Jokainen taiteilija tekee työtään omista lähtökohdistaan ja omasta visiostaan käsin. Jokaisen taiteilijan työ ja tuotannot ovat yksilöllisiä ja ainutlaatuisia.

5.1 Asiantuntijoiden esittelyt

Asiantuntijat ovat Jyrki Anttila, Jenni Kinnunen, Angelika Klas ja Leena Malkki. Esittelyssä kerrotaan heidän koulutus- ja työtaustastaan. Taiteilijat kertovat oman työnsä sisällöistä, toiminnan aloittamisesta sekä työn asettumisesta toimintaympäristöön.

5.1.1 Jyrki Anttila

Oopperalaulaja Jyrki Anttila jää kuluvana vuonna 2021 eläkkeelle Suomen kansallisoopperasta. Hän on toiminut yrittäjänä koko ikänsä ja eläkkeelle jäämisen jälkeen yrittäminen ja laulaminen jatkuu. Anttila kertoo ettei aio koskaan jäädä yrittäjän työstä eläkkeelle. Hän aloitti yrittämisen nuorena, 18-vuotiaana, ja on siitä asti järjestänyt konserttikiertueita. ”Se oli otollista ja hyvää alustaa toimia pienenä aloittelevana yrittäjänä ja sitä on sitten vaan viety pidemmälle ja jalostettu.”, Anttila kertoo. Nykypäivänä hän työllistää satoja taiteilijoita produktioissaan.

5.1.2 Jenni Kinnunen

Jenni Kinnunen toimii *Pohjoinen oopperakomppania ry:n* puheenjohtajana, toiminnanjohtajana, taiteellisena johtajana ja tuottajana. Hän suunnittelee, ideoi ja käy läpi ohjelmistoa. Hän kertoo, että yrittää saada visioita ulos, ei pelkästään yksittäisten teosten kohdalla vaan koko komppanian toiminnan suhteen. Hänen koulutustaustansa on kirjallisuustieteessä ja musiikissa.

Kinnunen on valmistunut filosofian maisteriksi Oulun yliopistosta, pääaineena kirjallisuudentutkimus, pitkinä sivuaineina elokuvatutkimus ja taidehistoria, lisäksi hän opiskeli kieli-, kulttuuri-, viestintäopintoja sekä johtamisen perusopinnot kauppakorkeakoulussa. Oulun ammattikorkeakoulusta hän on valmistunut musiikkipedagogiksi pääaineena klassinen laulu.

5.1.3 Angelika Klas

Angelika Klas on valmistunut musiikin maisteriksi Sibelius-Akatemiasta vuonna 2002. Hänen intohimonsa ja työnsä painopiste on tango nuevossa. Klas kertoo: ”Olen määrätietoisesti työskennellyt tango nuevon parissa jo 20 vuoden ajan. Olen päässyt vaikuttamaan ja valistamaan suomalaisia kuuntelijoita ymmärtämään Piazzollaa ja olenkin ihan onnistunut siinä. Se on lähtenyt ihan pienestä yleisöstä, marginaalista, nyt vuosien aikana olen ujuttanut keikoille aina jonkun Piazzollan niin että musiikkityyli ja repertuaari on pikku hiljaa tullut ihmisille tutuksi.” Kun häntä tilataan esiintymään, tuo hän oman tiiminsä mukanaan. Kaikki yrityksen toiminta menee taiteilijaprofiilin kautta. Klas kertoo, että konsertin tilaajat eivät hakeudu suoraan *A-klas music* yritykseen katsomaan mitä siellä olisi tarjolla, vaan he ottavat suoraan yhteyttä Klasiin. Klas on mennyt oma persoona edellä ja sitten operatiivinen puoli, kuten laskutus, tiedotus ja myynti, on tapahtunut yrityksen kautta.

5.1.4 Leena Malkki

Leena Malkki on kotoisin Norrlannista, Jämtlandin maakunnasta, suomalaisesta työväenluokan perheestä. Rakkaus musiikkiin on syntynyt kotona. Malkki kertoo, että kotona laulettiin paljon ja jo lapsena hän lauloi solistina. Äiti oli Malkin ensimmäinen laulunopettaja. Aikuisiällä Malkki asui 14 vuoden ajan Pariisissa, Ranskassa. Hänen ex-miehensä on ranskalainen ja heillä on kaksi lasta. Nykyään freelancer laulajan työn lisäksi hän antaa ranskantunteja ja laulutunteja. Malkki kertoo suhteestaan omiin laulunopettajiinsa, hänellä oli pitkään huonoa onnea laulunopettajien kanssa ja vasta vuosia myöhemmin hän löysi hyvän opettajan. Malkki kertoo, että nyt kun hän itse antaa laulutunteja, hän ymmärtää resonanssin merkityksen: ”Koko universumi tarvitsee sitä.”

5.2 Asiantuntijoiden toimintamuodot ja -ympäristöt

Asiantuntijat tekevät tuotannollista työtä erilaisilla toimintamuodoilla. Jyrki Anttilalla on osakeyhtiö, Jenni Kinnunen työskentelee yhdistyksen kautta, Angelika Klasilla on toiminimi ja Leena Malkilla on kahden muun henkilön kanssa voittoa tavoittelematon yhdistys.

5.2.1 OperArt Oy

OperArtin toiminta alkoi ensin toiminimellä, mutta sittemmin siitä on tehty osakeyhtiö. Anttila kertoo, että viidentoista vuoden aikana he ovat toteuttaneet suuria konserttikiertueita ympäri Suomea ja suuria operettiesityskiertueita viimeisen 8–9 vuoden aikana. Työryhmä on 30–40 hengen ryhmä, joka liikkuu ympäri Suomea. Anttila hoitaa kuljetukset, työryhmä kulkee linja-autolla ja Anttila itse ajaa kuorma-autolla ja kuljettaa lavasteet. Hän myös rakentaa lavasteet lavalle ja huolehtii yleisöyhteistyöstä, työntekijöistä ja myös laulaa produktioiden pääroolit. ”Sangen monipuolinen ammatti”, Anttila toteaa.

Anttilalla on yrityksessä yksi vakituinen työntekijä. Hän itse luotsaa ja ideoi miten teokset saadaan markkinoitua. Heillä on palkattuna osakeyhtiössä myös yksi puhelinmyyjä, joka huolehtii ryhmäkontakteista ja mainonnasta ryhmille. Anttila itse kiertää ympäri Suomea viemässä mainoksia ja ottaa kontaktia lehdistöön ja huolehtii haastatteluista. ”Tämä on aika monipuolinen tämä yrittäjän rooli, että tässä saa tehdä kyllä yli kahtakymmentä eri ammattia”, Anttila pohtii.

Anttilan mukaan yritys asettuu hienosti toimintakenttään. Toiminta tapahtuu niin pääkaupungissa kuin maakunnissa. ”Menemme Rovaniemelle ja Joensuuhun saakka ja joka puolelle, että ihmiset saavat kulttuuria, ns. korkea kulttuuria, vaikka esimerkiksi juuri *Taipaleen joki* -ooppera on kansankulttuuria. Sitä melodiikkaa kun kuuntelee niin se on aivan uskomattoman hyvää ja uppoaa tajuntaan varmasti ihan kenelle tahansa”, Anttila kertoo. Hän painottaa, että kulttuurista työtä pitää tehdä, että Suomi pysyy asuttuna ja työtä pitää tehdä todella paljon. Anttila kertoo: ”Se vaatii harjoittelua tämä homma, koska jos ajattelee oopperataloa, niin meillä saattaa olla esityksiä vuodessa saman verran kuin oopperatalossa on oopperaesityksiä. Ja me

huolehditaan kaikesta kahdestaan (minä ja yksi työntekijä). Siinä muutama valvottu yö kuuluu pelin henkeen.”

Anttilalla on menossa vuonna 2021 kaksi suurta talvisota-aiheista projektia. Ilkka Kuusiston säveltämä *Taipaleen joki*, johon libreton on tehnyt Panu Rajala. Ensi-ilta on heinäkuun alussa Suomussalmen kesäteatterissa jonka jälkeen produktio kiertää ympäri Suomen. Toinen projekti on kantaesitys oopperasta *Raatteentie*, jonka ensi-ilta on heinäkuussa 2022. Anttila kertoo: ”Mietin miksei tästä aiheesta ole sävelletty oopperaa, koska aihe on todella mehukas ja erittäin dramaattinen, varmasti oopperaksi sopiva. Tilasin Panu Rajalalta libreton ja pari kolme kuukautta meni ja libretto oli valmis. Ajattelin, että tässä on menoa ja meininkiä. Uljas Pulkkis on säveltänyt hyvään malliin sitä teosta. Näitä asioita kun on vienyt eteenpäin niin siinä on pikkuisen ollut toimintaa yhdelle miehelle.”

5.2.2 Pohjoinen oopperakomppania ry

Pohjoinen oopperakomppania ry on perustettu virallisesti 11.2.2016. ”Silloin täytin patentti- ja rekisterihallintoon hakemuksen”, yhdistyksen perustaja Jenni Kinnunen kertoo. Oopperakomppania on perustettu puhtaasti tuotannolliseen tarpeeseen: ”Löysin äskettäin yhden vanhan työsuunnitelman ja apurahahakemuksen, jossa pyhästi lupasin perustaa seurueen teoksen kantaesittämistä varten!”

Komppanian toiminta starttasi Kyösti Haatasen koko perheen oopperalla *Uppo-Nalle löytää ystävänsä* vuonna 2016. Kinnunen kuvailee, että se oli hänelle tulikaste. Hänellä oli produktiossa kaksoisrooli esiintyvänä taiteilijana ja tuottajana. ”Lauloin itse Reetan osan, mutta sittemmin roolia on tehnyt toinen laulaja. Ensimmäinen projekti oli minulle todella hyvä koulu. Paljon tuli sisäisiä muistiinpanoja, piti muistaa monia asioita ja tarkistaa, että kaikki on hallinnassa ja virheitäkin sattui. Nyt hämmästelenkin, että millä voimilla ja energialla saimme production näkemään päivänvalon”, Kinnunen kertoo.

Pohjoisuus on yhdistykselle merkittävä asia ja identiteettikysymys. Yhdistyksen päätoimipaikka on Muhos, joka sijaitsee n. 30 km päästä Oulusta itään. ”Olemme ainoa vapaan kentän oopperateatteriin suuntautunut toimija Pohjois-Suomessa eli tässä on maantieteellisesti aika iso pinta-ala” Kinnunen kertoo. Komppania pyrkii siihen, että heillä olisi liikettä alueen sisällä ja että he saisivat tekijöitä mukaan alueelta. Kinnunen kertoo vastaanoton komppanialle olleen hyvän: ”Yleisö ottaa meidät vastaan Pohjois-Suomessa lähtökohtaisesti hyvin. Meidänkin progiksissa on yleisöä, jotka ovat tulleet katsomaan nykytaidemusiikkiproduktiota ihan ensimmäisenä oopperaesityksenään: ’Ikinä en ole käynyt oopperassa, olipa erikoista ja hieno esitys.’” Komppaniassa toteutetaan teoksia, jotka ovat muunneltavissa eri muotoihin. Esimerkiksi teos, jota on esitetty orkesterin kanssa, on myös esitetty poropuistossa.

Kinnunen ei ole päätoimisesti työsuhteessa yhdistyksessä, syyksi hän kertoo, että siihen ei ole varaa. Hän tekee omia taideprojekteja, joista useat tehdään komppanian kanssa yhteistyössä. Tällöin hän saa henkilökohtaisella apurahalla korvauksen työstä, jota hän tekee. Keväällä 2021 hän sai Suomen Kulttuurirahaston Keskusrahastolta apurahan konserttikokonaisuuteen, jonka työryhmään kuuluvat hänen itsensä lisäksi bassobaritoni Jussi Juola ja pianisti Ine Kang.

5.2.3 A-Klas music

Angelika Klas perusti toiminimiyrityksen *A-Klas music* vuonna 2012. Klas kertoo, että perusti sen, koska tarvitsi sitä tuotantoon: ”Olin jo pitkään harkinnut yrityksen perustamista. Olin tehnyt myyntiä ja markkinointia, mutta en ollut itse tuottanut produktioita. Tuotannon tekeminen vei yrittäjyyteen. Se oli kuin olisi heitetty kylmään veteen. Tuotin konsertin, jossa itse esiinnyin. Kiertue oli nimeltään *Kohtalona Tango* ja siinä oli 11 konserttia.”

A-Klas music tarjoaa tapahtumatoimintaa, jossa Klas esiintyy laulajana. Tilaisuudet ovat yksityistilaisuuksia, yritystilaisuuksia sekä esiintymisiä konserteissa orkesterien tai soittokuntien solistina. Tasaisin väliajoin syntyy tuotantoja, joissa Klas sekä esiintyy että tuottaa. Yrityksen toiminta jakautuu näin ollen kahteen profiiliin. Ensimmäinen on esiintyvän taiteilija työ ja toinen on Klasin omat tuotannot, jotka ovat profiililtaan enemmän fokuoituneita hänen omaan taiteelliseen visioonsa.

Tulen Tango -konsertti on Klasin viimeisin tuotanto. Konsertteja on yhteensä 14, joista neljä esitettiin syksyllä 2020 *Linnan teatterissa* Turussa, *Tampere-talossa*, *Kapsäkissä* Helsingissä ja Mikkelissä. Klas kertoo, että konserttia on myyty niin ettei taloudellista riskiä ole liikaa: ”Tiedän, että pystyn maksamaan työryhmän palkat ja olen saanut myös apurahoja *Musiikin edistämistätiöltä* ja *Taiteen edistämiskeskukselta*.”

5.2.4 Operafabriken

Operafabriken toimii voittoa tavoittelemattomana yhdistyksenä. Yhdistyksessä on kolme jäsentä, jotka muodostavat hallituksen. Yhdistystoiminta käynnistettiin produktioiden tuottamista varten. Malkki kertoo: ”Oli oikeastaan sattumaa, että aloitin koko Operafabrikenin toiminnan. Olin mukana Lundissa *Akateemisen kapellin ystävien* järjestämässä produktiossa Mozartin *Così fan tutessa*. Se sytytti minuun liekin. Työryhmästä muutamat sanoivat minulle, että jos sinä Leena rupeat vetämään projektia, niin me olemme mukana. Aloitimme Mozartin *Don Giovanni* ja tein itse kaiken. En ymmärrä miten tein sen! Kun aloitimme, olin täysin kokematon eikä minulla ollut hajuakaan miten asiat tulisi tehdä. Loppuen lopuksi produktiosta tuli todella hyvä, vaikka meillä ei ollut produktiolle minkäänlaisia lähtökohtia, kaikki syntyi tyhjältä, ei ollut rahaa, ei henkilökuntaa eikä kokemusta. Kokemusta voi todellakin kutsua tulikasteeksi!”

Operafabrikenin toiminta keskittyy Skånen maakuntaan Etelä-Ruotsissa. ”Me haastamme paikallista oopperataloa Malmö oopperaa ja se on tarpeellista! Kulttuuri ei voi olla vain sidottu isoihin instituutioihin, se olisi kulttuurisesti todella köyhää. Operafabriken tuottaa vähällä, oikeastaan olemattomalla, rahalla laadukkaita produktioita”, Malkki kertoo.

5.3 Taiteellinen työ

Taiteellinen työ on tässä alaluvussa jaettu kolmeen eri teeman ympärille. Ensin taiteilijat kertovat omasta motivaatiostaan ja pohtivat miksi he tekevät taidetta, sitten he kertovat käytännön työn sisällöistä ja lopuksi he kertovat taiteilijan roolista ja mistä taiteilijan identiteetti rakentuu.

Olen järjestänyt haastatteluissa keräämäni aineiston teemoittain siten, että jokaisen taiteilijan ajatukset ja kokemukset tulevat esille kyseisen teeman yhteydessä.

5.3.1 Taiteellisen työn tavoitteet ja sisällöt

Taiteilijat ovat sitoutuneita omaan työhönsä ja he nauttivat työstään. Klas ja Anttila pohtivat taidemuodon syvyyttä. Kinnunen kertoo motivaation nousevan siitä miten asioita voi tarkastella taiteen keinoin. Yleisö ja työryhmä motivoivat taiteilijoita, työtään visioidessaan ja suunnitellessaan projekteja he miettivät yleisöä, asiakaskohderyhmää. Kinnunen ja Klas mainitsevat kohderyhmän segmentoinnin. Malkki kertoo musiikin synnyttämästä aidosta yhteydestä. Tämä aito yhteys muodostuu niin työryhmän sisällä projektia tehdessä kuin esityksessä yleisön kanssa. Anttila mainitsee työryhmän yhteisöllisyyden merkityksen ja musiikin voiman, joka koskettaa ja puhuttelee niin tekijöitä kuin kuulijoita.

Kinnunen: ”Taiteilijan pitää olla tinkimätön ideassaan. Toiminnan johtajan on oman taiteellisen vision ja motivaation ohella pakko miettiä kenelle tätä tehdään ja sitten pitää miettiä, miten sen saa ulos. Olen kysynyt itseltäni monta kertaa, miksi teen tätä työtä. Vastaan, että on sellaisia aiheita ja asioita, joita haluan tarkastella taiteen keinoin, ja ooppera ja teatteri ovat parhaimmillaan todella monipuolinen ja rikas ilmaisumuoto. Siinä on paljon sellaista, mikä ärsyttää minua ja samalla myös jotain, mikä inspiroi. Siinä on kitkaa, joka kiinnostaa.”

Klas: ”Teen tangoa, koska olen itse hulluna siihen ja tykkään siitä niin kauheasti! Haluan tarjota sitä kaikille! Oma työtäni motivoi halu levittää iloa mahdollisimman laajalle. Ydinajatus tuottamissani oopperaproduktioissa on se, että en tee produktiota viihteellisemmäksi, vaan teen taiteellisesti korkeatasoisen produktion niin, että ihmiset uskaltavat tulla sinne. Työn pitää olla taiteellisesti kunnianhimoinen, mutta siinä pitää olla myös viihteellisiä elementtejä, jotain mikä minua itseänikin kiinnostaa. Samalla minulla on koko ajan mielessä kenelle teen esitystä. Ylipäänsä pitää miettiä miten myydä taidetta ilman että tuote on kaupallistettu.”

Malkki: ”Produktioiden tekemisessä olemme aitoja ja luonnollisia! Olen perinyt aitouden omalta äidiltäni, sen että voimme yhdessä nauttia musiikista, tuntee ystävyyttä ja iloa, että voimme tehdä jotain kaunista yhdessä. Tämä yhteys merkitsee minulle suunnattoman paljon.”

Anttila: ”Nautin suunnattomasti operettien tekemisestä! Ne ovat erittäin haastavia näyttämöllisesti, siinä pitää osata replikoida oikein. Rakastan tätä lajia! Meidän jengi on niin hitsaantunut yhteen, se elävöittää, ne on hauskoja reissuja ja toki välillä raskaitakin. Se ravitsee ihmisen sielua, kun opettelee jotain vähän vaativampaa taidemuotoa. Jotain mihiin pitää vähän panostaa. Se vaatii vähän enemmän ja se kouraisee syvemmältä, niin esiintyjää kuin yleisöäkin.”

Jokaisella asiantuntijalla on ammattitaito toimia taiteilijan ammatissa, lisäksi heillä on oma henkilökohtainen suhde taiteeseen, visio taiteellisesta työstä, josta syntyy motivaatio tehdä työtä. He haluavat toteuttaa tätä kiinnostusta ja intohimoa ammatillisesti korkealla tasolla. He kokoavat työryhmän ja kutsuvat yleisön saamaan kokemuksia taiteen äärelle. Taiteella on voima puhutella ja koskettaa ihmistä, niin taiteentekijöitä kuin esityksen kokijoita, yleisöä.

5.3.2 Taiteellisen työn toteutus

Taiteilijat kertovat produktion vaiheista: ideoinnista, kokonaisuuden hahmottamisesta, käytännön toteutuksesta, työryhmän kanssa työskentelystä, lavastuksesta ja maskeerauksesta. Vastuun kantaminen antaa taiteilijalle vapauden vaikuttaa suunnitteluvaiheessa ja viedä teosta siihen suuntaan, johon he haluavat. Anttila tuo esille taiteilijan ja tuottajan roolin kulminaation. Taiteellista toteutusta tarkastellessa tulee esille se, miten suuri työmäärä ja monipuolinen työnkuva taiteilijalla on, kun hän on itse vastuussa kokonaisuudesta. Kinnunen mainitsee työryhmän koaamiseen liittyvän taiteellis-tuotannollisen näkökulman. Klas ja Malkki korostavat teoksen viestiä sekä kulttuurisesti merkittäviä asioita, joita teosten kautta tuodaan esille.

Anttila: ”Operetin tekeminen alkaa aamulla lavasteiden kokoamisella lavalle. Teen parhaillaan *Taipaleenjoki* -opperan lavasteita. Olen opetellut myös lavastajan roolin. Sitten mietin mitä ruokaa esiintyjät söisivät tänään ja huolehdin sen puolen kuntoon ja sitten käyn huolehtimassa yleisöstä kun he saapuvat paikalle ja sitten hyppään lavalle ja siitä hetkestä unohtuu kaikki muu. Rooli tuottajasta vaihtuu kun mennään esiintyjän rooliin.”

Kinnunen: ”Meillä on komppaniassa ollut muutamia teoksia, jotka olen itse kirjoittanut tai ohjannut. Työnkuva vaihtelee projekteittain. Kirjoittamisen lisäksi teen dramaturgiaa, ohjausta, ja kaikkea lavasteiden maalaamisesta maskeista huolehtimiseen. Nautin myös siitä, kun saan koota työryhmän. Työryhmän kokoaminen on tärkeä vaihe ja sitä pitää ajatella niin taiteellisesti kuin tuotannollisesti.”

Klas: ”Produktioissa ja kiertueissa, joita olen tuottanut, on aina ollut kulttuurisesti merkittäviä asioita, joita olen halunnut tuoda esille ja tarjota yleisölle. Tähän asti olen onnistunut viemään taiteellisesti kunnianhimoisia ja vaativiakin juttuja läpi. Minulla ei ole säännöllistä tuotantoa, esim. kerran vuodessa tai kerran kahdessa vuodessa. Teen tuotantoja yksin ja tiedän, että se vaatii monen vuoden työn, että saan pykättyä tuotannon maailmalle. Pyörittelen ideoita niin kauan mielessäni, että tulee kuningasajatus!”

Malkki: ”Ensimmäisessä konseptissa hahmottelemme produktiota ja luonnostelemme lavastusta, mietimme mitä voimme mahdollisesti leikata musiikista pois ja mikä pitää säilyttää, jotta kunnioitus säveltäjää ja teosta kohtaan säilyy. Sen jälkeen alkaa työ, jossa ohjaaja kertoo näkemyksensä, mitä hän haluaa ja mietimme mitä haluamme viestittää ja jakaa katsojille produktion kautta. Mietimme myös miten tämä produktio eroaa aikaisemmista produktioistamme.”

Taiteilijan ollessa vastuussa kokonaisuudesta pystyy hän myös itse päättämään produktion taiteellisesta sisällöstä ja suuntaamaan sisältöä sen kaltaiseksi kuin itse tahtoo. Sisällön tuottamisen vapauden lisäksi hänellä ei myöskään ole ulkopuolisten asettamaa painetta työn aikataulun ja produktioiden määrän suhteen. Toiminnan jatkuvuuden kannalta on merkittävää, että

toiminta on säännöllistä, mutta aikataulun suhteen taiteellisella tuotoksella on mahdollisuus syntyä ja kypsyä rauhassa, ilman että produktio pitäisi ajaa läpi lyhyessä ajassa esimerkiksi tuotannon kannattavuuden vuoksi. Kuitenkin produktion toteuttamisvaiheessa taiteilijat työskentelevät tehokkaasti ja tekevät pitkää työpäivää, sillä he ovat vastuussa toiminnan johtamisesta ja työn etenemisestä.

5.3.3 Taiteilijan rooli

Taiteilijan rooli on läpi elämän kehittyvä ja tärkeä osa taiteilijan identiteettiä. Taiteilijat korostavat yhteiskunnallisen keskustelun merkitystä taiteessa, ideoiden esille tuomista, oman jäljen jättämisestä ja unelmien toteutumista. Klas kertoo musiikin ilosanoman viemisen tehtävästä ja korostaa verkostoitumisen merkitystä. Kinnunen miettii taiteen toteuttamista pienemmässä mitakaavassa ja korostaa taiteilijan roolin tulevan esille nimenomaan ideointivaiheessa. Malkki näkee omat tuotannot mahdollisuutena toteuttaa omaa kutsumusta laulajana. Anttila korostaa taiteilijan roolin ja henkilökohtaisen persoonan läheistä yhteyttä ja sitä miten taiteilijan tulee olla läheisessä vuorovaikutuksessa yhteiskunnallisiin asioihin ja peilata niitä taiteessa, enemmän kuin keskittyä vain omaan taiteelliseen vision toteuttamiseen.

Klas: ”Tangomusiikin levittäminen motivoi ja inspiroi minua. Oma työllistyminen on totta kai myös tärkeä motivaattori kuten myös oman jäljen jättäminen, mutta ennen kaikkea musiikin ilosanoman eteenpäin vieminen on tärkeää. Mihin tahansa menen, kerron työstäni ja verkostoidun. Voin omalla työlläni vaikuttaa musiikin ilosanoman leviämiseen.”

Kinnunen: ”Taiteilijan rooli tulee esiin siinä, miten ideoin, kerään ajatuksia, saatan alulle ja kirjoitan auki projekteja. Minua kiinnostaa kysymys kokonaistaideteoksesta (*Gesamtkunstwerk*). Miten pieneen voin sen kuvitteellisen wagneriaanisen tetralogiani survoa, tarvitaanko 150-henkistä orkesteria ekstrakäyrätorvilla vai riittääkö, että on yksi muikkeli puskassa soittamassa käsikelloja?”

Malkki: ”Taiteilijan roolissa sieluni avautuu, siinä roolissa olen minä itse. Tiedän etten olisi ikinä päässyt laulamaan näin isoja rooleja ilman Operafabrikenia, jonka kautta olen päässyt kehittämään ääntäni, niin että se todella on solistinen. Tällä tavalla tein unelmistani totta.”

Anttila: ”Meidän alalla monesti huomaa, että ne jotka ovat periaatteessa vain uhranneet itsensä laululle eivät pysty keskustelemaan mistään muusta kuin laulusta. Minua kiinnostaa kaikki yhteiskunnan alueet, voin keskustella kaikesta, en pelkästään laulusta. Eli normaali persoona pitää olla, aito oma itsensä. Ja sitten kun ollaan lavalla niin sitten ollaan, mutta sellainen hömppä diivailu pitää jättää pois.”

Taiteilijan roolia pohtiessa herää kysymys taiteesta, sen luonteesta ja merkityksestä. Taiteilija on henkilö, joka ilmaisee, tulkitsee ja tekee taidetta. Taiteen kautta taiteilija saa yhteyden itseensä sekä toisiin ihmisiin. Taiteilija peilaa ja reflektoi arvoja, tapahtumia ja elämää omassa elämässään, yhteisössään ja yhteiskunnassa. Taiteen keinoin hän pystyy tuomaan tärkeitä asioita esille, vaikuttamaan sekä koskettamaan ihmisiä.

Taiteilijoiden keskuudessa ja taiteellisen työn tekemisessä on myös vaara, että taiteilija menettää yhteyden ympäröivään maailmaan ja keskittyy ainoastaan elämään ns. taidekuplassa. Tällä taidekuplalla ei välttämättä ole tekemistä itse taiteen kanssa, vaan sen muodostavat henkilöt jotka työskentelevät taidealalla erinäisissä työyhteisöissä, joissa voi esiintyä keskinäistä valtakamppailua. Taidekuplaan liittyy myös taiteilijan saama tunnustus ja saavutetut ansiot taidepiireissä, jotka vahvistavat hänen identiteettiään ja asemaansa. Taiteen kannalta on olennaista ja tärkeää, että taiteen tekijä ymmärtää olevansa välittäjä, kertoja ja viestinviejä. Se vapauttaa taiteilijan toimimaan taiteen parissa taiteen hyväksi.

5.4 Tuotannollinen työ

Taiteellista työtään tuottavat taiteilijat pohtivat tuottajan positiota ja roolia tuotantoprosessin eri vaiheissa. He käyvät läpi tuotannon osa-alueita kuten taloutta, rahoitusta, myyntiä ja

markkinointia ja lopuksi tuottajan asemaa tiimin johtajana sekä kulttuurijärjestöjen jäsenyyden merkitystä toiminnalleen. Kaikki asiantuntijat eivät keskittyneet haastatteluissa juuri samoihin teemoihin, jonka vuoksi kaikissa osiossa ei ole kommentteja jokaiselta asiantuntijalta.

5.4.1 Tuottajan positio ja vastualueet tuotantoprosessissa

Taiteilija-tuottajat toteuttavat produktioitaan vapaan kentän toimintaympäristössä yritysten ja yhdistysten kautta. He pohtivat tuottajan positiota ja vastualueita tuotantoprosessin eri vaiheissa. Tuottajan on nähtävä kokonaisuus, vietävä työ ja johdettava työryhmä projektin alusta loppuun saakka. Klas kertoo taiteellisen ja tuotannollisen työn yhtäaikaisesta rakentumisesta. Anttila ja Kinnunen kertovat miten lopussa vaivannäkö palkitaan. Kinnunen kertoo tuottajan työn vastualueista ja tehtävistä. Hän mainitsee useamman tuotantoprosessin samanaikaisen hallitsemisen sekä taiteellisen työn suuntaviivat isommassa mittakaavassa. Malkki korostaa tiimin tärkeyttä, erityisesti kiertuejohtajan merkitystä siinä vaiheessa, kun hän siirtyy tuottajan roolista esiintyjän rooliin.

Klas: ”Oopperatuotannon tuottaminen vaatii sen, että tietää miten esityksen luominen rakentuu suunnittelusta lähtien. Työskentely rakentuu taiteellista lopputulosta kohti. Nyt kun olen toiminut tuottajana ymmärrän mitä se puoli vaatii. Sisältöpäin tiedän miten työ etenee, kuten harjoitusaikataulu ja työprosessit, kenraaliharjoitus, aikajänne ja tekeminen. Sitten ulkopuolelta miten tuotanto rakennetaan. Ajatus ”front stage – back stage” eli miten sisältö rakentuu ja miten tuotanto rakentuu. Tuottajan pitää nähdä iso kokonaisuus. Tärkein ominaisuus tuottamisessa on viestintä ja markkinointi.”

Anttila: ”Tuottajan paikka on joka paikassa. Pitää olla valmiina venymään ja yrittää palvella kaikkia. Kun kiertue pääsee viimeiseen vaiheeseen, maaliin; ’jumankauta me saatiin tämä maaliin!’ Siitä tulee tyydytys, että on tehnyt työn oikein ja kaikki on tehty hyvin.”

Kinnunen: ”Oma roolini venyy tarpeen mukaan, mikä on enimmäkseen mahtavaa. Ihan siitä ensimmäisestä ideasta, kun on joku fiilis, jota alan sitten etsimään ja yhdistelemään

ja lopulta saatan sen ihmisten ilmoille. Se on kokonaisuudessaan monivaiheinen prosessi. Kun saatan teoksen ensi-iltakuntoon, saan huokaista ja tupsuttaa meikkejä takahuoneessa, olla rauhassa ja seurata esitystä. Silloin voin ihastella esitystä ja tuntea ylpeyttä. Ajattelen, että vitsi tästä tuli hyvä, kun katson tiimiä.”

Kinnunen: ”Tuotannossa on monia asioita, joita pitää pohtia ja valmistella, kuten työso-
pimukset, muut sopimukset, luvat, oma asema työryhmään nähden, palkka ja raha-asiat
ylipäättään. Kun teen budjetin, minun täytyy pohtia myös, miten budjetoin oman työpa-
nokseni. Tuottajan työssä omanarvontunto ja itsearvostus ovat tärkeitä. Produktioita teh-
dessä on aina suunnittelu-aika, jolloin voi olla villimpi, vapaampi ja luovempi. Sitten tulee
hetki, jolloin asiat pitää lyödä lukkoon ja konkreettisesti ja realistisesti tuutata produktio
ulos. Käytännön järjestelyt ovat hyvinkin konkreettisia. Se voi olla tavaroiden roudaa-
mista, lavasteiden asettelua ja lopuksi puretaan koko proggis myös keskustelun tasolla eli
käydään palautteen muodossa projekti läpi työryhmän kanssa.”

Kinnunen: ”Meillä on useita eri vaiheessa olevia projekteja ja teoksia. Siinä kysytäänkin
organisointikykyä kun on muistettava, missä ollaan menossa minkäkin työn kanssa. Mi-
nulla on työhuoneeni seinällä projektitaulu, josta näen missä vaiheessa mikäkin teos on.
Se on kuin kivireki: osa kamoista on kyydissä, ja matkalla poimitaan koko ajan lisää, ja
joskus myös heitetään välissä joku kyydistä pois. Valmiit projektit, jotka on saatu ylei-
sölle asti, ovat aina kuin olympiavoitto.”

Malkki: ”Kiertueella esiintyjän pitää saada olla rauhassa. Kiertuejohtajan pitää olla minun
oikea käteni. Hänen täytyy tuntea minut ja hänen tulee ymmärtää, että minun pitää saada
olla esiintyvä taiteilija siinä tilanteessa. Kiertuejohtajan tulee olla todella käytännöllinen
ja hienotunteinen ja sellaista henkilöä on vaikea löytää.”

Taiteilija-tuottajat kertovat tuottajan työstä omassa toiminnassaan ja kaikkien puheenvuoroista
tulee esille se, että työmäärä on suuri. He työskentelevät taiteen vapaalla kentällä, joka eroaa
rakenteellisesti taiteen julkisen puolen instituutioista. Heidän täytyy tuottajana olla

herkeämättömästi tilanteen tasalla ja toimia jatkuvasti aktiivisesti tuotantoprosessissa. Tämä vaikuttaa taiteilijan rooliin siten, että taiteilijan työssä tarvittavaa rauhaa ja lepoa ennen harjoituksia ja esityksiä ei ole. Tuotannollisen työn luonne on rajaton, joka aiheuttaa sen että työn kuvan määrittäminen on vaikeaa kuten myös työstä ansaittavaa rahallista korvausta on vaikea arvioida. Kokonaisuuksien hahmottaminen ja hallinta ovat tärkeitä taitoja, joilla tuotannollinen prosessi on mahdollista saada siihen pisteeseen, että produktio esitetään yleisölle.

5.4.2 Talous ja rahoitus

Taiteilija-tuottajat pohtivat talouteen ja rahoitukseen liittyviä kysymyksiä ja sitä miten ylipääntään rahoituksen hankkiminen mahdollistaa käytännön työn. Kinnunen korostaa tuottajan vastuuta rahoituksen hankkimisessa. Kinnunen ja Malkki mainitsevat taloudellisen tilanteen vaikutuksista taiteelliseen työhön. Malkki kertoo toiminnan taustalla olevan yksityisrahoitusta. Klas kertoo taloudellisesta vastuusta ja sen jakamisesta. Hän varoittaa taiteilijaa laittamasta lii-
kaa omaa rahaa työhönsä.

Kinnunen: ”Tuottajan vastuulla on järjestää työryhmälle rahoitus. Se kuuluu ammattimaiseen tekemiseen, että ammattilaiset saavat työstään korvauksen. Tämä on juuri se ”tuottajan lakki”, jota on välillä pidettävä päässä tiukastikin. Viime vuonna tein töitä henkilökohtaisella apurahalla, mikä oli erityisen hyvä, koska vuosi 2020 oli niin poikkeuksellinen pandemian takia. Työhön kuuluu myös talouden suunnittelu ja palkkioiden neuvottelu. Komppania ei tällä hetkellä saa säännöllistä avustusta, vaan me toimitaan täysin projektivastuksilla. Taidetta tehdään resurssien rajatussa maassa ja silloin voi syntyä kauteutta. Ajattelen, että jos joku toinen saa niin se ei ole meiltä pois. Kateus ei tee hyvää omalle työlle ja se näivettää työilmapiirin, jos sille antaa valtaa. Jokainen yrittää pärjätä, sillä mitä on.”

Malkki: ”Usein ne ihmiset, jotka tuottavat teoksia itse, saavat rahallista tukea perheeltään tai heillä on varallisuutta. Jos taiteilijalla ei ole perhettä, joka voi taloudellisesti tukea häntä, hänellä on vaikeaa. Minulla ei ollut, perheeni on työväenluokkaa ja rahaa ei ollut.

Monet ovat sanoneet minulle, ex-mieheni mukaan lukien, että lopeta nyt tämä koko touhu. Lopeta, koska kaikki on taloudellisesti niin vaikeaa!”

Klas: ”Taloudellisesti kannattavinta on tuottaa produktio itse, ilman toisia tahoja. Siinä on silloin myös suurin riski, mutta voi voittaa eniten. Jos saan konsertit myytyä, tiedän että talous on vakaalla pohjalla. Olen tehnyt myös ’lippudiilijakoa’ monen yhteistyökumppanin kanssa. Omissa tuotannoissa ei pidä ottaa liian suuria henkilökohtaisia taloudellisia riskejä, omaa rahaa saa laittaa vain ihan vähän likoon, muuten siitä tulee liikaa painetta.”

Rahoitus on taiteellisen työn tuottamisen mahdollistaja, mutta rahoituksen saamiseen liittyy monenlaisia haasteita. Rahoituksen suunnittelu ja hakeminen vaatii paljon työtä ja vaivannäköä. Taloudellinen vastuu produktiosta on yksi vaativimpia tehtäviä tuottajalle, sillä hänen vastuulleen on saada toiminnalle rahoituspohja, joka ei ole pelkästään toiminnasta saatavien tulojen varassa. Taiteilija-tuottaja ei ole vastuussa vain omasta palkastaan vaan koko työryhmän palkoista tai työkorvauksista. Rahoitusta voi hakea hybridimallilla useista eri lähteistä, mutta toiminnan voi keskittää myös yhden päärahoittajan varaan. Taiteen tuottamisen tekee epävarmaksi projektikohtainen rahoitusmalli, joka voi myös johtaa siihen, että yksittäiset henkilöt laittavat omaa rahaa produktion aikaan saamiseksi. Pidemmällä tähtäimellä se ei järkevää, sillä toiminnan tulisi olla jatkuvaa eikä kertaluonteista. Talouden suunnittelussa tarvitaan maltillisuutta ja rahoituspohja pitää olla pitkäjänteisesti kestäväällä pohjalla useamman tulolähteen tai tuen varassa.

5.4.3 Markkinointi ja myynti

Markkinointi ja myynti koostuu viestinnästä sekä arvon vaihtamisesta. Klas painottaa kaupallista viestintää, sopivan hinnan asettamista sekä taiteellisen työn tuotteistamista. Liian korkea lipun hinta karkottaa asiakkaat. Hän kertoo myös taiteilijan suhteesta työnsä myyntiin ja joustavuudesta, jota tarvitaan markkinoinnissa. Anttila pohtii markkinoinnin murrosvaihetta digitalisoitumisen myötä ja kehottaa suoraan myyntityöhön puhelinmyynnin keinoin.

Klas: ”Kaupallinen viestintä on tärkeää! Kaikkein tärkeintä loppuen lopuksi on se, että tekee viestintää ulospäin, medialle. Siihen pitää panostaa ja siihen kuluu rahaa. Viestinnän ja markkinoinnin pitää olla samalla tasolla kuin taiteellinen tuote. Olen aina lähtenyt siitä, että minulla on isoissa projekteissa ammattigraafikot.”

Klas: ”Tärkeä asia tuotannollisesta näkökulmasta on lipun hinta. Lipun hinnan määrittäminen on taitolaji ja se on hyvin paikkakuntakohtaista. Helsingissä voi pyytää vähän enemmän kuin maakuntien puolella. Kuuntelen ja neuvottelen aina lipun hinnasta paikallisten toimijoiden kanssa, benchmarkingin avulla katson mitä muut tapahtumat maksavat. Lipun ylihinnoittelu on pahinta mitä voi olla. Mieluummin niin että tulee paljon ihmisiä, että saadaan volyyymia, kuin että tulee vähän ihmisiä, jotka maksavat lipusta enemmän. Omassa työssäni haluan tavoittaa laajan yleisön, se on ehdoton tavoite! Jos lipun hinta on liian korkea niin se rankkaa heti porukkaa pois.”

Klas: ”Myyntiin liittyen taiteilijana on tärkeää muistaa, että en myy itseäni vaan myyn tuotetta. Tämä on aineeton tuote, elämästuote. Jos joku ei ole kiinnostunut siitä niin myyn sen jollekin toiselle. Se on tuote joka kiinnostaa tai sitten ei. Vaikka musiikki ei olisi viihteellistä, niin konsertti täytyy viestinnässä paketoida sillä tavalla, että ihminen kokee että sinne on helppo tulla. Joskus huomaa, että tuote ei myy, sen näkee jo heti ryhmämyynnistä, että se ei vaan mene, vaikka minne soittaisi tai mitä tekisi. Pitää ottaa oppia ja koko ajan jalostaa tuotetta. Markkinointi pitää tehdä aivan kädestä pitäen. Teen itse markkinointimatkoja. Se on osa tätä työtä, mutta en kyllä nauti siitä ollenkaan.”

Anttila: ”Paras myyntityö on sitä, että puhelin kouraan. Vaikea rasti onkin nykypäivänä miettiä, että kannattaako laittaa rahaa kalliisiin lehti-ilmoituksiin. Markkinoinnissa ollaan vähän murrosvaiheessa. Minulla on tuolla iso pakettiauto ja juuri tuli uudet mainokset, isot, koko auton pituudelta *Taipaleen joki* -opperan mainosta. Se on liikkuva mainos. Flyerit minulla on koko ajan mukana autossa, tiputan niitä joka paikkaan missä liikun.

Markkinointi on yksi osa-alue tapahtumatuotannossa. Markkinoinnissa ja myynnissä on käytettävä luovuutta aivan kuten taiteen tekemisessä itsessään. Markkinointi on viestintää, jonka keinoin produktio tehdään näkyväksi ja yleisö saa tietoa konsertista ja heidät kutsutaan konserttiin. Markkinointi tulee suunnitella ja toteuttaa järjestelmällisesti. Lipun hinnan määrittely on myynnin kannalta ratkaisevaa. Lipun hinnan tulee olla kohtuullinen, mutta samalla kilpailukykyinen alueen muihin tapahtumiin nähden. Markkinointi ja myynti vaativat sinnikkyyttä ja pitkäjänteistä otetta työhön, joka onnistuessaan palkitsee vaivannäön koko tuotantoprosessista ja mahdollistaa taiteellisen työn esille tuomisen.

5.4.4 Tuottaja tiimin johtajana

Taiteilija-tuottajat pohtivat omaa asemaansa tiimin johtajina. Klas korostaa johtajan asemaa vision toteutumisessa, päätöksen teon yhteydessä ja ryhmän johtamisessa. Anttila korostaa johtamista omalla esimerkillä ja työmoraalilla. Kinnunen puolestaan viittaa kollegiaaliseen kommunikaatioon ryhmässä. Malkki toteaa tuottajan vastuun vievän johtajaa yksinäisyyteen. Hän painottaa tiimin kokoamisessa yhteyden tärkeyttä, jotta hyvä työilmapiiri on mahdollista syntyä ja säilyä.

Klas: ”Työryhmässä olen johtaja. Minussa on autoritäärinen piirre, se on tapa jolla kommunikoin. Ryhmälle tulee tunne että minulla on langat käsissä, tuote, jota tehdään on minun ja työryhmä on minulla töissä. Minulla on tangoesityksissä mukana *musical director* kvintetissä ja hänen kanssaan neuvottelen, mutta lopulta teen päätökset itse. Minulla on taiteellinen visio ja tiedän miten haluan sen toteuttaa ja sitten toteutan sen.”

Anttila: ”Tykkään johtaa joukkoja ja johdan edestä käsin. Joku katsoo, että Anttila tekee noin montaa roolia että pakkohan minun on tämä yksi roolisuuoritus jaksaa hoitaa murisematta ja marisematta. Nautin tästä monipuolisuudesta, että nämä asiat eivät sulje toisiaan pois ja muut työt ovat vastapainoa laulajan työlle.”

Kinnunen: ”Tuottaja on tiimin jäsen ja kommunikoi tiimin kanssa. Taiteellisessa työssä olemme kaikki työryhmän jäsenet samassa veneessä, toiset laulaa, yksi seuraa musiikkia ja yksi ohjaa. Tasavertaisuus ryhmän kanssa on myös itselleni tärkeää, että pääsen vapautuneeseen tilaan.”

Malkki: ”Tuottajan rooli ja työnantajan rooli ovat todella vaikeita, koska ei ole tarpeeksi rahaa, ei välineitä ja minä olen se, joka joudun vastaamaan tilanteesta. Siinä vaiheessa tuottaja ei ole enää yksi porukan jäsen ja se on eräänlainen uhraus. Johtaja on tuomittu yksinäisyyteen. Tiimiä rakentaessa voi olla todella vaikea löytää ihmisiä, jotka ymmärtävät toisiaan. On taidetta löytää oikeat henkilöt tiimiin. Nykyään olen hyvin tarkka siitä kenen kanssa teen musiikkia, on kollega sitten toinen laulaja tai pianisti. En halua kokea lukkiutumista, joka vaikuttaa taiteelliseen lopputulokseen.”

Asiantuntijat kertovat erilaisista johtamistyyleistä, joka osoittaa sen, että johtaminen tulee sisäistää ja löytää itselle ja omalle työryhmälle paras tapa toimia. Vastuun kantaminen on johtajan tehtävä. Se tarkoittaa päätösten tekemistä ja päätösten seurausten kantamista. Johtaja on vastuussa koko tiimistä ja tiimin työskentelystä, riippumatta siitä millä tyylillä hän johtaa ryhmää, onko päätöksenteko autoritääristä vai neuvottelevaa.

5.4.5 Kulttuurialan järjestöt

Kaikki taiteilijat ovat yhtä mieltä siitä ettei kulttuurialan järjestöihin kuulumisella ole heidän toiminnalleen suoranaista hyötyä. Anttila korostaa käytännöllistä otetta työhön, Kinnunen on harkinnut järjestöön liittymistä ja Klas mainitsee, että tietää monien kollegojen liittyneet järjestöihin. Malkki kertoo yhteistyön paikallisen oopperatalon kanssa auttavan käytännössä enemmän kuin kulttuurialan järjestöt.

Anttila: ”Emme kuulu mihinkään järjestöön. Pidämme omassa yrityksessämme mahdollisimman vähän palavereita. Aamulla sovitaan mitä tehdään ja sitten mennään eteenpäin.”

Kinnunen: ”Yhdistyksemme ei kuulu mihinkään kulttuurialan järjestöön. Olemme kyllä pohtineet erilaisia mahdollisuuksia, mutta emme ole kokeneet siitä olevan ainakaan tässä vaiheessa suurta hyötyä.”

Klas: ”En kuulu mihinkään kulttuurijärjestöön. Nyt korona-aikana tiedän että moni kollega on liittynyt. Tähän mennessä en omassa työssäni ole tarvinnut sellaista, tässä on vaan porskutettu yksinään.”

Malkki: ”Emme kuulu mihinkään kulttuurialan järjestöön. Kuuluimme ennen *Scensverigeen*, mutta jättäydyimme pois pandemian aikana, koska siitä tuli kuluja. On sääli ettei ole halvempia järjestöjä. Meillä ei kuitenkaan ole akuuttia tarvetta jäsenyyteen, koska meillä on hyvä yhteistyö *Malmö Operan* kanssa. Saamme heiltä lainaan lavasteita ja saamme käyttää heidän harjoitustilojaan.”

Kulttuurialan järjestöt eivät saa suurta painoarvoa taiteilija-tuottajien keskuudessa. Järjestöt eivät pysty tarjoamaan heille tarvittavaa hyötyä, jotta yhteistyökumppanuus olisi kannattavaa. Järjestöjen jäsenmaksujen määrä on myös noussut liittymisen esteeksi. Järjestöjen jäsenyydessä vapaan kentän taiteilijat jäävät yrittäjinä ulkopuoliseen asemaan suhteessa työntekijöihin, jotka työskentelevät julkisen sektorin puolella taidelaitoksissa. Yhteistyö voi kuitenkin toteutua paikallisten taidelaitosten kanssa, jolloin pienemmät toimijat vapaalla kentällä saavat tarvitsemaansa konkreettista tukea esimerkiksi harjoitustilojen suhteen.

5.5 Taiteilija-tuottajan kaksoisrooli

Tässä aluvussa taiteilija-tuottajat kuvailevat minkälaista on työskennellä kaksoisroolissa. He pohtivat missä hetkessä rooli taiteilijasta tuottajasta vaihtuu tai toisinpäin. He kertovat kaksoisroolin parhaita puolia sekä sen tuomia haasteita ja miettivät mitä oopperaproduktion tuottaminen vaatii. Lopuksi he antavat neuvoja taiteilija-tuottajiksi haluaville.

5.5.1 Kaksoisroolin sisältö ja luonne

Kaikki taiteilijat ovat sitä mieltä, että tuottajan ja taiteilijan rooli ei ole yhtä aikaa toiminnassa vaan taiteilijan rooli menee päälle lavalle mentäessä. Silloin tuottajan rooli ei ole aktiivisena heidän mielessään vaan he antautuvat taiteilijan rooliin. Klas painottaakin, että vaativan kaksoisroolin tekemisessä esiintyjän rooli on tuttu ja turvallinen, kun taas tuottajan työ on ennemminkin toteutettava velvoite. Tuottaminen on taiteilijalle väline tuoda esille omaa taiteellista työtään. Malkki kokee taiteilijan rooliin vastuun kantamisena taiteelle. Anttila rajaa myös taiteilijan roolin siihen hetkeen kun hän on lavalla ja tuottajan rooli palaa esityksen jälkeen samantien kun esitys on ohi. Kinnunen pohtii luovan työn ja tuottamisen erilaisia tiloja ja taiteilijan ja tuottajan ajattelutavan eri puolia ja roolien keskinäistä dialogia.

Klas: ”Taiteilija-tuottajan kaksoisrooli on kaksiteräinen miekka. Kun on tuottaja ja sitten pitää vielä hypätä lavalle niin se on kauhean vaativaa. Se on oikeasti sairaan uuvuttavaa, vain hullut tekee sellaista! Ensin pitää miettiä, että onko kaikilla työryhmän jäsenillä välipalaa ja juotavaa, mihin aikaan harjoitukset alkoivat ja milloin täytyy pitää tauko. Ne ovat pieniä triviaaleja juttuja ja sitten pitää ”naps” laittaa esiintyjä-minä päälle ja keskittyä siihen, samalla kun miljoona muuta asiaa pyörii päässä. Kun menen esiintyjän rooliin se tuntuu kuin lämpimältä sängyltä tai suihkulta, koska se on tuttu ja turvallinen maaperä. Siellä olen täysin omassa elementissäni ja kaikki muu häipyä. Se on työ, jonka hallitsen parhaiten, se on työ johon minut on koulutettu, se on taivaallinen tunne. Kaikki muu, tuotannollinen puoli, on kuin ihme rihmasto. Samalla koen, että se että itse pääsen esiintymään, motivoi minua valtavasti tuottamiseen.”

Malkki: ”Kun menen lavalle esiintymään, en ole enää tuottaja, silloin olen taiteilija. Roolissa pitää mennä roolihahmoon ja silloin ei voi ajatella tuottajan töitä. Taiteilijaroolin ottaminen on tärkeää, koska silloin voi kasvaa taiteilijana ja ottaa vastuun taidemuodosta, musiikista.”

Anttila: ”Olen sellainen persoona, että lavalla vedän sata lasissa roolissa ja kun tulen lavalta ulos niin sitten olen Jyrki Anttila. Näytöksen jälkeen kun viimeinen kumarrus on kumarrettu ja yleisön aplodit ovat loppuneet niin rooli taiteilijasta tuottajaksi vaihtuu, frakki päällä aletaan kantamaan lavasteita. Tiimi huomaa, että Anttila on vauhdissa ja kun esitys päättyy niin kannattaa lähteä jaloista pois. Osa esiintyjistä jää auttamaan ja kantamaan lavasteita pois lavalta, koska meillä on taas kiire saada tavarat pois lavalta. Vuokrat juoksee ja konserttisalien ’ryöstömeininki’ on päällä voimakkaasti täällä Suomessa.”

Kinnunen: ”Tuplaroolissa hyödynnetään ajattelukyvyyn eri puolia ja työskenteleminen on monipuolista, haastavaa ja vaihtelevaa. Luovan työn tekemisen ja tuottamisen tilat ovat erilaiset: luova työ tarvitsee aikaa, siinä on kypsymistä ja kehittelyä, kun taas tuottajan työ ei etene ’sohvalla makoilemalla’, vaan se on enemmän (listojen) suorittamista. Luova työ toimii intuitiivisesti, oman maailman rauhassa, kun taas tuottamistyö toimii loogisesti, strategisesti, jopa laskelmoidusti, ja aina suhteessa toisiin. Kun toimin taiteellisena johtajana ja samaan aikaan tuottajana, on pääni sisällä jatkuva dialogi taiteilija-minän tinkimättömyydestä ja tuottaja-minän tinkimisestä.”

Taiteilija-tuottajan kaksoisroolin hahmottaminen ja roolista toiseen vaihtaminen ovat vaativia tehtäviä, sillä roolit poikkeavat toisistaan huomattavasti ja molemmat roolit ovat omalla tavallaan vaativia. Taiteilijalle esiintyjän ja taiteilijan rooli on ominta ja siinä hän on oma itsensä. Hän toteuttaa taiteellista työtään vahvuuksistaan sekä koulutus- ja työtaustastaan käsin. Taide tehdessä taiteilija antautuu taiteelle. Taide elää ja vaikuttaa teoksen, esityksen ja taiteilijan tulkinnan kautta. Produktion esittäminen vaatii hetkessä olemista ja todellista läsnäoloa. Lavalla oleminen ja esiintyminen sisältävät tapahtuman, jossa syntyy jännite. Kaksoisroolin haastavuus tulee esille juuri siinä, miten taiteilija pääsee irti tuottajan roolista siinä hetkessä, kun hän on lavalla taiteilijan roolissa. Tuottajan työ palvelee taiteilijan työtä ja työn esille tulemistä. Tuottajalla on kokonaisvastuu tapahtumasta ja tuotantoprosessista, tuottajan työnkuva on monipuolinen ja vaativa. Se sisältää taloudellisen vastuun, vastuun viestinnästä ja myynnistä sekä käytännön työn suunnittelun ja toteutuksen.

5.5.2 Kaksoisroolin parhaat puolet ja haasteet sekä työn vaatimukset

Työn parhaita puolia ja haasteita pohiessa nousee kaikkien taiteilijoiden haastatteluissa esille työn määrä ja vastuu. Mahdollisuus tehdä musiikkia, esiintyä ja toteuttaa produktioita sekä nähdä työn eteneminen on työssä palkitsevaa. Työn vaativuus tulee esille siinä miten saattaa monivaiheiset prosessit loppuun niin, että produktio toteutuu. Monien käytännön vaatimusten lomassa taiteilijat miettivät miksi he tekevät työtään, mikä heitä sitouttaa ja motivoi työhönsä. Taiteilijat pystyvät työnsä kautta vaikuttamaan yhteisöön ja yhteiskuntaan. He toteuttavat omaa kutsumustaan, intohimoa ja rakkautta musiikkiin. Myös näkökulma musiikkiperinteen jatkumisesta seuraavien sukupolvien aikana on huomioitu.

Anttila: ”Parhaat puolet kaksoisroolissa on monipuolinen työnkuva. Olen sen verran pohjalainen luonne, että haluan tehdä kaikki hyvin, että se on siinä myös rasite. Duuni stressaa välillä, kun vastaa myynnistä ja markkinoinnista ja kaikesta mahdollisesta. Jos se ei onnistu, ei tätä hommaa pysty jatkamaan.”

Kinnunen: ”Työni parhaita puolia on ehdottomasti se kun saa teoksen aikaiseksi ja näkee, miten omasta ideasta tulee totta. Siinä käytetään nimenomaan tuottajan työkaluja, että se päivä koittaa, kun idea on tullut eloon. Haasteita kaksoisroolissa ovat vastuun ja työn määrä.”

Klas: ”Taiteilija-tuottaja kaksoisroolin parhaat puolet ovat siinä, että näen ja nautin siitä kun projektit etenevät. Saan innostettua ihmisiä mukaan, tykkään järjestelämisestä ja ’lonkeroitumisesta’. Tulee semmoinen hyvä kutina, saan tartutettua oman innostukseni muihin, on se sitten että joku ihminen ostaa konserttilipun tai joku yhteistyökumppani ostaa esityksen tai sitten joku yhteistyökumppani tulee mukaan työhön. Suurin haaste kaksoisroolissa on vastuu ihmisten palkoista ja että saako työn kannattavaksi. Työssä on taloudelliset riskit, vaikka saisi julkista tukea.”

Malkki: ”Parhaat puolet ovat ne, että voi kehittyä niin laulajana kuin taiteilijana, oppia teoksista, näytelmistä, kirjailijoista, syventyä draamaan ja teatteriin. Työssä voi oppia miten esitys rakennetaan ja miten se rakentuu. Se että voi laulaa ja esiintyä on vain jäävuoren huippu! Kaikki muu on työtä, ongelmanratkaisua, miten toteuttaa jotain kaunista vähällä rahalla. Kaksoisroolin toteuttaminen on yhtä aikaa kauneus ja kiirastuli.”

Kinnunen: ”Oopperaproduktion tuottaminen vaatii erityistä kiinnostusta oopperaan. Pitää olla taiteellinen idea, josta lähdetään liikkeelle. Oopperaproduktion tuottaminen vaatii rahaa. Taiteellinen tuotanto on monen eri taiteenlajin sulatusuuni ja pitää miettiä monia eri asioita, kuten minkälaiset lavasteet tulee, kuka tekee puvut, mistä materiaalit, voiko vanhoja pukuja hyödyntää, missä edellisen projektin puvut ovat. Sitten pitää pohtia, että missä harjoitellaan, mistä soittimet ja soittajat, tarvitaanko soittajille majoitusta.”

Malkki: ”Oopperaproduktion tuottamisessa tarvitaan rohkeutta, mutta yhtäläillä tarvitaan nöyryyttä. Nöyryys näkyy taiteen kunnioituksena. Taideteosta, oopperaa, pitää lähestyä rohkeasti ja ottaa se haltuun, mutta samalla kunnioittaa teosta ja säveltäjää. Nämä kaksi asiaa kulkevat käsi kädessä. Työ on taiteilijan intohimo, hänen aito, oikea ja suurin rakautensa. Kun teen intohimoisesti jotain, olen ’kaikki tai ei mitään’ ihminen. En tee kompromisseja! Olen joutunut tekemään suuria taloudellisia uhrauksia taiteen eteen.”

Anttila: ”Oopperaproduktion tuottaminen vaatii hemmetinmoista senniä ja jaksamista. Se vaatii vielä hemmetinmoisen työn, että saadaan myytyä esitykset. Oopperaproduktion tuottamisessa tärkeää on ottaa huomioon, että saadaan valittua hyvät laulajat ja pitää ottaa myös nuorta polvea mukaan. Se on hyvä fiilis, että tulee uutta verta ja vanhat laulajat ovat kokeneita konkareita niin ei tarvitse miettiä, että saadaanko me menemään tätä produktio loppuun saakka vai tuleeko vaikeuksia. Ja totta kai pitää ottaa huomioon, että oopperaprojekti näyttääkin joltakin ja pitää satsata lavastukseen, rahaahan se vaatii.”

Taiteilija-tuottajan kaksoisroolissa taiteilijat saavat toteuttaa omaa taiteellista näkemystään. Se on itsessään hyvin merkityksellinen ja arvokas asia, joka laulajan voi olla vaikea saavuttaa

muuten kuin tekemällä omia produktioita. Taiteilijat pystyvät suunnittelemaan taiteellista visiotaan pidemmällä aikajänteellä ja valitsemaan tai tilaamaan esitettäviä teoksia. Näin he vaikuttavat, eivät pelkästään omaan työhönsä, vaan koko kulttuurialaan sekä alueen ja maan kulttuurielämään.

Taiteilija-tuottajien työmäärä on suuri, kaksoisrooli taipuu tarvittaessa vaikka kuinka moneksi ja taiteilija joutuu laajentamaan osaamistaan myös lavastuksen ja maskeerauksen puolelle samaan aikaan kuin hän vastaa tuotannollisesta prosessista ja sen etenemisestä. Työ ja vaivannäkö palkitaan siinä vaiheessa, kun teoksen ensi-ilta koittaa. Taiteilija saa itse esiintyä haluamassaan roolissa ja toteuttaa taiteilijan ammattia, johtaa työryhmää ja nauttia työryhmän panoksesta ja siitä, että produktio esitetään.

5.5.3 Neuvoja taiteilija-tuottajaksi haluaville

Kaikkien taiteilijoiden haastatteluissa tuli esille, että taiteen vapaa kenttä on avoin ja vastaanottavainen uusille tekijöille. Taiteilija-tuottajat antavat neuvoja, jotka koskevat sisäistä motivaatiota, käytännön ratkaisuja, rahoitusta, vastuun jakamista tiimissä, kokonaisuuden hallintaa, markkinointia ja taiteilijan sisäistä kutsua taiteilijuuden toteuttamiseen. Anttila muistuttaa taloudellisesta maltillisuudesta ja korostaa taiteen vuoksi tehtävää työtä. Kinnunen korostaa taiteilijan vapautta tehdä omannäköistä taidetta ja muistuttaa että tiimi tulisi valita huolella. Klas painottaa tarkkuutta ohjelmiston valinnassa ja rohkaisee ennakkoluulottomasti menemään ihmisten luokse ja kutsumaan heitä konsertteihin. Malkki painottaa taiteilijan sisäistä ääntä ja sitä miten merkityksellistä taiteellinen työ on. Hän varoittaa ihmisistä, jotka yrittävät nujertaa ja kaataa taiteilijan näyn ja työn. Jokaisen on seurattava omaa kutsumustaan ja panostettava omaan työhönsä riippumatta toisten asenteista ja kommentteista.

Anttila: ”Ei muuta kun sorvin ääreen ja töihin, sitten vain pitää miettiä mitä kaikkea tekee ja kysyä neuvoa. Mitä enemmän tätä tehtäisi niin sitä enemmän klassinen musiikki pääsisi esille. Se vaatii myös sitä, että ei rupea rönsyilemään liian suurilla budjeteilla. Palkat pitää olla kohtuullisia ja jokainen ymmärtää sen, että me tehdään meidän alan ja kulttuurin eteen työtä. Klassisen musiikin vahvaa esillä pitämistä ja jos vaan yrittäminen kiinnostaa

niin kannattaa lähteä tekemään sitä. Suomalaisille nuorille ihmisille neuvoksi, että tätä lajia kannattaa kehittää mahdollisimman paljon, että klassinen musiikki pysyy pinnalla ja ooppera nimenomaan.”

Kinnunen: ”Taiteilijatuottajaksi haluaville sanoisin varmasti ensin: ’Älä!’ Elämä on paljon helpompaa, jos saa keskittyä vain harjoitteluun, roolin tekemiseen ja sitten tulee paikalle, tekee hommansa ja menee kotiin. Mutta rehellisyyden nimissä sanon kuitenkin, että ’Mahtavaa!’ Mahtavaa, jos kiinnostusta löytyy. Tälle alalle ja kentälle tekee hyvää, että ihmiset ottavat autonomisen asenteen, se laajentaa tekijöiden kirjoa, mikä on todella tervetullutta. Taiteesta tulee tekijöidensä näköistä taidetta. Kaikki ovat tervetulleita tekemään ja hyvä että taidetta tehdään monipuolisesti erilaisilla komboilla. Neuvoksi vielä sanoisin ihmiselle, joka haluaa tehdä tätä työtä, että jos itse ottaa monta roolia produktiossa, tai niitä rooleja kasautuu, niin vastuuta on hyvä myös jakaa ja tiimi tulee valita huolella.”

Klas: ”Taiteilijalle, joka haluaisi tuottaa oman esityksensä sanon, että kannattaa tosi tarkkaan valita produktio, jota lähtee tuottamaan. Sen täytyy olla taiteellisesti kiinnostava, mutta myös sellainen, että yleisö kiinnostuu siitä. Ole valmis laittamaan sormet multa! Olen itse ollut Hakaniemen hallissa roolivaatteet päällä jakamassa flyereita ja laulamassa. Kutsu jokainen ihminen konserttiin, joka tulee vastaan. Ei tulisi pelätä ihmisten luokse menemistä eikä miettiä, että on solisti. Pitää olla valmis tekemään kaikkea maan ja taivaan väliltä. Toinen asia on ettei kannata sekoittaa liian paljon eri genrejä. Täytyy miettiä kenelle konsertti on suunnattu ja mikä on viihteellisyyden ja taiteellisuuden osa tuotannossa, sekä miltä kannalta myyntiä täytyy lähteä tekemään. Oma verkosto on hirveän hyvä pohja lähteä tekemään. Tärkeä neuvo on myös se, että älä laita liikaa omaa rahaa produktioihin. Pelkästään apurahojakaan ei kannata jäädä odottamaan vaan voi tehdä yritysyhteistyötä. Oopperaproduktiota ei kannata lähteä toteuttamaan ilman rahoitusta. Voi tehdä yritysten kanssa diilejä, joskus olen tehnyt ns. oravannahka sopimuksia, pitää olla kekseliäs! Kädet multa ja siitä se lähtee!”

Malkki: ”Tee se, älä epäröi! Seuraa unelmiasi! Sen vain sanon! On monia, jotka yrittävät vähätellä toisia ja suhtautuvat negatiivisesti. Heitä ei pidä kuunnella, vaan kuuntele omaa sisäistä ääntäsi. Pitää muistaa miten paljon yksi ihminen voi merkitä kulttuurihistoriassa.”

Taiteilija-tuottajan kaksoisroolin toteuttaminen on kaikkien haastateltavien kohdalta lähtenyt jostain tietyistä projekteista ja sen tehtyään he ovat jatkaneet työtään kaksoisroolissa. Työ on asettunut toimintaympäristöön ja yksittäisiä projekteja yhdistää suurempi, toiminnan kattava, taiteellinen visio. Kaksoisroolin toteuttaminen on kokonaisvaltainen elämäntapa. Taloudellinen vastuu, kokonaisvastuu tuotantoprosessista ja käytännön järjestelyistä ovat haastavia ja vaativat paljon aikaa, työtä ja vaivannäköä. Taiteilija on kuitenkin valmis vastaamaan tuotannollisesta prosessista ja tekemään tuotannollisen työn, jotta hän saa taiteellisen työnsä toteutettua. Taiteilija työllistää itsensä lisäksi työryhmänsä projektin ajaksi sekä tarjoaa kulttuurielämyksiä yleisölle ja näin vaikuttaa omalla työllään alueen ja maan kulttuurielämään.

5.6 Yhteenveto

Esittelen haastattelujen yhteenvedon taulukossa 1. Yhteenvedossa kerrataan taiteilija-tuottajien työmuodot, työn osa-alueet, heidän kokemuksiaan ja antamia neuvoja taiteilija-tuottajaksi haluaville. Taulukko 1:

Taiteilija-tuottaja	Jyrki Anttila	Jenni Kinnunen	Angelika Klas	Leena Malkki
Yritys/ Yhdistys	OperArt Oy	Pohjoinen oopperakomppania ry	A-Klas music	Operafabriken
Taidemuoto	Ooppera/ Operetti	Gesamtkunstwerk/ Ooppera	Tango nuevo /Ooppera	Ooppera
Taiteellinen Vastuu	Ohjelma vastuu, Oopperalaulaja, la- vastaja	Ohjelma vastuu, dra- maturgi, ohjaaja, la- vastaja, maskeeraaja	Ohjelma vas- tuu, ooppera- ja tangolaulaja	Ohjelma vastuu, oopperalaulaja, lavastaja
Tuotannollinen vastuu	Logistiikka, rahoitus, myynti, mark- kinointi ja tiimin johtaminen	Logistiikka, rahoitus, tiimin johtaminen	Tiimin johtaminen, rahoitus, markki- nointi ja myynti	Rahoitus ja tiim- in johtaminen
Ensimmäinen kokemus kaksois- roolista	"Aloitin yrittämi- sen jo nuorena. Olin 18-vuotias, kun järjestin oman konsertin."	"Se oli sellainen tulikaste."	"Se oli kuin olisi heitetty kyl- mään veteen."	"Se oli tuli- kaste, samalla fantastista ja kauheaa!"
Oma motivaatio työhön	"Tämä on minun intohimo. Rakas- tan tätä lajia!"	"On aiheita ja asi- oita, joita haluan tar- kastella taiteen kei- noin."	"Teen tangoa, koska olen itse hulluna siihen!"	"Jokin pakotti minua kohti oopperaan ja se muuttui koko elämäni."
Neuvoja taiteilija- tuottajille	"Ei muuta kuin sorvin ääreen ja töihin! Mieti mitä teet ja kysy neu- voa."	"Älä – mahtavaa! Kaikki ovat tervetul- leita tekemään! Vas- tuuta on hyvä jakaa ja tiimi tulee valita huol- lella."	"Kannattaa tosi tarkkaan va- lita produktio, jota lähtee tuotta- maan. Kädet mul- taan ja siitä se läh- tee!"	"Tee se, älä epä- röi! Seuraava un- emias! Kun telet omaa ääntäsi, älä niitä ihmisiä jotka vähentele- vät sinua"

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa kokoan opinnäytetyön johtopäätökset komparatiivista metodia käyttäen. Johtopäätökset perustuvat neljän asiantuntijan Jyrki Anttilan, Jenni Kinnusen, Angelika Klasin ja Leena Malkin haastatteluihin sekä aiheesta kirjoitettuun kirjallisuuteen. Komparatiivisessa menetelmässä keskeistä on vertailu ja lähteiden keskinäinen keskustelu, sen vuoksi viittaankin luvuissa 2, 3 ja 5 esitettyihin kirjallisuuslähteisiin ja haastatteluaineistoon. Esittelen johtopäätökset teemoittain: taiteellinen työ, tuotannollinen työ ja taiteilija-tuottajan kaksoisrooli.

6.1 Taiteellinen työ

Taiteellinen työ alkaa ideoinnista ja suunnittelusta. Käytännön työhön kuuluu ohjelmiston valitseminen, mahdollisesti työn tilaaminen ja esityskokonaisuuden suunnittelu. Jo alkuvaiheessa ideoista keskusteleminen luottohenkilöiden kanssa antaa taiteilijalle mahdollisuuden peilata omia ajatuksiaan ja viedä suunnitteluprosessia eteenpäin.

Taiteilijan työtä on taiteellinen toiminta, taidetyö tai siihen liittyvä työ, keskiössä on taiteellinen luominen (Hirvi-Ijäs 2019, 6). Taiteilija-tuottajat kertovat idean etenemisestä tuotanto-vaiheeseen. Klas: ”Pyörittelen ideoita niin kauan mielessäni, että tulee kuningasajatus!” Kinnunen: ”Taiteilijan pitää olla tinkimätön ideassaan.” Tinkimättömyyttä kuvaa myös se miten monen vaiheen läpi idean täytyy mennä ennen kuin se tulee ulos konkreettisena tuotoksena. Luomisvaihe voi kestää jopa useita vuosia ennen kuin idea muodostuu konkreettiseksi produktioksi.

Taiteellisella työllä taiteilija tulkitsee maailmaa ja työnsä välityksellä tekee sen ymmärrettäväksi taiteen vastaanottajille (Kasvio 2018, 26). Taiteellinen työ on taiteilijalle kutsumus ja tapa ilmaista itseään. Taiteilijana työskenteleminen vaatii sinnikkyyttä ja jaksamista. Taiteilijan identiteetti kehittyy taiteellista työtä tehdessä ja taiteellisten prosessien kautta. Haastatteluissa taiteilijat muistelivat uransa alkutaivalta ja ihmettelivät miten ylipäätään olivat selvinneet tuottamistaan projekteista. Heillä kaikilla on kuitenkin vahva motivaatio ja kutsumus omaan tekemiseensä. Klas kertoo: ”Omaa työtäni motivoi halu levittää iloa mahdollisimman laajalle.” Anttila kertoo: ”Nautin suunnattomasti operettien tekemisestä! Rakastan tätä lajia!”

Taide ei synny eristyksissä vaan yhteydessä toisiin. Yhteiskuntaan vaikuttaminen ja taiteilijan vaalimien arvojen esittäminen taiteen avulla on reflektiota. Kulttuuria ei tehdä vakuuissa, eristyksissä yhteiskunnasta, vaan osana yhteiskuntaa (Nykivist 2018, 76–77). Kinnunen kertoo: ”On sellaisia aiheita ja asioita, joita haluan tarkastella taiteen keinoin, ja ooppera ja teatteri ovat parhaimmillaan todella monipuolinen ja rikas ilmaisumuoto.” Taiteilijan taloudellinen tilanne voi usein olla tiukoilla eikä taloudellinen voitto ole taiteilijalle ensisijainen tavoite tai menestyksen mitta. Taiteilijan työ ammattina koetaan niin kutsumusammattina kuin työnä muiden ammattien joukossa (Hirvi-Ijäs 2019, 10–11). Taiteilijan ammatin erityisyys tulee esille työn lopputuloksen vaikutuksesta ihmisen kasvuun esteettisen kauneuden kokemisen kautta, joka rakentaa ihmisiä osaksi toisiinsa ja osaksi yhteiskuntaa. (Houni & Ansio 2013, 11–12.) Malkki kertoo: ”Työ on taiteilijan intohimo, hänen aito, oikea ja suurin rakkautensa. Olen joutunut tekemään suuria taloudellisia uhrauksia taiteen eteen.”

Oopperaproduktiota toteuttaessa työryhmän valitseminen ja kokoaminen on merkittävä vaihe. Ryhmä työskentelee intensiivisesti yhdessä tavoitteena rakentaa esitys. He kulkevat harjoitusprosessin läpi kohti ensi-iltaa ja esityskautta. Esiintyminen vaatii heittäytymistä, avoimuutta ja luottamusta työryhmää kohtaa. Ryhmädynamiikkaa tulisi rakentaa niin, että jokainen ryhmän jäsen voi kokea olonsa turvalliseksi niin harjoitusvaiheessa kuin esityksissä. Lättilä toteaaakin, että oopperan tekeminen on hauskaa ja yhdessä toimiessaan työryhmä ns. laskee suojauksensa ja tekee asioita yhdessä, jotka voisivat normaalissa todellisuudessa olla omituisia (Lättilä 2016, 96). Malkki korostaa myös luonnollisuutta, nautintoa ja iloa. Malkki: ”Produktioiden tekemisessä olemme aitoja ja luonnollisia! Voimme yhdessä nauttia musiikista, tuntee ystävyyttä ja iloa, että voimme tehdä jotain kaunista yhdessä.”

6.2 Tuotannollinen työ

Tuottaja vastaa tuotannollisesta prosessista, johon kuuluvat talous ja rahoitus, viestintä ja markkinointi sekä vastuu tapahtuman sisällöstä, esiintyjistä ja työryhmästä. Taiteen vapaa kenttä toimintaympäristönä on haastava taloudellisesti, mutta taiteilija asettuu lähemmäs kulttuurin kokijoita kuin taidelaitoksissa. Tapahtuma asettuu toimintaympäristöönsä ja alueelle, jossa se

järjestetään (Iso-Aho 2011, 15). Pohjoinen oopperakomppania ry:n toiminta on keskittynyt Pohjois-Suomeen. Kinnunen kertoo: ”Olemme ainoa vapaan kentän oopperateatteri suuntautunut toimija Pohjois-Suomessa eli tässä on maantieteellisesti aika iso pinta-ala.” Malkki ja Anttila pohtivat työtään vapaan kentän toimijoita suhteessa oopperataloihin. Malkki kertoo: ”Me haastamme paikallista oopperataloa Malmö oopperaa ja se on tarpeellista! Operafabrikan tuottaa vähällä, oikeastaan olemattomalla, rahalla laadukkaita produktioita.” Anttila kertoo: ”Meillä saattaa olla esityksiä vuodessa saman verran kuin oopperatalossa on oopperaesityksiä. Siinä muutama valvottu yö kuuluu pelinhenkeen.”

Rautavuoma kertoo teatterituottajan työn vastuualueista, joita ovat tuotantosuunnittelu, produktiotuotannot, taloushallinto, henkilöstöhallinto, muu hallinto, tiedotus, markkinointi ja myynti sekä muut tehtävät (Rautavuoma 2015, 66). Taiteilija-tuottajat kertoivat tuottajan laajennetusta työn kuvasta taiteellisena johtajana, lavastajana, pukusuunnittelijana, maskeeraajana, videomateriaalin editoijana sekä graafikkona. Taiteilijat kertoivat myös yhteistyöstä, jota tekevät edellä mainittujen alojen ammattilaisten kanssa. Taiteilija-tuottajat kokevat työn monipuoliseksi. Anttila kertoo: ”Tuottajan paikka on joka paikassa.” Tuottajan työn perusasia on, että osaa ratkoa käytännön asioita, kuunnella ja reagoida syntyviin tarpeisiin. Käytännön ja arkisen työn lisäksi työhön liittyy vallan ja vastuun kysymyksiä. (Rautavuoma 2015, 73.)

Kulttuurisisältöisen festivaalin budjetin tulisi rakentua kolmen taloudellisen tuen tai lähteen varaan: julkinen tuki, joka on kunnalta tai valtiolta tai EU:lta saatua tukea, lipputulot ja muut tulot, joihin sisältyy sponsorien tuki, satunnaiset myyntitulot sekä satunnaiset lahjoitukset ja avustukset (Iso-Aho 2007, 125). Tuottajan vastuualueista talous ja rahoitus herättää taiteilija-tuottajien keskuudessa pohdintaa. Kinnunen: ”Tuottajan vastuulla on järjestää työryhmälle rahoitus. Se kuuluu ammattimaiseen tekemiseen, että ammattilaiset saavat työstään korvauksen.” Klas puolestaan tuo esille riskin kannattavuuden. Klas: ”Taloudellisesti kannattavinta on tuottaa produktio itse, ilman toisia tahoja. Siinä on silloin myös suurin riski, mutta voi voittaa eniten.” Tuottaja hakee vuosittaisia kunnan ja valtion toiminta-avustuksia, laatii projektikohtaisia apurahahakemuksia ja hankkii lipputuloja myyntityöllä. Tämä työn osa-alue on yksi työn paineisimmista osa-alueista vapaan kentän puolella. (Rautavuoma 2015, 70.) Sponsorien

hankkiminen on yksi rahoitusmahdollisuus. Sponsorointi on vastikkeellista avustamista rahallisesti tai muiden resurssien kautta (Tikkanen 2005, 131).

Markkinoinnin keskiössä on tuotteen ja kohderyhmän välinen suhde. Markkinoinnissa pitää ottaa huomioon toimijan strateginen suunnittelu ja tavoitteet, kuluttajien toiveet ja halut sekä markkinointikeinojen käyttö. (Saksala 2015, 187–188.) Klas kertoo: ”Kaupallinen viestintä on tärkeää! Viestinnän ja markkinoinnin pitää olla samalla tasolla kuin taiteellinen tuote. Taiteilijana on tärkeää muistaa, että en myy itseäni vaan myyn tuotetta. Tämä on aineeton tuote, elämystuote. Jos joku ei ole kiinnostunut siitä niin myyn sen jollekin toiselle.” Anttila painottaa käytännöllisyyttä ja aktiivisuutta myynnin suhteen: ”Paras myyntityö on sitä, että puhelin kouraan.”

Tiimin kokoaminen ja tehtävien delegointi koettiin erityisen merkittävänä osana produktion tuottamista. Taiteilija-tuottajilla oli erilaisia kokemuksia omasta positiostaan suhteessa työryhmään. ”Työryhmässä olen johtaja. Minulla on taiteellinen visio ja tiedän miten haluan sen toteuttaa ja sitten toteutan sen”, kertoo Klas. Anttila puolestaan kertoo johtavansa omalla esimerkillään: ”Tykkään johtaa joukkoja ja johdan edestä käsin.” Kinnunen painottaa positiotaan ryhmän tasavertaisena jäsenenä: ”Taiteellisessa työssä olemme kaikki työryhmän jäsenet samassa veneessä, toiset laulaa, yksi seuraa musiikkia ja yksi ohjaa. Tasavertaisuus ryhmän kanssa on myös itselleni tärkeää, että pääsen vapautuneeseen tilaan.” Malkki puolestaan tuo esille johtajan positiossa kokemansa yksinäisyyden: ”Tuottajan rooli ja työnantajan rooli ovat todella vaikeita, koska ei ole tarpeeksi rahaa, ei välineitä ja minä olen se, joka joudun vastaamaan tilanteesta. Siinä vaiheessa tuottaja ei ole enää yksi porukan jäsen, ja se on eräänlainen uhraus. Johtaja on tuomittu yksinäisyyteen.”

6.3 Taiteilija-tuottajan kaksoisrooli

Produktion aloittaminen ja loppuun saattaminen valmiin esityksen muodossa on monivaiheinen prosessi. Taiteilija-tuottajat kertoivat kaksoisroolin vaativuudesta. Klas kertoo: ”Taiteilija-tuottajan kaksoisrooli on kaksiteräinen miekka. Kun on tuottaja ja sitten pitää vielä hypätä lavalle niin se on kauhean vaativaa. Se on oikeasti sairaan uuvuttavaa, vain hullut tekee sellaista!”

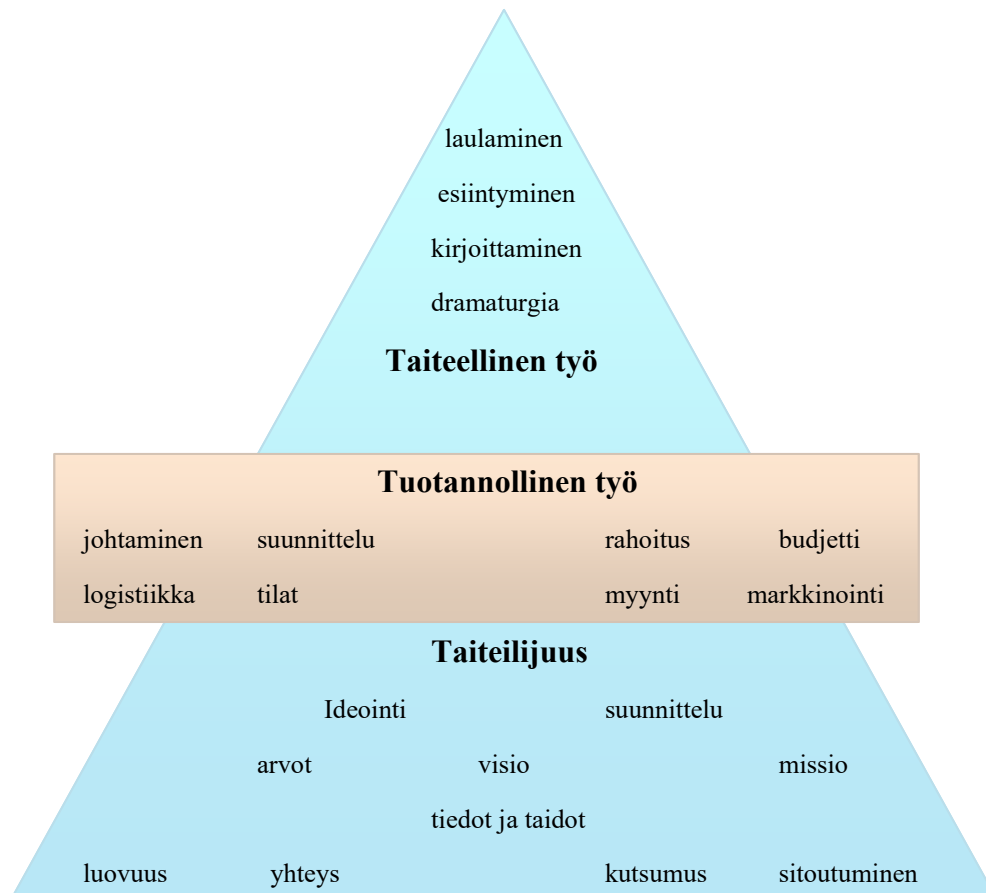
Kinnunen pohtii: ”Tuplaroolissa hyödynnetään ajattelukyvyn eri puolia ja työskenteleminen on monipuolista, haastavaa ja vaihtelevaa.” Anttila kertoo: ”Parhaat puolet kaksoisroolissa on monipuolinen työnkuva.” Klas toteaa: ”Taiteilija-tuottaja kaksoisroolin parhaat puolet ovat siinä, että näen ja nautin siitä kun projektit etenevät. Suurin haaste kaksoisroolissa on vastuu ihmisten palkoista ja että saako työn kannattavaksi. Työssä on taloudelliset riskit, vaikka saisi julkista tukea, että saako kaiken menemään.” Malkki kertoo: ”Kaksoisroolin toteuttaminen on yhtä aikaa kauneus ja kiirastuli.”

Taiteilija-tuottaja tasapainottelee kaksoisroolissa roolien välillä. Roolinvaihto tuottajasta taiteilijaksi on hetki, kun taiteilija astuu lavalle. Anttila kertoo: ”Sitten hyppään lavalle ja siitä hetkestä unohtuu kaikki muu. Rooli tuottajasta vaihtuu kun mennään esiintyjän rooliin.” Klas kertoo: ”Ensin pitää miettiä pieniä triviaaleja juttuja ja sitten pitää ”naps” laittaa esiintyjä-minä päälle ja keskittyä siihen, samalla kun miljoona muuta asiaa pyörii päässä. Kun menen esiintyjän rooliin kaikki muu häipyy.” Tuottajasta taiteilijaksi roolinvaihdossa Malkki korostaa kiertuejohtajan tukea. Malkki: ”Kiertueella esiintyjän pitää saada olla rauhassa. Kiertuejohtajan pitää olla minun oikea käteni. Hänen täytyy tuntea minut ja hänen tulee ymmärtää, että minun pitää saada olla esiintyvä taiteilija siinä tilanteessa.” Kinnunen kertoo tunnelmasta ensi-illasta: ”Kun saatan teoksen ensi-iltakuntoon, saan huokaista ja tupsuttaa meikkejä takahuoneessa, olla rauhassa ja seurata esitystä. Silloin voin ihastella esitystä ja tuntea ylpeyttä. Ajattelen, että vitsi tästä tuli hyvä, kun katson tiimiä.”

Tarkastellessani taiteilija-tuottajan kaksoisroolia tulen siihen tulokseen, että suurin vastuu on kokonaisuuden ja työmäärän hallinta. Kaksoisrooli laajenee tarvittaessa vaikka kuinka moneksi, sillä viime kädessä taiteilija-tuottajat vastaavat produktioita toteuttaessaan kaikesta mahdollisesta. He ovat ideoinnista lähtien viemässä työryhmää kohti ensi-esitystä ja he organisoivat tapahtumakiertueen ja teoksen myynnin. He ovat vastuussa koko tuotantoprosessista ja kantavat taloudellisen vastuun organisaation toiminnasta. He johtavat työryhmää sekä vastaavat toiminnan tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta niin taiteellisesta, taloudellisesta kuin yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

Pohdittuani taiteilija-tuottajan kaksoisroolia ymmärrän, että taiteilijuus on taiteellisen työn pohjalla ja kätkee sisäänsä taiteilijan olemuksen. Taiteellinen työ perustuu taiteilijuuteen;

kutsumukseen, visioon, mission täyttämiseen ja yhteyden kokemiseen. Taiteilijuudesta kumpuavan taiteellisen työn näkyväksi tekee ja mahdollistaa tuotannollinen työ (kuvio 1).

Kuvio 1.

7 KEHITTÄMISTEHTÄVÄ: TAITEILIJA-TUOTTAJAN TASKUKIRJA JA MUISTILISTA

Esittelen tässä luvussa Taiteilija-tuottajan muistilistan, jonka olen laajentanut opinnäytetyöni kehittämistehtävän *Taiteilija-tuottajan taskukirjan* (liite 3). Taskukirja on opas, joka on tarkoitettu taiteilijalle, joka haluaa tuottaa omaa taiteellista työtään. Tässä luvussa esitetyssä muistilistassa on nostettu esille muutamia tärkeimpiä ohjeita ja huomioita, kun taas taskukirjassa on pohdinnallisemmin esitelty produktio- suunnitteluun, harjoitteluun, esittämiseen ja tuotantoprosessiin liittyviä näkökulmia, joita taiteilijan on tärkeää pohtia tuottaessaan omaa taiteellista työtään ja toteuttaessaan taiteilija-tuottajan kaksoisroolia.

Suunnitellessani opinnäytetyöni kehittämistehtävää tutustuin tapahtumatuottajan ohjekirjoihin, joissa kerrotaan tapahtumatuotannon vaiheista ja osa-alueista ja joissa listataan mitä tulee ottaa huomioon tapahtumaa järjestettäessä. Oppaita joihin tutustuin ovat *Oulun kaupungin tapahtumaopas*, Iso-Ahon ja Kinnusen toimittama *Tapahtuma-tuotannon palapeli* (2011), *Tapahtumajärjestäjän opas* (2015) kirjoittajina Heidi Korhonen, Karoliina Korkalainen, Tanja Pienimäki ja Satu Rintala sekä Vallon ja Häyrisen teos *Tapahtuma on tilaisuus* (2018). Näissä oppaissa ja julkaisuissa on perusteellisesti ja systemaattisesti esitelty tapahtumatuotannon eri vaiheita sekä kerrottu tapahtuman järjestäjän roolista ja vastuista. Teokset sisältävät tärkeitä neuvoja ja huomiota sekä antavat eväitä, joilla tapahtuma saadaan onnistuneesti järjestettyä.

Oman opinnäytetyöni kehittämistehtävä *Taiteilija-tuottajan taskukirja* eroaa näistä tapahtumatuottajan oppaasta siinä, että se ei sisällä yksityiskohtaista ja vaiheittaista tapahtuman järjestämisen kulkua, vaan pikemminkin taiteilijalle olennaista pohdinnallista tietoa hänen aloittaessa oman taiteellisen työnsä tuottamista. Taskukirja tarjoaa mahdollisuuden pohtia kaksoisroolin sisältöä ja luonnetta, tarkastella taiteilijan ja tuottajan tehtäviä sekä taiteilijan suhdetta omaan työhönsä ja mahdollisuuksia oman taiteellisen työnsä tuottamiseen. Seuraavassa kuitenkin taiteilija-tuottajan muistilista, jossa on koottuna tärkeimpiä huomioita taiteellisen työn tuottamiseen liittyen.

TAITEILIJAJA-TUOTTAJAN MUISTILISTA:

- **Ideointi:** Kypsyttelä ideaasi rauhassa ja huolella. Keskustele ideastasi luotettavien ihmisten kanssa. Usko omaan ideaasi ja valitse huolella idea, jota lähdet toteuttamaan. Mieti jo ideointivaiheessa miten produktiosi asettuu toimintaympäristöön ja kenelle teos esitetään. Pohdi myös omaa suhdettasi produktioon ja motivaatiosi toteuttaa kyseinen idea. Taiteilijana sinulla on vapaus toteuttaa oma ideaasi ja tuoda esille omaa taiteellista näkemystäsi.
- **Toimintaympäristöön asettuminen:** Valitse toimintamuoto, jonka kautta voit parhaiten toteuttaa toimintaasi. Taiteen vapaan kentän puolella toimijoita ovat pääasiassa yritykset ja yhdistykset, mutta myös järjestöt ja osuuskunnat. Toimintasi asettuu toimintaympäristöön tämän toimintamuodon kautta.
- **Tiimin kokoaminen ja johtaminen:** Tuottajana olet tiimin johtaja ja vastuussa tiimistä. Kokoa tiimi, jossa on monipuolisia osajia ja erilaisia persoonallisuksia. Pidä huolta, että tiimin jäsenet tuntevat toiminnan vision ja saavat kokea konseptin omakseen. Pidä huolta, että tiimin jäsenet kokevat työnsä merkitykselliseksi ja että johtajana näet heidät. Ole valmis jakamaan vastuuta ja työtehtäviä.
- **Tuotantoprosessin hahmottaminen:** Tuottajana olet vastuussa koko tuotantoprosessista, niin suunnittelusta, toteutuksesta kuin jälkimarkkinoinnista. Tapahtuman kuten konsertin tai produktiojärjestämisen kokonaisuuden hahmottaminen ja hallinta ovat tuottajalle avainkysymyksiä. Kokonaisuuden hahmotettuasi pystyt säätelemään resursseja ja suunnittelemaan aikataulut.
- **Asiakaskunnan kartoittaminen:** Mieti millaiset ihmiset, ihmisryhmät ja -tyypit ovat potentiaalisia asiakkaitasi. Pohdi miten voit suunnata taiteellista produktioitasi asiakkaitesi mukaan ja heille houkuttelevaksi. Tee kuitenkin maltillisesti kompromisseja taiteellisen työsi suhteen. Älä sekoita keskenään liian montaa genreä, vaan pysyttelä omassa tyylilajissasi, joka on vahvuutesi ja intohimosi.

- **Esiintymispaikan valinta:** Solmi yhteistyösopimuksia esiintymispaikkojen omistajien kanssa. Mieti toteuttamistapoja, joilla molemmat, niin sinä itse tai organisaatiosi kuin esiintymispaikan omistaja, voisivat hyötyä parhaiten. Vaali hyviä yhteistyösuhteita, mutta ole valmis myös vaihtamaan esiintymispaikkaa, jos yhteistyö ei tuota toivottua tulosta.
- **Rahoitusmahdollisuudet:** Pyri löytämään monipuolisia rahoitusmahdollisuuksia. Apurahojen ja avustusten lisäksi pyri saamaan sponsoreita toiminnallesi. Tutustu huolella mahdollisiin sponsoreihin ja mieti miten he voisivat hyötyä toiminnastasi. Sitoudu paikallisiin toimijoihin ja pyri saamaan tukea heiltä, joille teet työtäsi.
- **Markkinointi:** Markkinointi sisältää viestinnän taiteellisesta tuotteestasi ja organisaatiostasi. Mieti mikä on paras tapa mainostaa konseptiasi. Markkinoi tuotettasi käyttäen useita eri kanavia. Pidä huolta, että markkinointi on yhtä korkeatasoista kuin taiteellinen toimintasi. Osta tarvittaessa palveluja tai pyydä apua mainosten tekemiseen.
- **Myynti:** Myy rohkeasti tuotettasi asiakkaille: ryhmille, yrityksille ja yksityisille henkilöille sekä toisille tapahtumajärjestäjätahoille kuten festivaaleille tai taidelaitoksille. Myynti voi olla lipputoimiston kautta myymistä, suoramyyntiä tai ryhmämyyntiä.
- **Lipun hinta:** Mieti tuotteellesi tai tapahtumallesi sopiva hinta. Hinta ei saisi muodostua asiakkaalle ongelmaksi, kun hän miettii tuotteen ostamista tai tapahtumaan osallistumista. Ota selvää paljonko vastaavanlaiset tuotteet maksavat tai paljonko alueen muut tapahtumat pyytävät ja justeraa oma hintasi sopivaksi suhteessa niihin.
- **Asenne ja motivaatio:** Muistuta itseäsi miksi teet työtäsi. Kannusta itseäsi ja arvosta omaa työtäsi. Pyri erottamaan oma itsesi työstäsi sellaisella etäisyydellä, että pystyt toimimaan parhaiten työsi ja organisaatiosi hyväksi. Muista että vastoinkäymiset ovat osa työprosessia. Onnistumisen hetkinä nauti omasta ja tiimisi saavutuksista. Sitoudu niihin arvoihin, jotka ovat sinulle tärkeitä ja anna arvoa tiimillesi. Sinnikkyyttä ja rohkeutta tarvitaan! Muista, että olet paras juuri omana itsenäsi!

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni lähtökohtana oli tarkastella taiteilija-tuottajan kaksoisroolia. Kaksoisrooli muodostuu taiteilijalle, kun hän tuottaa omaa taiteellista työtään. Idea opinnäytetyöhön syntyi, kun olin itse tiimin jäsenenä Operafabriken yhdistyksessä ja ihmettelin Leena Malkin monipuolista työnkuvaa. Opinnäytetyön aineistonkeruuvaiheessa pääsin haastattelemaan neljää taiteilija-tuottajaa; Jyrki Anttilaa, Jenni Kinnusta, Angelika Klasia ja edellämainittua Leena Malkkia. Haastatteluiden kautta pystyin lähestymään heidän työtään. Haastatteluiden tekeminen ja neljän taiteilijan työn äärelle pysähtyminen oli erityisen antoisaa. Taiteilija-tuottajan kaksoisroolissa korostuu työn kokonaisvaltainen luonne, taiteelliset prosessit sekä produktion tuotantoprosessi, jonka taiteilija-tuottajat johtavat alusta loppuun saakka.

Taiteilija-tuottajan työssä vaadittava pitkäjänteisyys ja nöyrä asenne korostuivat kaksoisroolia tarkastellessa. Taiteilijat kehottivat ns. laittamaan kätet multa ja pelkäämättömästi menemään kohti työtä. Taiteilijat kertoivat uransa ensimmäisistä projektista ja kaksi neljästä taiteilijasta kuvasivat ensimmäisen produktion tuottamista tulikasteeksi. Oman taiteellisen vision toteuttaminen, kulttuurielämässä vaikuttaminen ja elämän rikastuttaminen kulttuurin kokemisen kautta toimivat motivaationa taiteilijoiden työlle. Taiteilija-tuottajan kaksoisroolia voi toteuttaa useilla toimintamuodoilla. Tärkeää on suunnitella miten johtaa toimintaa ja organisaatiota, erityisen tarkkana täytyy olla kirjanpitoon ja verotukseen liittyvissä asioissa. Verottajalta tai tili-toimistoilta voi kysyä neuvoa tarvittaessa.

Taiteilijan työhön kuuluu taiteilijan vapaus ja tuottaessaan omia produktioitaan taiteilija voi itse päättää produktion sisällöstä. Hän joutuu kuitenkin arvioimaan miten sisältö asettuu toimintaympäristöön, miten yleisö vastaanottaa teoksen, miten tuotantoprosessi toteutetaan onnistuneesti ja vastuullisesti, miten talous ja rahoitus turvataan, miten tapahtumaa markkinoidaan ja mainostetaan ja miten saadaan lippuja myydyksi. Näitä kaikkia asioita taiteilija-tuottaja joutuu pohtimaan. Motivaatio produktion toteuttamiseen sekä voimakas palo toteuttaa omaa taiteilijuutta antavat voimaa ja sinnikkyyttä tuotannolliseen työhön.

Taiteilija-tuottajan työssä voi kokea yksinäisyyttä liittyen johtajan asemaan tai kulttuuriseen kenttään ja muihin toimijoihin. Asiantuntijahaastatteluissa tuli esille, etteivät taiteilijat

kokeneet kulttuurijärjestöjen jäsenyydestä olevan heille hyötyä. Tämä voi myös johtua taiteilijan yhteiskunnallisesta asemasta, joka osoittautui epäselväksi ja epäkiitolliseksi sen suhteen miten taiteilija määrittää työmarkkinoilla. Myös alalla vallitseva kilpailu voi aiheuttaa tietynlaista yksinäisyyttä, mutta samalla kilpailu voi parhaimmillaan kannustaa ja kirittää alalla toimijoita niin, että koko kulttuurin ala saa kasvaa.

Opinnäytetyössäni haastattelemi taiteilija-tuottajat viittasivat, miten taidemuodon vaatavuus on sellainen asia, joka koskettaa kuulijaa. Tämä on mielestäni erittäin mielenkiintoinen huomio ajatellen nykyajalle tyypillistä nopeatempoisuutta ja monenlaista ylitarjontaa aisteille esimerkiksi internetissä, erityisesti sosiaalisissa medioissa. Pysähtyminen ja rauhoittuminen taiteen äärelle ruokkivat ihmisen sielua sekä inhimillisiä ja henkisiä tarpeita. Myös aitous ja musiikin synnyttämä yhteys nousivat esille haastatteluissa. Ne ovat olennaisia asioita ja piirteitä, joissa tulee esille taiteen syvin olemus, taide voi koskettaa ihmistä syvälle sisimpään ja taiteella on voima muuttaa ihmistä. Taide muistuttaa olemisen ja läsnäolon tärkeydestä. Se on taiteen voima. Kaikki työ taiteen esille tuomiseksi suurten ponnistelujen ja tuotantoprosessin kautta on vaivan arvoinen, sillä palkintona on taide itse. Taide koskettaa niin taiteilijoita itseään kuin yleisöä ja synnyttää yhteyden heidän välilleen.

Tärkeä tavoite itselleni opinnäytetyössäni oli tehdä näkyväksi taiteilija-tuottajien työtä. Jokainen asiantuntija mainitsi haastattelussa, että kulttuurialalle olisi hyvä saada lisää tekijöitä. He kannustivat taiteilijoita järjestämään kulttuuritapahtumia, tuomaan esille omaa osaamistaan ja tuottamaan omaa taiteellista työtään. Opinnäytetyöni aiheesta voisi jatkaa tutkimusta kehittämällä mentorointi mahdollisuuksia ja työkaluja taiteilijoille, jotka haluavat tuottaa omaa taiteellista työtään, mutta jotka ovat vielä epävarmoja asian suhteen. Anttila viittasikin haastattelussa nuoreen sukupolveen. Pidän sitä erityisen merkityksellisenä, että työkentällä sukupolvet kohtaavat ja kannustava ilmapiiri luo turvallisen ympäristön tiimissä, jossa nuoret tekijät voivat kasvaa ja löytää oman paikkansa toimintaympäristöstä ja työllistyä kulttuurin alalle.

Taiteilijoita, jotka haluavat tai joutuvat käytännön syistä tuottamaan oman työnsä on kannustettava ja rohkaistava toteuttamaan omaa taiteellista kutsuaan. Intohimo ja kiinnostus ovat asioita, jotka tulivat esille kaikkien asiantuntijoiden haastatteluissa. Se kertoo mielestäni siitä, miten taiteilijuus on ihmisessä syvällä sisimmässä. Se on kutsumus, joka pyrkii voimakkaasti

näyttäytymään ulospäin. Sitoutuminen työhön ja esteiden purkaminen, jotka taiteilijat myös toivat esille, kertovat siitä miten vaativaa, mutta samalla palkitsevaa kaksoisroolin toteuttaminen on. Taiteilijat saavat taiteellisesta työskentelystä nautintoa eivätkä lannistu esteistä.

Tämän opinnäytetyön kehittämistehtävänä syntynyt *Taiteilija-tuottajan taskukirja* (liite 3) on osaltaan rohkaisemassa taiteilijoita oman taiteellisen työnsä tuottamiseen. Oppaan kautta taiteilija pystyy hahmottamaan taiteellisen ja tuotannollisen työn osa-alueet sekä pohtimaan omaa suhdettaan taiteeseen ja mahdollisuuksiaan taiteellisen työn tuottamiseen. Taskukirja sisältää kattauksen produktion tuottamisen vaiheista ja opastaa taiteilijaa tuottajan tehtävissä musiikkialan näkökulmasta. Myös muiden alojen taiteilijat voivat käyttää kyseistä opasta. Työn jalkauttamiseksi tavoitteenani on päästä esittelemään taskukirjaa suomalaisissa ammattikorkeakouluissa ja ammattioppilaitoksissa.

Kulttuurin ala on jatkuvasti kehittyvä ja muuttuva työkenttä. Nuorten taiteilijoiden innostus tuottaa omaa taiteellista työtään on ratkaiseva tekijä koko alalle. Taiteenalojen, kuten musiikkialan, pitkäjänteinen kouluttautuminen on taiteellisen työn keskiössä, mutta samalla taiteilijalla tulee olla valmiuksia asettaa oma taiteellinen työnsä toimintaympäristöön. Pelkästään työn käytännön valmiudet ja taidot eivät riitä luomaan taiteilijalle hänen omaa taiteellista minäänsä. Taiteen äärellä työskentely avaa taiteilijalle näkökulmia ja sen myötä taiteilija voi ymmärtää mikä ja millainen taide puhuttelee häntä ja mikä on hänen oma kutsumuksensa taiteellisessa työssä kulttuurin alalla. Lisäksi taiteilijan tulee pohtia mitkä ovat ne käytännön resurssit, jotka hän pystyy suuntaamaan taiteellisen työnsä toteuttamiseen. Käytännössä taiteilija-tuottajan kaksoisroolin toteuttaminen on elämäntapa. Sinnikkään ja kovan työn tulos on oman paikan löytyminen, toimintaympäristöön asettuminen ja työn kautta vaikuttaminen.

Arvioidessani opinnäytetyöni tavoitteiden saavuttamista ja sisältöä voin todeta, että opinnäytetyöni aihe on ajankohtainen taiteilijoiden yleistyvän hybridimäisen työkuva vuoksi. Pyrin rakentamaan opinnäytetyön sisältökokonaisuuden niin, että käsite *taiteilija-tuottaja* on opinnäytetyöni keskiössä ja haastattelemieni taiteilija-tuottajien työ ja kokemukset tulevat mahdollisimman laajasti esille. Opinnäytetyö oli itselleni merkittävä osa koko kulttuurituottajan (yamk) koulutusta, sillä pystyin hyödyntämään lähteitä, jotka antavat käytännön valmiuksia tuottajalle, mutta jotka samalla kartoittavat syväluotaavampaa olemusta taiteilijan työstä. Taiteilijan yhteiskunnallisen aseman pohtiminen sekä toimintaympäristöjen hahmottaminen ovat tärkeitä

näkökulmia opinnäytetyössäni, kuten myös tapahtuman tuotantoprosessin hahmottaminen. Opimani perusteella sovelsin opinnäytetyössä hankkimaani tietoa kehittämistehtävässä *Taiteilija-tuottajan taskukirjassa*. Haluan vielä mainita, että englanninkielisen tiivistelmän oikeinkirjoituksessa sain apua vanhemmiltani englannin kielen opettaja FM Kirsti Fiskaalilta ja FL Juhani Fiskaalilta.

Opinnäytetyöni kehittämistehtävänä syntynyt *Taiteilija-tuottajan taskukirjan* merkitys selviää sen jalkauttamisvaiheessa. Jokainen haastattelemanı asiantuntija kertoi, että hän alkoi tuottaa työtään ilman tuottajan koulutusta, työtä opettelemalla. Sen vuoksi halusin tehdä tämän taskukirjan, jotta taiteilijoiden, jotka haluavat tuottaa omaa taiteellista työtään ei tarvitsisi aloittaa tyhjästä, vaan heillä olisi asiantuntijoiden kokemuksiin ja tutkimustietoon nojaava pohdinnallinen opas, jota he voivat käyttää apunaan työnsä alkuvaiheessa sisäistäessään taiteilija-tuottajan kaksoisroolia. Kulttuuritapahtumia voi tuottaa useilla eri muodoilla ja toiminnan voi aloittaa ensin pienimuotoisemmin, jotta tapahtuman tuotantoprosessi tulee käytännössä tutuksi ja sitten kasvattaa organisaatiota ja työtä, joka asettuu toimintaympäristöön. Sitä kautta taiteilija löytää yleisönsä ja oman paikkansa kulttuurin alalta.

LÄHTEET

Aronsson G. & Hellgren J. & Isaksson K. & Johansson G. & Sverke M. & Torbiörn I. 2012. Arbets - & organisationspsykologi. Individ och organisation i samspel. Natur & Kultur. Stockholm.

Dahlén. L. 2012. Jag går från läsning till gestaltning: beskrivning ur en monologpraktik. Göteborgs universitet. Göteborg.

Halonen K. 2011. Kulttuurituottajat taiteen ja talouden risteyskohdassa. Jyväskylän yliopisto: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/27120/9789513943202.pdf?sequence=1&isAlloWed=y>

Hirvi-Ijäs M. & Kautio T. & Kurlin A. & Rensujeff K. & Sokka S. 2019. Taiteen ja kulttuurin barometri 2019. Taiteilijoiden työ ja toimeentulon muodot. Cupore:

https://www.cupore.fi/images/tiedostot/2020/taiteen_ja_kulttuurin_barometri_2019.pdf

Hirvi-Ijäs M. & Rensujeff K. & Sokka S. & Koski E. Taiteen ja kulttuurin barometri 2016. Taiteilijan työskentelyedellytykset muutoksessa. Cupore:

<https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/cuporen-julkaisut/taiteen-ja-kulttuurin-barometri-taiteilijan-tyoskentelyedellytykset-muutoksessa>

Houni P. 2016. Moneen suuntaan kurottautuva taiteilijan työ. Työterveyslaitos: <https://tietyoelamaan.fi/moneen-suuntaan-kurottautuva-taiteilijan-tyo/>

Houni P. & Ansio H. 2013. Taiteilijan työ. Taiteilijan hyvinvointi taidetyön muutoksessa. Mitä kuuluu taiteilija? (toim.) Houni P. & Ansio H. Työterveyslaitos:

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132110/Taiteilijan_tyo.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Humanistinen ammattikorkeakoulu. Oppimateriaali, Kulttuurituotannon perusteet -opintojakso. Kulttuurituotannon matriisi:

<https://www.thinglink.com/scene/1497109374265458691>

Iso-Aho J. 2011. Miksi tarvitsemme tapahtumia? Teoksessa Tapahtumatuotannon palapeli (toim.) Iso-Aho J. & Kinnunen J. Humanistinen Ammattikorkeakoulu:

https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/humak-tapahtumatuotannon_palapeli.pdf

Iso-Aho J. 2007. Ugrijuha tuotteena ja tuotantona. Teoksessa Kulttuurituottajan kydyssä (toim.) Pekka Vartiainen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Helsinki.

Jakonen M. & Jonker-Hoffrén P. & Kontturi K. & Tiainen M. 2021. Taidetyön yhteismuotoutuva todellisuus. Ehdotus monitieteelliseksi lähestymistavaksi. Vol 38 Nro 2–3 (2021). Kulttuurintutkimus 2–3/2021: <https://journal.fi/kulttuurintutkimus/article/view/102980/65538>

Jyväskylän yliopisto 2020. Koppa. Haastattelut:

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/haastattelut>

Jyväskylän yliopisto. 2015. Koppa. Vertaileva tutkimus:

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/vertaileva-tutkimus>

Karlöf B. 2004. Strategian rakentaminen – sisältö ja välineet. Edita. Helsinki.

Kinnunen J. 2011. Tunne tapahtumasi – työvälineitä arviointiin ja kehittämiseen. Teoksessa Tapahtumatuotannon palapeli (toim.) Iso-Aho J. & Kinnunen J. Humanistinen Ammattikorkeakoulu. https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/humak-tapahtumatuotannon_palapeli.pdf

Kotler P. & Armstrong G. 2018. Principles of Marketing. 17th Edition. Global Edition. Pearson.

Kukkola J. 2018. Kokemuksen tutkimuksen metatiede: kokemuksen käsitteen käytön ja kokemuksen ehtojen tutkimus (toim.) Toikkanen J. & Virtanen I.A. Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö. Lapland University press. Rovaniemi.:

https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63420/Kokemuksen_tutkimus_VI_Toikkane_n_Virtanen_pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=42

Kristersson S. 2010. Sångaren på den tomma spelplatsen – en poetik: att gestalta Gilgamesheposet och sånger av John Dowland och Evert Taube. Göteborgs Universitet. Göteborg.

Lundberg T. 2019. Empati effekten. Om människor ska intressera sig för jobbet måste chefen intressera sig för människor. Roos & Tegnér. Malmö.

Luoma. P. 2006. Johdatusta kvalitatiiviseen vertailevaan analyysiin. Oulun yliopisto: <https://www.oulu.fi/sosiologia/node/5047>

Lättilä J. 2016. Oopperalaulajan tunnettyö. Taideyliopisto. Sibelius-Akatemia:

<https://taju.uniarts.fi/bitstream/handle/10024/6517/nbnfife2016112229529.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Myllyntaus T. 1995. Vertaileva tutkimus – yhteiskunnan peili. Tieteessä tapahtuu lehti 13 no1:

https://www.academia.edu/1058233/Vertaileva_tutkimus_yhteiskunnan_peili

Noronen H. 2003. Kulttuuriyrityksen liiketoiminnan suunnittelu ja markkinointi. Teoksessa Kulttuuribusiness (toim.) M-L. Niinikoski ja K. Sibelius. WSOY. Vantaa.

Nykvist A. 2018. Konstnär – oavsett villkor? Statens offentliga utredningar:

<https://www.regeringen.se/496594/contentassets/9e77d09ab00c405bb0998490511ff2f4/konstnar--oavsett-villkor-sou-201823.pdf>

Pyykkönen M. & Sokka S. & Kurlin Niiniaho A. 2021. Yrittäjätäteilijät vapauden, luovuuden ja toimeentulon rajapinnoilla. Työelämän tutkimus: <https://doi.org/10.37455/tt.102880>

Rautavuoma S. 2015. Avoin näyttämö. Käsikirja teatterin uudistajille. Teatteri 2.0:

https://asiakas.kotisivukone.com/files/teatteri2.0.ota.fi/Julkaisu/teatteri2.0_avoin-nayttamo_lowres-sivuittain.pdf

Rautiainen P. & Roiha T. & Rensujeff K. 2015. Taiteen ja kulttuurin barometri 2015. Taiteen toimintaympäristö ja rahoitus. Cupore:

<https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/cuporen-julkaisut/pauli-rautiainen-taija-roiha-ja-kaija-rensujeff-taiteen-ja-kulttuurin-barometri-2015>

Routio P. 2007. Vertailu. Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu:
<http://www2.uiah.fi/projects/metodi/072.htm>

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. Teemahaastattelu. Tampereen yliopisto:
https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html

Sandgren M. 2004. Becoming and being an opera singer: Health, personality and skills. Stockholms universitet: <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:194013/FULLTEXT01>

Saksala E. 2015. Tuottajan käsikirja. LIKE. Helsinki.

Tikkanen H. 2005. Markkinoinnin johtamisen perusteet. Talentum. Helsinki.

Tikkanen H. Tikkanen & Aspara J. & Parvinen P. 2007. Strategisen markkinoinnin perusteet. Economica. Helsinki.

Tuovinen T. & Mäkikoskela R. 2018. Taiteellinen toiminta kokemuksen koetteluun paikkana (toim.) Toikkanen J. & Virtanen I.A. Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö. Lapland University press. Rovaniemi.:

https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63420/Kokemuksen_tutkimus_VI_Toikkane_n_Virtanen_pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=42

Työterveyslaitos. Hyvän johtamisen kriteerit:

<https://www.ttl.fi/tyoyhteiso/hyvan-johtamisen-kriteerit/>

Tökkäri. V. 2018. Fenomenologisen, hermeneuttis-fenomenologisen ja narratiivisen kokemuksen tutkimuksen käytäntöjä (toim.) Toikkanen J. & Virtanen I.A. Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö. Lapland University press. Rovaniemi.:

https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63420/Kokemuksen_tutkimus_VI_Toikkane_n_Virtanen_pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=42

Übelacker P. 2019. Inspirerande ledare. Sju exempel på framgångsrikt ledarskap. Ekerlids Förlag. Stockholm.

Vaihekoski M. 2003. Sisältötuotannon yritystoiminnan rahoitus. Teoksessa Kulttuuribusiness (toim.) Niinikoski M-L. & sibelius K. WSOY. Vantaa.

Vallo H. & Häyrinen E. 2018. Tapahtuma on tilaisuus. Tapahtumamarkkinointi ja tapahtuman järjestäminen. Tietosanoma. Helsinki.

Haastattelut

Anttila J. 10.5. 2021. Teemahaastattelu: Taiteilija-tuottajan kaksoisrooli.

Kinnunen J. 23.4.2021. Teemahaastattelu: Taiteilija-tuottajan kaksoisrooli.

Klas A. 21.4.2021. Teemahaastattelu: Taiteilija-tuottajan kaksoisrooli.

Malkki L. 8.5.2021. Temaintervju: Dubbelrollen som artist och producent.

LIITTEET

LIITE 1

Teemahaastattelu

Aihe: Taiteilija-tuottaja kaksoisrooli oopperaproduktioissa

Teemat: Esittely, toimintamuoto, toimintaympäristö, taiteilija-tuottaja kaksoisrooli, oopperaproduktion tai -esityksen tuottaminen, muut teemat

Teemahaastattelun kysymykset:

Esittely, toimintamuoto, toimintaympäristö

- 1) Kuka olet ja mitä teet?
- 2) Mikä on yhdistys tai yritys, jossa olet toimijana?
- 3) Minkälainen on yhdistyksen tai yrityksen toimintaympäristö (näkökulmat: kulttuurinen, sosiaalinen, taloudellinen, ekologinen, poliittinen, teknologinen)?
- 4) Kuulutteko kulttuurialan järjestöön? Mikä sen merkitys on toiminnallenne?

Taiteilija-tuottajan kaksoisrooli

- 5) Miten koet taiteilijan ja tuottajan roolit?
- 6) Onko kaksi roolia jatkuvasti päällä vai vaihtuvatko ne? Missä tilanteessa?
- 7) Miten työryhmä ymmärtää taiteilija-tuottaja kaksoisroolin? Miten kommunikoit työryhmän kanssa näissä rooleissa?
- 8) Mitkä ovat kaksoisroolin parhaat puolet entä haasteet?

Oopperaproduktion tai -esityksen tuottaminen

- 9) Miksi tuotat oopperaproduktioita tai esityksiä? Mikä motivoi sinua?
- 10) Mitä oopperaproduktion tuottaminen vaatii?
- 11) Mitä oopperaproduktion tuottamisessa on tärkeää ottaa huomioon?
- 12) Mitä neuvoja antaisit esiintyvälle taiteilijalle, joka haluaisi tuottaa oman esityksen tai tehdä oopperaproduktion?

Muut teemat

- 13) Muuta, mitä?

Temaintervju

Ämne: Dubbelrollen som artist och producent i operaproduktioner

Teman: Presentation, verksamhetsform och -miljö, artist-producentens dubblaroll, produktion av opera eller föreställning, övrigt

Frågor till temaintervju:

Presentation, verksamhetsform, -miljö

- 1) Vem är du och vad gör du?
- 2) Inom vilken förening eller vilket företaget är du verksam?
- 3) Vilken är föreningens eller företagets verksamhetsmiljö? (perspektiv: kulturella, sociala, ekonomiska, ekologiska, politiska, teknologiska/tekniska)?
- 4) Hör er förening till en organisation inom kultursektorn? Vilken betydelse har den för verksamhet?

Dubbenrollen som artist och producent

- 5) Hur upplever du de två rollerna, artist och producent?
- 6) Är båda rollerna hela tiden aktiva eller växlar de sinsemellan? I vilken situation?
- 7) Hur tolkar arbetsgruppen de olika rollerna? Hur kommunicerar du med gruppen i dessa roller?
- 8) Vilka är fördelarna med dubbelrollen och vilka är utmaningarna?

Produktion av en opera eller föreställning

- 9) Varför producerar du operaproduktioner eller föreställningar? Vad är det som motiverar dig?
- 10) Vad krävs för att producera en opera eller föreställning?
- 11) Vad är viktigt att ta hänsyn till när man producerar?
- 12) Vilka råd skulle du ge till en artist som vill producera sin egen föreställning?

Övrigt:

- 13) Övrigt, vad?

Taiteilija-tuottajan taskukirja

Johanna Fiskaali

Kutu (yamk)

HUMAK

12/2021

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO.....	87
TAITEELLINEN TYÖ	88
Idea, visio ja missio.....	88
Taiteellisen työn sisältö ja luonne.....	89
Tiimin kokoaminen ja vastuun jakaminen.....	90
Toimintaympäristöön asettuminen ja verkostoituminen.....	91
TUOTANNOLLINEN TYÖ	92
Suunnittelu ja budjetointi.....	92
Talous ja rahoitus	93
Markkinointi ja myynti	94
Tilat, logistiikka ja tekniikka	95
Yhteistyökumppanit, luvat ja sopimukset.....	96
TAITEILIJA-TUOTTAJAN KAKSOISROOLI	97
Motivaatio työhön ja työn arvo.....	97
Tiimin johtaminen kaksoisroolista käsin	98
Taiteilijasta tuottajaksi - roolien vaihtaminen.....	99
Työssä jaksaminen	100
LOPPUSANAT	101

JOHDANTO

Tässä taiteilija-tuottajille suunnatussa taskukirjassa on koottuna taiteellisen produktion tuottamisen vaiheet sekä työhön liittyviä käytännön neuvoja ja pohdintoja. Taiteilijalla ei lähtökohtaisesti ole koulutusta taiteen tuottamiseen, mutta koska käytännön toteuttamisen ja tuottamisen taidot ovat taiteilijalle tarpeellisia, olen tähän taskukirjaan koonnut prosessin kulkuun liittyviä vaiheita sekä pohdintaa taiteilija-tuottajan kaksoisroolista. Tämä opas on opinnäytetyöni kehittämistehtävä Humanistisen ammattikorkeakoulun Kulttuurituottajan (yamk) koulutuksessa. Opinnäytetyössäni haastattelin neljää musiikkialalla toimivaa taiteilija-tuottajaa sekä tutkin aiheesta kirjoitettuja tutkimuksia, artikkeleita ja muuta kirjallisuutta.

Tämän oppaan tarkoitus on, että taiteilijat voisivat lähestyä tuottamista ja että he löytäisivät oman tapansa tehdä ja tuottaa taidetta. Toimintamuoto ja toimintaympäristö vaihtelevat taiteen tuottamisessa. Jokaisen taiteilijan on tärkeää löytää sopivin työmuoto oman taiteellisen työnsä tuottamiseksi ottaen huomioon omat päämäärät niin lyhyellä kuin pitkällä aikavälillä. On tärkeää muistaa ettei ole yhtä ainoaa ja oikeaa tapaa tuottaa taidetta, vaan sitä voi tehdä monella tavalla, jolloin taide pääsee esille ja oikeuksiinsa ihmisten koettavaksi.

Toivon, että tämän oppaan avulla taiteilijat saisivat konkreettisia neuvoja työnsä toteuttamiseksi ja myös tunteen siitä, että he eivät ole työssään yksin. Yhdessä taiteilijat vahvistavat kulttuurin asemaa ja luovat sekä pitävät yllä kulttuurista pääomaa. Kulttuuri on monelle ihmiselle tärkeä ja taiteilijan tehtävä on yhteiskunnassa tärkeä ja merkityksellinen.

Haluan lämpimästi kiittää opinnäytetyöni ohjaajaa TaT Oona Tikkaojaa sekä opinnäytetyössäni haastattelemani taiteilija-tuottajia Jyrki Anttilaa, Jenni Kinnusta, Angelika Klasia ja Leena Malkkia.

Malmössä 2.12.2021 Johanna Fiskaali

TAITEELLINEN TYÖ

Idea, visio ja missio

Taiteellinen työ voi alkaa ideoiden pyörittelystä ja pohtimisesta. Ideoinnissa innostuminen on positiivista energiaa, joka ajaa ideaa eteenpäin. Hyvä idea kestää myös kyseenalaistamisen ja kritiikin. Ideointivaiheessa on hyvä tarkastella toimintaympäristöä, jossa taideteos toteutetaan. Toimintaympäristöllä tarkoitetaan kulttuurin vapaata kenttää, jossa yrittäjät, yhdistykset ja järjestöt toimivat tuottamalla kulttuuria.

Ideointivaiheessa kannattaa puhua luottoihmisten kanssa. Nämä ihmiset muodostavat taiteilijan ympärille tiimin, joka ei katoa, vaikka menestystä ei työstä seuraisikaan. Läheisimmiltä ihmisiltä voi myös saada kipeimmät kritiikit, mutta silloin täytyy muistaa, että he eivät kuitenkaan oikeasti halua satuttaa, vaan he toimivat puskurina taiteilijan ja maailman välillä.

Visiointi taiteellisesta työstä voi olla projektikohtaista tai pidemmän aikavälin suunnittelua. Tärkeää on, että taiteilija antaa taiteelle tilaa elämässään ja antautuu taiteelle sen sijaan että suorittaisi sitä.

Missiolla tarkoitetaan toiminnan päämäärää ja tehtävää. On tärkeää pohtia ja määritellä mikä on taiteellisen toiminnan tarkoitus ja mitä toiminnalla tavoitellaan. Työn jatkuvuuden kannalta on hyvä hahmottaa ja pohtia mitä arvoja ja asioita taiteilija haluaa välittää taiteellisella työllään. Strateginen suunnittelu on pidemmän ajan suunnittelua ja taiteellisen työn suuntaviivojen määrittelyä. On hyvä katsoa sekä eteen- että taaksepäin ja pohtia minäkäläinen taiteellinen visio on taiteilijan työn kannalta kestävä.

Taiteellisen työn sisältö ja luonne

Taiteellisen kokonaisuuden hahmottelu on keskeinen työvaihe produktio- ja lopputuloksen kannalta. Siihen voidaan käyttää runsaastikin aikaa ja pohtia sisältöä eri näkökulmista; esittäjän, kuulijan sekä järjestäjän tai konsertin tilaajan näkökulmista.

Taiteellisen työn sisältö eli ohjelma on hyvä rajata tilaisuuteen sopivaksi. Rajaamista voi tehdä useassa erässä ja lopullisen ohjelmakokonaisuuden voi päättää vasta harjoitusvaiheessa, kun käytännössä on syntynyt kuulokuva koko ohjelmistosta. Oopperaproduktiota toteutettaessa rajaaminen on hyvä tehdä ennen kuin tekijäjoukko kasvaa liian suureksi, esimerkiksi ennen kuin orkesteri ja kuoro ovat paikalla. Silloinkin jos muutoksia tulee, ne on hyvä esittää selkeästi ja perustella työryhmälle. Rajaaminen tulee aina tehdä sekä esitettävää teosta että esittävää taiteilijaa kunnioittaen.

Harjoitteluperiodi on suunniteltava tarkasti käytännön syistä. Kuitenkin harjoitusten sisällön suhteen voi jättää joustovaraa. Välitavoitteiden asettaminen harjoittelu-periodille on olennaista. Ensin voi käydä läpi kokonaisuuden ja sitten pureutua yksityiskohtiin. Harjoitusperiodin loppupuoli on hyvä olla opitun toistoa ja vahvistamista. Silloin roolihenkilö tai musiikkiteos saa tilaa herätä henkiin ilman, että taiteilijan täytyy jatkuvasti omaksua jotain uutta.

Taiteellisen työn luonteeseen kuuluu kommunikoida niin työryhmän, yleisön kuin arvostelijoiden kanssa. Konserteissa yleisön lähelle pääseminen ja päästäminen vaatii harjoittelua. Kokemuksen kautta taiteilijalle syntyy ja vahvistuu esiintyjä-minä, joka on yhtä aikaa lähellä yleisöä, mutta samaan aikaan turvassa, etäisyyden päässä, rauhassa omissa oloissaan. Taiteilijan työhön kuuluu arvostelu, jota hän saa yleisöltä, lehdistöltä, kriitikoilta, toisilta taiteilijoilta ja myös omalta tiimiltään. Arvostelu täytyy pystyä arvioimaan ja jaottelemaan sen merkityksen, palautteen antajan tai antajan tarkoituksien mukaan ja lopulta kääntää rakentavaksi voimaksi taiteilijan omassa toiminnassa.

Tiimin kokoaminen ja vastuun jakaminen

Työskentelytiimin kokoaminen on tärkeä taiteellisen työn vaihe. Taiteellisessa tiimissä luottamus tiimin kesken, työmoraali, monipuoliset taidot ja luonteenpiirteiden moninaisuus ovat merkittäviä tekijöitä.

Tiimin johtaja voi vaikuttaa työryhmän turvallisuuteen. Jokaisen tiimin jäsenen täytyy tulla nähdyksi ja kuulluksi. Jokaisella on oikeus olla omana itsenään ryhmässä. Työskentelyn lomassa voi tulla tilanteita, että tunteet kuumenevat tai ryhmän johtaja tai joku muu jäsen loukkaa toista tiimin jäsentä. On ensisijaisen tärkeää, että jokaisella ryhmän jäsenellä on oikeus ja taito pyytää anteeksi. Tilanne täytyy käsitellä ja ryhmän jäsenen tulee antaa anteeksi kohtaamansa vääräys muuten taiteellinen työ kärsii, jopa niin paljon ettei työ pääse etenemään.

Vastuun jakaminen on yksi tiimin johtajan tehtävistä. Tiimin johtaja tunnistaa ryhmäläisten vahvuudet ja pystyy jakamaan tehtäviä sen mukaan. Tehtävien antaminen ryhmän jäsenille ja selkeä kommunikointi tehtävän sisällöstä luovat turvallisuutta ja merkityksellisyyttä tiimin jäsenille. Jokaisen tiimin jäsenen työpanos on tärkeä.

Toimintaympäristöön asettuminen ja verkostoituminen

Toimintaympäristöön asettuminen on yksi taiteellisen työn lähtökohtia. Taiteilija on osa yhteiskuntaa ja hänen työnsä on osa yhteisön toimintaa. Taiteellisen työn asettuminen toimintaympäristöön on olennainen ja ratkaiseva osa työn toteuttamista.

Toimintaympäristö voi olla asettunut tietylle alueelle tai sitten toiminta kattaa koko Suomen ja mahdollisesti myös ulkomaat. Tärkeää toiminnalle on tunnistautuminen esimerkiksi tietyllä musiikkityylillä tai ohjelmamuodolla. Tällöin sekä yleisö että yhteistyökumppanit ymmärtävät mistä toiminnassa on kyse, jolloin toiminta löytää helpommin paikkansa kulttuurin vapaalta kentältä.

Taiteilijan työ asettuu ajan myötä toimintaympäristöön niin, että yleisö, yhteistyökumppanit ja alan toiset toimijat tunnistavat tekijän. Toiminnan jatkuvuuden kautta työ saa näkyvyyttä ja tulee osaksi kulttuurista kenttää alueellisesti ja kansallisesti.

Verkostoitumisessa on kyse yhteyden luomisesta alan toimijoihin sekä samalla alueella toimiviin organisaatioihin. Jokainen toimija asettuu toimintakenttään aktiivisena toimijana ja verkosto muodostuu siitä, miten toimijat ovat sidoksissa toisiinsa. Toimija profiloituu sen mukaan, millaisia palveluja ja taiteellisia sisältökokonaisuuksia hän tarjoaa.

Brändäys on yksi profiloitumisen ja tunnistautumisen keino. Brändin kautta niin asiakkaat kuin toiset alalla toimijat tunnistavat artistin, tapahtuman tai tuotteen. Brändi kasvattaa taiteilijalle artistiutta, jolloin etäisyys yksityisen henkilön ja esiintyjä-minän välillä kasvaa. Taiteilijuus ja taiteilija-minä ovat kuitenkin syvällä ihmisessä itsessään eivätkä brändinä, jonka hyöty näkyy pääasiallisesti tuotannollisessa työssä.

TUOTANNOLLINEN TYÖ

Suunnittelu ja budjetointi

Tuotannollisessa työssä suunnittelu on ensiarvoisen tärkeää. Suunnittelutyössä ratkaisevaa on hallita suuret raamit, joiden puitteissa teosta lähdetään rakentamaan. Suunnitteluvaiheessa pitää olla realistinen, mutta samalla optimistinen. Tuotannollisen työn täytyy saavuttaa sama korkealaatuinen taso, joka taiteellisessa työssä on saavutettu. Tuotannollisessa työssä vastuun jakaminen on tärkeää sekä jaksamisen että työn laadun kannalta.

Budjetointi on suunnittelua, jossa tuottaja arvioi tuotannossa tarvittavan rahoituksen määrän. Tuottajan täytyy budjetoida oma sekä työryhmän henkilöstökulut, harjoitus- ja esiintymistilakulut, logistiikka- ja matkakulut sekä mainos- ja markkinointikulut.

Budjetti on usein yksi vaikeimmista kysymyksistä teoksen tuotannossa. Turvallisinta on tuottaa teosta, johon on saatu rahoitus. Jos rahoitusta ei ole saatu, voi teoksen tuottaa riskillä, mutta silloin täytyy olla maltillinen, jotta budjetti ja toiminta eivät kasva hallitsemattomiksi.

Budjettilaskelmista voi tehdä useampia versioita ja miettiä mitkä ovat suurimmat teoksen kulut ja millä tavalla teosta voisi esittää niin, että välttyttäisiin suurilta menoeriltä. Henkilöstökulut ovat yksi suurimpia menoeriä, kuten myös tilavuokrat. Lisäksi mainostamiseen kuluu rahaa ja matkoihinkin.

Työhön sitoutuminen on budjetin kannalta tärkeää. On mahdollista, että työryhmä sitoutuu työhön niin, että tehdään muutama vuosi työtä ilman palkkioita. Tämä toki edellyttää, että tekijöillä on muita tulolähteitä ja rahaa elämiseen. Muutaman toimintavuoden jälkeen työ on asettunut toimintaympäristöönsä ja tapahtumista voi lähteä kasvattamaan isompia ja näkyvämpiä kokonaisuuksia. Myös rahoitusmahdollisuudet voivat olla silloin moninaisempia.

Talous ja rahoitus

Talouden hoitamisessa ja toiminnan rahoittamisessa tarvitaan suunnitelmallisuutta ja maltillisuutta. Rahoitusmahdollisuuksia ovat esimerkiksi apurahat, avustukset, sponsorit ja yksityisrahoitus.

APURAHAT JA AVUSTUKSET:

Apurahoja ja avustuksia voi etsiä hakusivustoilta kuten

Aurora-tietokanta: <https://www.aurora-tietokanta.fi/>

Toimeksi: <https://www.toimeksi.fi/tietoa-palvelusta/>

Tässä muutamia keskeisiä kulttuurin rahoittajia Suomessa:

TAITEEN EDISTÄMISKESKUS: <https://www.taike.fi/fi/etusivu>

SUOMEN KULTTUURIRAHASTO: <https://skr.fi/>

SVENSKA KULTURFONDEN: <https://www.kulturfonden.fi/>

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ:

<https://minedu.fi/avustukset>

Apuraha myönnetään joko työskentely- tai projektiapurahana. Työskentelyapuraha on tarkoitettu tietyn tahon tai taiteilijan elinkustannuksiin, kun taas projektiapuraha myönnetään projekti-kohtaisen suunnitelman toteuttamiseen kattamaan projektikustannuksia.

Sponsorointi on yhteistyösopimus, joka solmitaan yritysten välillä. Sponsoroinnissa molemmat osapuolet hyötyvät yhteistyöstä. Rahallinen arvo vaihdetaan konserttilippuihin, näkyvyyteen kuten mainoksiin, mainintaan ohjelmalehtisessä tai julkiseen lausumaan. Sponsorointisopimus solmitaan asianosaisten välille tietyksi ajaksi.

Yksityisrahoitus voi olla taiteilijan oman lähipiirin taloudellista kannustusta tai eri tahojen antamia stipendejä.

APURAHOJEN JA STIPENDIEN SAAJAN ON HYVÄ TUTUSTUA VEROTUKSEEN:

<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48885/apurahojen-stipendien-ja-tunnustuspalkintojen-verotus3/>

Markkinointi ja myynti

Markkinointi on viestintää tapahtumasta. Markkinoinnin keinoin yleisö saa tietoa tapahtumasta ja samalla kutsun tapahtumaan. Markkinoinnissa tulee käyttää luovuutta ja myös nokkeluutta. Markkinoinnissa asiakkaiden segmentointi on tärkeää. Tulee miettiä mikä on kellekin asiakastyypille syy osallistua konserttiin ja mikä on arvo, jonka konsertti tuottaa juuri nimenomaiselle asiakkaalle.

Kaikessa ulospäin suunnatussa viestinnässä on hyvä näkyä taiteilijan oma minä, sillä taiteilija kohtaa yleisönsä jo mainosten kautta ja silloin aitous on arvossaan. Viestinnän tulee olla yhtä korkeatasoinen kuin taiteellinen toteutus. Näkyvyyttä on myös helpompi saada vaikuttavalla ulkoasulla.

Mainostus on tärkeä markkinoinnin keino. Mainonnan kautta asiakas kiinnostuu tapahtumasta ja tekee valinnan tapahtumaan osallistumisesta. Taiteilijan tulee miettiä tarkkaan missä hän mainostaa ja mitkä ovat mainoskustannukset. Mainonnan keinoin pystyy muodostamaan jännitteen, esimerkiksi konsertin tai tapahtuman lähestyessä voi laittaa sosiaaliseen mediaan ns. teaserin eli pienen pätkän konsertista. Tämän musiikkipätkän tulee olla taiteellisesti korkeatasoinen, kutsuva ja yleisölle suunnattu.

Myynti on arvon vaihtamista. Taiteilija myy kulttuurisia elämyksiä. Konsertti tai oopperanäytös ovat tapahtumia, jossa taiteilijan työ konkretisoituu ja tulee näkyväksi. Esiintyjä odottaa yleisöä saapuvaksi paikalle, ja vasta tällöin tapahtuma toteutuu ja yhteys voi syntyä.

Lipunhintaa on tärkeää pohtia kriittisesti. Lipunhinnalla on suuri vaikutus asiakkaan ostopäätökseen. Lipunhinta tulee asettaa niin, että se asettuu toimintakenttään, ei liian kallis toivotuille asiakkaille, mutta kuitenkin kilpailukykyinen alueen muihin tapahtumiin nähden. Rahoitusta suunniteltaessa on hyvä huomioida, että rahoituspohjan pitää olla laajempi kuin pelkästään lipputuloista koituva tuotto. Lipun hintaa ei näin ollen voi määrätä kustannusten perusteella, vaan se tulee määrittellä realistisesti toimintaympäristöön sopivaksi.

Tilat, logistiikka ja tekniikka

Tapahtumaa tai konserttia suunniteltaessa täytyy löytyä sopiva tila tapahtuman toteuttamiseksi. Tilavuokra ei saa viedä liian isoa osaa budjetista. Jos tilanomistajan kanssa ei päästä yhteisymmärrykseen sopivasta hinnasta, täytyy hyväkin tila tarvittaessa vaihtaa kustannusten takia. Tapahtumia toteutettaessa on hyvä solmia luottamukselliset suhteet tilan järjestäjän kanssa, silloin yhteistyötä on helppompaa jatkaa vuodesta toiseen.

Logistiikka, paikasta toiseen siirtyminen ja roudaaminen ovat käytännön asioita, jotka on hyvä suunnitella ja käydä läpi työryhmän kanssa etukäteen, ennen harjoituksia tai esiintymistä.

Tekniikkaan liittyvät asiat, kuten äänentoisto tai valot, on myös tärkeää suunnitella. Tilanomistajan kanssa voi keskustella, mitä heillä on tarjota. Valo- ja äänisuunnittelu ovat olennainen osa tapahtumaa. Tapahtuman järjestäjän täytyy valita, miten paljon hän haluaa tai pystyy panostamaan niihin. Samalla tavalla kuin graafikko suunnittelee mainokset, on tiimissä hyvä olla teknikko, joka vastaa lavasta, äänentoistosta ja valoista.

Tapahtuman järjestäjän täytyy miettiä, mitä käytännön tarvikkeita tapahtumassa tarvitaan. Käytännön asioita ovat esimerkiksi mainosten kiinnittäminen, ohjelmalehtisten myyminen ja tapahtuman tallentaminen.

Yhteistyökumppanit, luvat ja sopimukset

Tapahtumien järjestäminen on helpompaa ja usein myös mielekkäämpää yhteistyökumppanuuksien kanssa. Tällöin myös tapahtumasta tulee usean toimijan yhteinen tapahtuma.

Yhteistyökumppanuus solmitaan sopimuksilla, joissa on huomioitu molempien osapuolten toivomukset. Sopimuksia suunniteltaessa on tärkeää tutustua yhteistyökumppanin arvoihin ja toimintaan ja pohtia, miten yhteistyö palvelisi parhaiten molempia osapuolia. Sopimusehtoja voi neuvotella tarvittaessa pidemmänkin ajan. Sopimusehtoihin ei kannata suostua, jos ne eivät palvele omaa toimintaa riittävästi.

Tapahtumaa järjestettäessä täytyy huomioida, että luvat ovat kunnossa. Järjestäjän pitää ottaa selvää, mitä lupia tilaisuuden järjestämiseen tarvitaan. Luvat voivat liittyä turvallisuuteen, tekijänoikeuksiin tai tarjoiluun. Tapahtuman järjestäjä on vastuussa tapahtuman turvallisuudesta sekä esteettömyydestä.

TAPAHTUMAN JÄRJESTÄJÄMISEEN TARVITTAVAT LUVAT:

POLIISI: <https://poliisi.fi/yleisotilaisuudet>

PELASTUSLAITOKSET:

<https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox/OarcJHsbhMwKdRKWqMxfKqtqMKzmTlvrVXb?projector=1&messagePartId=0.1>

SUOMI.FI: <https://www.suomi.fi/kansalaiselle/oikeudet-ja-velvollisuudet/turvallisuus-ja-jarjestys/opas/jarjestys/yleisotilaisuuden-jarjestajan-muistilista>

TEOSTO: <https://www.teosto.fi/musiikin-kayttoluvat/>

VALVIRA: https://www.valvira.fi/alkoholi/anniskelu/anniskelu_tilaisuuksissa

SAAVUTETTAVUUS JA ESTEETTÖMYYS:

KULTTUURIA KAIKILLE:

http://www.kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus_tarkistusliitat_arviointin_tueksi_tapahtumat

INVALIDILIITON ESTEETTÖMYYSKESKUS:

<https://drive.google.com/file/d/1aPgZgl0jaOx18MB39aXqyaI4Yx927QwW/view>

TAITEILIJA-TUOTTAJAN KAKSOISROOLI

Motivaatio työhön ja työn arvo

Taiteilija-tuottajan kaksoisroolissa taiteilijan täytyy oman roolinsa lisäksi muuntautua tuottajan rooliin. Nämä kaksi roolia yhdistävät kaksi eri alaa ja näkökulmaa tapahtuman toteuttamiseen. Kulttuurin tuottamisessa käytetään kaupallisia keinoja kuten markkinointia ja myyntiä. Tämä on väylä sille, että kulttuuri saadaan esille. Kulttuurin arvo ja kulttuurin merkitys ihmiselle ja ihmiskunnalle eivät ole mitattavissa kaupallisilla tai taloudellisilla mittareilla. Tämä lähtökohta on tärkeää pitää mielessä, koska taiteilija, joka tuottaa omaa työtään, joutuu tasapainottelemaan näiden kahden maailman välillä. Taiteellisessa työssä oma luovuus ja taiteilijuus ovat näkyvillä ja silloin myös haavoittuvuus on läsnä.

Taiteilijan on tärkeää palata aina työnsä alkujuurille ja miettiä, mikä motivoi häntä itseään työsäään, mikä antaa iloa ja miksi hän on aikanaan lähtenyt toteuttamaan taiteellista työtään. Motivaatio ja taidot ovat taiteilijan omaa pääomaa, johon alalla menestyminen tai menestyksen puute eivät saisi vaikuttaa. Taiteilijan tulee vaalia yhteyttä itsensä ja taiteen välillä. Se on kaikkein arvokainta. Menestys tulee aaltoliikkeen kaltaisesti ja synnyttää itse itseään. Menestyäkseen taiteilijan tulee varata tarpeeksi resursseja itselleen, jotta hän jaksaa viedä oman taiteellisen ideansa eteenpäin ja panostaa omaan työhönsä. Nämä resurssit ovat muun muassa taloudellista pääomaa, vaikutavuutta ja työhön käytettyä aikaa.

Taiteilijan omaan motivaatioon vaikuttavat toki myös henkilökohtaiset elämäntilanteet, kokonaisvaltainen hyvinvointi, asuinympäristö, perhetilanteet sekä taloudellinen tilanne.

Tiimin johtaminen kaksoisroolista käsin

Tuottajan työssä tiimin johtaminen on yksi tärkeimpiä tehtäviä. Tuottajan koulutuksessa esimiestyön ja johtajuuden kurssi antaa valmiuksia toimimaan johtajana. Taiteilijalla ei välttämättä ole koulutusta tai luontaista taipumusta johtamiseen. Silloin taiteilijan täytyy johtaa ryhmää omista lähtökohdistaan käsin, jolloin myöskään vaatimukset häntä kohtaan eivät saisi kasvaa liian suuriksi. Johtajuuteen voi käytännön kokemuksen myötä kasvaa, ja aina voi kysyä neuvoa luotettavilta ihmisiltä, joilla on kokemusta johtajuudesta.

Työryhmän johtamisessa tärkeää on suunnittelu ja asioiden puntaroiminen. Jokaisen työryhmän jäsenen huomioiminen ja arvonarvo ovat johtajan keinoja tehdä ryhmästä turvallinen kaikille ryhmän jäsenille.

Johtamista jaetaan perinteisesti ihmisten johtamiseen ja asioiden johtamiseen. Käytännön asioiden järjestelyssä johtajan tulee olla napakka, looginen ja käytännöllinen. Joustavuus ja vaihtoehtoisuus auttavat asioiden järjestelemissä.

Johtajan on kyettävä päätöksen tekoon ja joskus päätöksiä on tehtävä nopeastikin. Johtaja tekee päätöksen sillä tiedolla, mikä hänellä kulloinkin on. Päätöksistä voi seurata kritiikkiä, ja sen vuoksi johtajan on tärkeää seistä omien päätöksensä takana, pystyä perustelemaan päätöksensä ja myöntää, jos hän on tehnyt tilanteessa väärän päätöksen tai virhearvion.

Taiteilijasta tuottajaksi - roolien vaihtaminen

Taiteilija-tuottajan kaksoisroolia pohdittaessa, jo tähän oppaseen kootuista huomioista voi päätellä, että työmäärä on valtava. Toiminnan laajetessa työmäärä kasvaa, mutta työntekijän resurssit eivät välttämättä laajene.

Taiteilija tasapainottelee tuotannollisen prosessin ja kaikkien siihen liittyvien käytännön vaatimusten kanssa. Tällöin taiteilija-minä joutuu odottamaan vuoroaan. Taiteilijan vuoro on taiteellisen prosessin eri vaiheissa ja huipentuu esitykseen, jossa taiteilija on itse lavalla tai johtaa työryhmää ja näkee työnsä hedelmän.

Taiteilijasta tuottajaksi roolin vaihtaminen on myös taiteilija-minän suojelua. Taiteilijan myydessä omaa tapahtumaansa on hänen otettava etäisyyttä omaan taiteilija-minäänsä ja erotettava taiteellinen tuote omasta itsestään. Taiteilija myy omaa osaamistaan ja ammattitaitoisia palvelujaan, elämystuotetta, joka on muusikolla esimerkiksi produktio- tai konserttimuodossa.

Tuottajasta roolin vaihtaminen takaisin taiteilijaksi voi olla taiteilijalle helpotus, sillä kaiken käytännön järjestelyn jälkeen hän pääsee omaan tuttuun rooliinsa esiintyvänä taiteilijana. Taiteilija antautuu taiteelle ja löytää yhteyden siihen. Tällöin tuottajan rooli astuu sivuun ja antaa taiteilijaroolille sijaa.

Taiteilijan ja tuottajan roolien ei näin ollen tarvitse olla yhtä aikaa aktiivisia. Tuottajan ja taiteilijan työn luonteet ovatkin toisistaan poikkeavia. Tuottajalla on omat tehtävänsä samoin kuin taiteilijalla, vaikka kahta roolia toteuttaisikin sama henkilö.

Työssä jaksaminen

Taiteilija-tuottajan monipuolisten roolien ja työtehtävien sekä työmäärän keskellä on hyvä panostaa työssä jaksamiseen sekä omaan että toisten hyvinvointiin. Kukaan ei voi tehdä määräänsä enempää.

Työssä jaksamisessa olennaisena osana on resursointi. Suunnitteluvaiheessa on hyvä varmistaa, että tapahtumaan liittyvät taloudelliset, käytännölliset ja ajalliset resurssit ovat sen mittaisia ja työryhmän resilienssi sen suuruinen, että tapahtuma pystytään järjestämään.

Taiteilijan työ tarvitsee rauhaa ja keskittymistä. Tätä ei saisi tuottajan työn jatkuva järjestely ja organisoiminen häiritä. Taiteelliselle työlle on varattava tarpeeksi aikaa ja käytännön toimilla ennakoita, että aikaa löytyy riittävästi. Tuotannon edetessä, esitysten lähestyessä ja myös esityskaudella on hyvä löytää hetkiä ja päiviä, jolloin taiteilija saa levätä ja rauhassa valmistautua esiintymiseen.

Maltillisuus ja realistisuus ovat tärkeitä piirteitä tapahtumien tuottamisessa ja työssä jaksamisessa. Liian suurten kokonaisuuksien tavoittelu pienillä resursseilla ei ole mielekästä eikä pitkälle kantavaa. Pienelläkin tuotannolla voi toteuttaa taidetta, joka on kaunista ja joka koskettaa niin yleisöä kuin taiteen tekijöitä.

LOPPUSANAT

Jokaisella taiteilijalla on oikeus tehdä omannäköistä taidetta. Toimintaympäristö ja yhteisö, jossa taidetta tehdään, tulee löytää, jolloin työ asettuu toimintakenttään. Taidetapahtumissa, esimerkiksi konserteissa musiikki pääsee resonoimaan yleisössä, taiteen kautta syntyy yhteys ihmisten välille, taide pääsee koskettamaan ja muuttamaan ihmistä. Se on taiteen voima ja syvin olemus.

Opinnäytetyötä tehdessäni sain tutustua neljän musiikin alalla toimivan taiteilija-tuottajan työhön ja ymmärsin, että työ, jota he tekevät on heille todellinen kutsumus. He ovat sitoutuneet työhönsä ja taiteellisen työn tuottaminen on heille elämäntapa. Kaikki taiteilijat toivoivat kulttuurin kentälle enemmän ja erilaisia toimijoita.

Tämän oppaan sisältö nojautuu kulttuurituottajan (yamk) koulutuksessa tekemääni opinnäytetyöhön *Parrasvaloista tuottajaksi ja takaisin korkealle c:lle - Taiteilija-tuottajan kaksoisrooli ooppera-produktioissa ja konserteissa sekä opinnäytetyössä* käyttämiini lähteisiin ja tekemiini teemahaastatteluihin. Toivon, että tästä oppaasta on hyötyä taiteilijoille ja että yhä useampi taiteilija rohkaisuisi tuottamaan omaa taiteellista työtään.

Toivotan kaikille taiteilijoille, jotka tuottavat omaa taiteellista työtään kaikkea hyvää, sinnikkyyttä ja jaksamista! Teidän työllänne on suuri merkitys!

Johanna Fiskaali